

N:o 91.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1907, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ny aflöningsstat för statskontoret jämte i ämnet väckta motioner.

(2 U. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 100) af den 15 sistlidne mars har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden samma dag föreslagit Riksdagen att

dels godkänna följande förslag till aflöningsstat för statskontoret att tillämpas från och med år 1908:

	Kronor.					
	Lön.	Tjänstgöringspennningar.	Orts-tillägg.	Arfvoden eller missräkningspennningar.	Summa.	
1 generaldirektör	7,000	3,000	1,000	—	11,000	
1 statskommissarie och byråchef	5,000	2,500	600	—	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
2 dito	10,000	5,000	1,200	—	16,200	
1 andra gradens tjänsteman, sekreterare	3,600	1,800	400	—	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 dito, räntmästare	3,600	1,800	400	500	6,300	
1 dito, kamrerare och kassakontrollant	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 dito, förste revisor	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 dito, kamrerare	3,600	1,800	400	—	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor. efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 första gradens tjänsteman, stämpelkassör	2,200	1,500	300	500	4,500	
1 dito, revisor	2,200	1,500	300	—	4,000	
8 dito, revisorer och bokhållare, registrator	17,600	12,000	2,400	—	32,000	
Till amanuenser, vikariatserättning, renskrifning och flitpenningar	—	—	—	30,700	30,700	
1 förste vaktmästare	900	450	150	—	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	—	1,200	
5 dito	3,500	1,750	750	—	6,000	
Summa					144,700	

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 61 Häft. (N:o 91.)

dels godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner, nämligen

att innehafvare af ordinarie befattning i statskontoret skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, äfvensom därest ämbetsverkets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa ifrågavarande ämbetsverk tillhörande göromål öfverflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas;

att med ordinarie befattning i statskontoret icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning i nämnda ämbetsverk ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår chef eller ledamot, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, statskontoret, uppå därom gjord framställning, och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att tjänsteman i första lönegraden är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning inom graden, där statskontoret, till befordrande af arbetets oafbrutna gång, finner honom lämplig och behöflig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller

ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman eller betjänt för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman eller betjänt varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af statskontoret pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej statskontoret finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i statskontoret, densamma, mot åtnjutande, i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial eller på grund af förordnande i följd af frågan om statskontorets omorganisation;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att tjänstemännen äga årligen, när sådant utan hinder för göromåleus behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, generaldirektören, statskommissarierna och tjänstemännen af andra lönegraden enhvar

under en och en half månad samt tjänstemännen af första lönegraden enhvar under en månad;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid af året, som af generaldirektören bestämmes, begagna sig af semester;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som där-efter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

dels förklara,

ej mindre att enhvar, som med eller efter 1908 års ingång tillträder befattning i statskontoret, skall vara pliktig att underkasta sig nu omförmälda villkor och bestämmelser;

än äfven att de förutvarande innehafvare af befattningar i statskontoret, hvilka icke före den 1 november 1907 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nyssnämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels ock höja det i riksstaten under sjunde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag till statskontoret från 112,000 kronor till 144,700 kronor, eller således med 32,700 kronor.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehått fyra särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen n:is 226 och 239 af herr *J. Widén* samt n:o 249 af friherre *A. T. Adelswärd* och n:o 248 af herr *A. Thylander*.

Herr Widén har hemställt, i motionen n:o 226, att Riksdagen vid godkännande af ny lönestat för statskontoret måtte bestämma såsom villkor för utgående af de nya aflöningsförmånerna, att föreskrift skall meddelas därom, att samtliga ordinarie tjänstemän och

betjante skola, där ej för särskilda fall undantag efter pröfning medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag;

samt, i motionen n:o 239, att Riksdagen vid godkännande af den föreslagna nya aflöningsstaten för statskontoret och därvid fogade aflöningsvillkor måtte besluta, att i fråga om villkoren för erhållande af ålderstillägg efter orden »eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst» skola inskjutas orden »eller fullgjort annat offentligt uppdrag».

Vidare har friherre Adelswärd föreslagit,

att Riksdagen vid beviljande af nya lönestater för statskontoret eller andra ämbetsverk under innevarande riksdagssession måtte såsom villkor för de nya lönestaternas åtnjutande föreskrifva:

att ämbetsverket skall utan förmedling af kommissionär och utan annan särskild kostnad än den, som genom förordningarne om expeditionslösen och om stämpelafgiften må vara stadgad, skriftväxla med allmänheten i förekommande mål och ärenden; samt

att i instruktionen för verket skall intagas föreskrift om kungörande af de tider af dagen, på hvilka tjänstemän mottaga besök på ämbetsrummet af allmänheten för meddelande af upplysningar och besvarande af förfrågningar.

Slutligen har herr Thylander hemställt, att Riksdagen ville, med ändring i hithörande delar af Kungl. Maj:ts propositioner n:is 100 och 141 angående ny lönestat för statskontoret och angående ändrad organisation af arméns centrala förvaltningsmyndighet, besluta, att ålderstillägg till förste vaktmästare i dessa ämbetsverk skall utgå med 200 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring samt till öfrige vaktmästare med 200 kronor äfvenledes efter fem år samt med ytterligare 200 kronor efter 10 års tjänstgöring.

I detta ärende har departementschefen till förberörda statsrådsprotokoll anført följande:

*Statsråds-
protokollet.*

»Sedan flera år tillbaka har behovet af förändrad reglering af löneförhållandena för de vid statens ämbetsverk och myndigheter anställda tjänstemän och betjante gjort sig gällande.

Visserligen hafva åtskilliga grupper af löntagare under senare åren fått sina löner omreglerade. Beträffande flertalet af statens ämbetsverk och myndigheter gälla dock ännu de aflöningar, som fastställdes under senare hälften af 1870- och förra hälften af 1880-talet, sedan hvilken tid betydande förändringar i vårt samhälles ekonomiska förhållanden inträdt.

Alltsedan år 1901 har emellertid Riksdagen på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar för ett år i sänder beviljat löneförbättring i form af dyrtidstillägg åt en stor del af statens tjänstemän och betjänte. Dyrtidstilläggen hafva likväl endast varit afsedda att utgöra en tillfällig löneförbättring i afvaktan å en mera definitiv reglering af hithörande förhållanden.

Då, under förutsättning att de förhållanden, som framkallat behofvet af dyrtidstillägg, komme att fortfara någon längre tid framåt, detta behof syntes böra tillgodoses på mera stadigvarande sätt än genom ett år efter år beviljad dyrtidstillägg, anbefalldes Kungl. Maj:t genom cirkulär den 25 oktober 1901 statens vederbörande ämbetsverk och myndigheter att hvar för sin förvaltningsgren till Kungl. Maj:t inkomma med utredning, huruvida under nyssberörda förutsättning ändringar i vederbörande lönestater kunde anses böra äga rum, därvid tillika borde komma under öfvervägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras.

Af de inkomna utredningarna framgick, att ändringar i gällande lönestater i syfte att bereda ämbets- och tjänstemännen ökade löneförmåner allmänt ansetts vara behöfliga. I fråga om de belopp, hvarmed lönerna borde ökas, äfvensom beträffande sättet, hvarpå lönetillökningen skulle komma vederbörande till godo, uttalades emellertid af de respektive ämbetsverken och myndigheterna ganska olika meningar. Med anledning häraf och då för hvarje särskildt verk förslag till lönereglering jämväl ansågs böra föregås af en noggrann pröfning af hvarje sysslas behöflighet och lämpliga anordning, uppdrog Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 3 oktober 1902 åt en kommitté att, efter tagen kännedom af de redan inkomna utredningarna äfvensom af dem, hvilka än ytterligare kunde varda till kommittén öfverlämnade, afgifva underdånigt utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden, därvid kommittén skulle hafva att taga under öfvervägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras.

Denna kommitté — den s. k. löneregleringskommittén — har den 18 november 1903 afgifvit betänkande och förslag dels angående allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållandena m. m. inom de centrala ämbetsverken dels ock angående reglering af löneförhållanden m. m. vid kammarkollegium.

Vidare har kommittén, såvidt angår de under finansdepartementet lydande ämbetsverk och myndigheter, afgifvit betänkande och förslag i enahanda hänseende dels den 18 juni 1904 beträffande kammarrätten och dels den 24 november samma år angående statskontoret.

Öfver berörda af kommittén afgifna betänkan den och förslag hafva nämnda tre ämbetsverk, hvart i hvad samma ämbetsverk rör, afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, kammarkollegium den 29 april 1904, kammarrätten den 13 maj 1905 samt statskontoret den 22 juni sistnämnda år; hvarjämte domänstyrelsen, efter nådig remiss, yttrat sig beträffande af kommittén väckt förslag om öfverflyttning till sistnämnda ämbetsverk af vissa på kammarkollegii handläggning nu ankommande slag af ärenden.

Jag anhåller nu att för Kungl. Maj:t få framlägga frågan om reglering af löneförhållandena vid statskontoret. Visserligen hade det varit önskvärdt, att äfven frågorna om ny reglering af löneförhållandena vid kammarkollegium och kammarrätten nu kunnat komma under behandling. Regleringen af dessa ämbetsverk sammanhänger emellertid i viss mån med en annan, på Kungl. Maj:ts pröfning beroende fråga, nämligen den om inrättande af en s. k. regeringsrätt för pröfning af administrativa besvärsmål, hvilken fråga ännu är under utredning, i följd hvaraf icke kan bedömas, i hvad mån densamma bör öfva inflytande å omförmälda båda ämbetsverks organisation. Jag har därför ansett mig böra för närvarande till behandling upptaga endast statskontoret, hvilket ämbetsverk dessutom på grund af sin jämförelsevis enkla och i viss mån typiska organisation synes lämpa sig väl såsom en utgångspunkt för en mera allmän reglering af de centrala ämbetsverkens löneförhållanden och hvad därmed äger sammanhang.

Enligt den för statskontoret den 8 december 1876 utfärdade instruktion åligger det statskontoret:

att, där ej för särskilda fall annorledes är förordnadt, emottaga och redovisa statsverkets inkomster och bestrida statsutgifterna i öfverensstämmelse med de af Kungl. Maj:t fastställda stater, allmänna författningar eller särskilda af Kungl. Maj:t gifna föreskrifter samt, på sätt redan är eller framdeles må blifva förordnadt, i kronans kassor jämväl låta emottaga andra verks och myndigheters särskildt ingående uppbörd för att vederbörande tillhandahållas;

*Statskontorets
nuvarande
ämbets-
verksamhet
och organisa-
tion.*

att handlägga ärenden angående stämpelpappersväsendet och kortstämplingen, i sådant afseende anskaffa stämplat papper, kortkonvolut m. m., besörja om utlämnande därpå till vederbörande och dessutom iakttaga hvad om uppbörden och kontrollen härutinnan är eller varder föreskrifvet;

att förvalta de under statskontorets vård stående särskilda fonder och kassor samt göra deras tillgångar räntebärande, på sätt genom fastställt reglemente eller tid efter annan gifna föreskrifter är eller må vara bestämdt;

att öfver allt detta verkställa erforderlig bokföring samt för öfrigt uti hvad på statskontoret kan ankomma tillse, att kronans rätt och bästa städse iakttages och att de allmänna författningar, som redan äro eller framdeles kunna vara i berörda afseenden gällande, blifva noggrant iakttagna;

att i enlighet med det formulär, som af Kungl. Maj:t är eller varder fastställt, upprätta rikshufvudbok, utvisande statsverkets samtliga tillgångar, inkomster och utgifter, samt därjämte granska och efter samråd med vederbörande ämbetsverk föreslå formulär för de räkenskaper, hvilka skola ligga till grund för rikshufvudboken;

att uti en statsliggare med därtill hörande årliga supplement låta införa alla de specialanslag och förändringar däri, som upptagas i den fastställda riksstaten, äfvensom för hvarje år upprätta och till vederbörande i god tid öfversända stater för rikets samtliga län;

att å den löpande kronuppbörden utöfva kontroll genom granskning dels af de månatligen inkommande landtränteriredogörelsehandlingarna, dels af de från länen och Stockholms stad årligen ingående relationer om restantierna å kronuppbörden, öfver hvilka sammandrag skall uppgöras för att till Kungl. Maj:t ingifvas tillika med berättelse om befintliga proprietalanser, och dels af de likaledes från länen och Stockholms stad inkommande årliga bevillningssammandrag, hvaröfver ett generalsammandrag skall upprättas för att genom statskontorets försorg utgifvas från trycket och utdelas med allmänna tidningarna; samt att, därest vid uppbörds- och redogörelseverket någon oriktighet förefinnes, som ej kan afhjälpas i administrativ väg, öfverlämna ärendet till vederbörande ämbetsmyndighet för laga åtal och afgörande;

att hvarje år inom februari månads utgång till kammarrätten aflämna förteckning å alla under det näst föregående året, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnade medel;

att likaledes hvarje år före den 15 december till Kungl. Maj:t afgifva berättelse om statsverkets inkomster under det sistförflutna året,

såvidt dessa äro kända och beräkneliga, jämte förslag till deras beräkning vid nästföljande statsreglering, med hvad mera, som kan tjäna till upplysning vid uppgörande af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof, så ock särskild berättelse om undsättningsfonden;

att äfven årligen inom juli månads slut till Kungl. Maj:t inkomma med berättelse om statsverkets ställning, om undsättningsfonden och om stämpelpappersuppbörden det år, hvilket då förestående statsrevision afser;

att, på sätt särskildt är eller varder stadgadt, tillhandagå Riksdagens statsutskott och revisorer med nödiga upplysningar, räkenskaper och handlingar samt att tillhandahålla cheferna för statsdepartementen de upplysningar, hvilka af dem kunna infordras, rörande statsverkets inkomster och utgifter m. m., som därmed äger sammanhang; samt

att hvarje halfår inom den 15 januari och den 15 juli låta genom därtill förordnad tjänsteman verkställa inventering af myntverkets behållning af myntadt och omyntadt guld, silfver, koppar, zink, tenn och brons äfvensom af dess kassa, samt däröfver ingifva berättelse till Kungl. Maj:t.

På grund af särskilda författningar eller eljest meddelade föreskrifter har statskontoret jämväl åtskilliga andra åligganden. Dit höra, bland annat, vissa ärenden, som af statskontoret ensamt eller gemensamt med kammarkollegium handläggas, angående tillsättande af en del landsstatstjänstemän samt om tjänstledighet, förordnanden och afsked för dem; granskning och förvaring af kronans uppbördsmäns och redögörares till statskontoret inkomna löftesskrifter och andra säkerhetshandlingar samt tillsyn däröfver, att de icke till säkerheten förfalla eller förminskas; åtskilliga ärenden rörande punschstämpelväsendet; mottagande och fördelning af vissa andelar af brännvinsförsäljningsmedlen; mottagande och fördelning mellan vederbörande landstingsområden af inflytande skogsvårdsafgifter m. m.

Innan statskontoret år 1876 omorganiserades, var detta ämbetsverk kollegialt organiseradt med en president såsom chef och tre statskommissarier såsom ledamöter samt fyra särskilda underlydande afdelningar för ärendenas behandling. År 1876 organiserades statskontoret efter byråsystemet med en chef, generaldirektören, hvilken i regel är ensam beslutande, samt tre statskommissarier såsom chefer för hvar

sin byrå, nämligen inkomst-, fond- och stämpelbyrån, utgiftsbyrån och riksbokslutsbyrån.

Därtill kommer det för ämbetsverket i dess helhet gemensamma kansliet samt räntmästaren, hvilken enligt instruktionen är gemensam kassör för inkomst-, fond- och stämpelbyrån samt utgiftsbyrån.

Enligt instruktionen och den af chefen i enlighet därmed utfärdade arbetsordning äro ärendena mellan byråerna fördelade på följande sätt.

Inkomst-, fond- och stämpelbyrån har att emottaga riksbankens attester öfver där gjorda penninginsättningar för statskontorets räkning och, efter granskning af därom ingående reversal, bokföra remisserna samt aflämna attesterna jämte reversalen till vederbörande kassör; att uppsätta och expediera ej mindre de skrifvelser, som af nämnda granskning må påkallas, än äfven bref med vederbörande kassörs af byråns bokhållare annoterade kvittenser; att handlägga ärenden rörande dels de under statskontorets vård stående särskilda fonder och kassor, dels anslag och lån till vattenaftappnings- och odlingsföretag jämte anslag till bro- och hamnbyggnader eller förbättring och nyanläggning af vägar, och dels kort- och punschstämplingen samt stämpelpappersväsendet i öfrigt äfvensom föra inseendet däröfver, att de löftesskrifter, förbindelser och borgensskrifter, som i nämnda hänseenden skola afgifvas, i rätt tid inkomma och bibehållas vid gällande kraft; att uppsätta de i dessa ärenden beslutade anordningar och bref samt expediera desamma; att handlägga pensionsärenden, i hvilka statskontoret, efter Kungl. Maj:ts befallning, har att afgifva utlåtande, ärenden rörande verkets ekonomiska angelägenheter samt ärenden i fråga om tillhandahållandet åt vederbörande myndigheter af blanketter till taxeringslängder och till kvittenser å bevillningsafgifter af vissa handlande och handelsexpediter äfvensom exemplar af bevillnings- och inkomstskatteförordningarna; att handlägga ärenden angående lönetillskott till biskopar och prästmän från vissa fonder, angående försäljning af bergverkstionde från Dylta svafvelbruk, angående fördelning af i statskontoret insatta brännvinsförsäljningsmedel samt angående prägling och öfverlämnande af medaljer, hvilka bekostas af fonders medel, äfvensom att förvara säkerhetshandlingar, värdepapper och löftesskrifter jämte förrådet af stämpelpapper; samt att föra de för byråns verksamhet erforderliga förteckningar och räkenskaper.

Utgiftsbyrån åligger att handlägga alla utgiftsärenden med undantag af dem, som tillhöra inkomst-, fond- och stämpelbyrån; att i sådant

afseende granska ingående rekvisitioner och räkningar, där sådana för likviderna erfordras; att å därför bestämda tider föreslå utbetalning af de anslag samt aflönings- och pensionsmedel, hvilka af statskontoret utan föregående rekvisition skola vederbörande tillhandahållas; att uppsätta de anordningar och bref, som i dessa ärenden beslutas, samt expediera desamma; att upprätta och expediera de till kammarrätten årligen ingående förteckningarna öfver de mot redovisning anordnade medel; att upprätta redogörelse öfver de under förskottstitel utanordnade belopp att läggas till grund för de årliga framställningarna till Kungl. Maj:t om ersättning; att handlägga de frågor om befordran, tjänstledighet, vikariat och afsked för landsstatstjänstemän, som det tillhör statskontoret att, vare sig ensamt eller gemensamt med kammarkollegium, behandla, samt hafva inseende öfver landsstatstjänstemäns uppbördssäkerheter; att hafva inseende öfver förrådet af anvisningsblanketter och kontrollera redovisningarna öfver utlämnade dylika blanketter; att handlägga ärenden angående prägling och öfverlämnande af medaljer, för hvilka kostnaden skall gäldas af statsmedel; samt att föra de för byråns verksamhet nödiga anteckningar och räkenskaper äfvensom låta i utgiftsmemorialboken anteckna från inkomstbyrån utgående anordningar med undantag af sådana å fonderna.

Riksbokslutsbyrån har att för hvarje år uppgöra och, så fort ske kan, afsluta rikshufvudbok, med tillsyn därå, att de räkenskaper, som härför erfordras, i rätt tid till statskontoret inkomma och att de för dem fastställda formulär äro vederbörligen iakttagna; att upprätta statsliggaren och de för länen gällande specialstater; att verkställa granskningen af de månatliga landtränteriredogörelsehandlingarna samt årliga restantierelationerna och bevillningssammandragen; att uppsätta och expediera de skrivelser, hvilka af granskningen må påkallas, samt uppgöra dels det sammandrag öfver restantierna med åtföljande berättelser om proprietalanserna, som skall till Kungl. Maj:t ingifvas, dels det generalsammandrag öfver allmänna bevillningen, som genom trycket bör allmänheten meddelas; att upprätta förslag till den beräkning af statsinkomsterna, hvarmed statskontoret har att i sin berättelse till Kungl. Maj:t före hvarje riksdag inkomma; att uppgöra föreskrifna likvider med andra förvaltande verk äfvensom erforderliga öfverslag öfver besparingar och brister å utgiftsanslagen samt öfverskott och brister å de beräknade statsinkomsterna; samt att handlägga ärenden rörande Lappmarks ecklesiastikverk.

Jämlikt arbetsordningen åligger det ock äldste ledamoten i statskontoret att anmäla frågor om extra ordinarie tjänstemäns och vaktbetjäntes antagande, samt cheferna för inkomst- och utgiftsbyråerna att hafva inseende, den förre öfver räntmästaren och vaktbetjäningen, samt den senare öfver kansliets tjänstemän, med skyldighet att föredraga dithörande ärenden. Därjämte är åt en af utgiftsbyråns revisorer uppdraget att kontrasignera alla statskontorets assignationer å riksbanken.

*Löne-
reglerings-
kommitténs
förslag i fråga
om stats-
kontorets
ämbetsverk-
samhet.*

Löneregleringskommittén har icke föreslagit några mera genomgripande förändringar i fråga om de ämbetsåligganden, som nu tillhöra statskontoret, eller sättet för deras fullgörande. Kommitténs i dessa hänseenden framställda förslag röra hufvudsakligen dels sättet för handläggningen af vissa utbetalningsärenden dels ordnandet af statskontorets bokföring.

*Öfverflyttning
å länsstyrel-
serna af en
del anord-
ningsärenden.*

I det förra hänseendet har kommittén hemställt:

att i allmänhet sådana å därför bestämda anslag anvisade utgifter, hvilka hittills af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förskottsvis utbetalats, och för hvilka de haft att begära ersättning hos statskontoret, må af Konungens befallningshafvande definitivt anordnas och i landtränteri-räkningen afföras; äfvensom

att sådana utgifter enligt stat eller särskilda föreskrifter, som hittills af statskontoret anordnats för att å landtränterierna utbetalas, må af Kungl. Maj:ts befallningshafvande anordnas, där ej med utbetalningen förbundna särskilda omständigheter föranleda, att anordnandet bör äga rum i statskontoret.

Hvad angår förstberörda hemställan, har kommittén erinrat, att, sedan Riksdagens år 1870 församlade revisorer fäst uppmärksamheten på vikten däraf, att statsverkets räkenskaper komme att utvisa det verkliga förhållandet och att dessa icke bland tillgångarna upptoge medel, som redan blifvit utbetalda, fastän icke formellt afförda, 1874 års löneregleringskommitté, hvars förslag i väsentliga delar lagts till grund för de beträffande statskontorets ämbetsverksamhet och organisation nu gällande bestämmelser, med åberopande af statsrevisorerernas omförmälda uttalande, återupptagit deras berörda förslag, hvaregenom enligt nämnda kommittés mening äfven skulle för statskontoret vinnas någon minskning uti skriftväxling och bestyr med anordningars utfärdande.

Nyssnämnda kommittés i berörda hänseende framställda förslag hade visserligen sedermera genomförts med afseende å vissa slag af

utgifter, beträffande hvilka samma kommitté särskildt framhållit önskvärdheten af en dylik förändring, men i fråga om vissa andra slag af utgifter tillämpades fortfarande det förfarande, att utgifterna endast förskottsvis anordnades af Kungl. Maj:ts befallningshafvande och därefter på rekvisition ersattes af statskontoret; och har nu förevarande kommitté, som ansåge samma skäl, som, på sätt nämnts, föranledt förändring i det förut tillämpade förfaringssättet beträffande vissa slag af utgifter, äga giltighet äfven i de fall, där detta fortfarande användes, hemställt, att ändring härutinnan måtte till vinnande af förenkling i nämnda ärendens handläggning vidtagas i den riktning, som nyss angifvits.

Statskontoret har med afseende härå upplyst, att — fränsedt vissa undantagsfall, där det på grund af särskilda omständigheter befunnes nödigt, att länsstyrelse förskotterade utgiften och därefter hos statskontoret rekvirerade ersättning — detta förfaringssätt numera tillämpades endast beträffande tre utgiftsgrupper, nämligen i fråga om dels lönetillskotten till prästerskapet från vissa fonder, dels statens bidrag till skjutsentreprenaderna och dels kostnaderna för de årliga militäröfningarna vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och de tekniska läroverken.

Hvad angår bidragen till skjutsentreprenaderna, är det i skjutsstadgans 23 § föreskrifvet, att statens bidrag skola förskottsvis af Kungl. Maj:ts befallningshafvande halfårsvis anordnas mot ersättning från statskontoret. Statskontoret har emellertid för sin del förklarat sig icke hafva något att erinra mot en sådan ändring af berörda föreskrift, att länsstyrelserna må kunna definitivt anordna nämnda bidrag från vederbörande anslag. Sedan genom nådig remiss den 27 nästlidne februari kammarkollegii yttrande öfver kommitténs förslag, i hvad angår denna punkt, inforrats, så har jämväl kammarkollegium i den 1 innevarande mars afgifvet underdånigt utlåtande förklarat sig icke hafva något att erinra mot en dylik ändring af nu ifrågavarande föreskrift; och torde, efter hvad mig blifvit meddeladt, chefen för jordbruksdepartementet komma att göra den framställning, som för åstadkommande af en sådan ändring må finnas erforderlig.

Beträffande de omförmälda lönetillskotten till prästerskapet har statskontoret erinrat, att dessa lönetillskott, hvilka dels åtfölja viss tjänst och dels äro af personell natur, tillsvidare i vissa fall utgå utan inskränkning i tiden, hvaremot de i andra fall äro beviljade endast för ett visst antal år eller ock intill dess någon särskildt angifven omständighet inträffar; och har statskontoret därför ansett, att ett öfverflyttande af dessa utgifter å länsstat endast skulle medföra omgång

och föranleda minskad möjlighet för statskontoret, som förvaltar berörda fonder, att under årets lopp följa utbetalningarna därå.

Hvad angår kostnaderna för förberörda militäröfningar har statskontoret fäst uppmärksamheten därå, att det i nu förevarande afseende tillämpade förfarandet betingas af den i nådigt bref den 12 augusti 1902 gifna föreskriften, att för dessa utgifter skola tagas i anspråk *först* det å staten för folkskoleseminarierna uppförda anslaget till befrämjande af vapenöfningar samt det å de tekniska läroverkens stat förekommande anslaget till militäröfningarnas bedrifvande och *därefter* det å de allmänna läroverkens stat uppförda anslaget till extra arfvoden åt gymnastiklärare samt till anskaffning af ammunition för målskjutning m. m.

Med afseende å hvad sålunda anförts har statskontoret ansett någon för alla fall gällande föreskrift icke kunna under nuvarande förhållanden meddelas och därför afstyrkt kommitténs förslag i denna punkt.

Departements-
chefen.

För egen del hyser jag, i likhet med kommittén, den uppfattning, att det ur de af kommittén angifna synpunkter i allmänhet måste anses önskvärdt, att de utgifter, som skola af Kungl. Maj:ts befallningshafvande af vissa bestämda anslag anvisas, också må kunna, i den utsträckning så lämpligen kan ske, definitivt anordnas af sistnämnda myndigheter; och torde i allmänhet hinder icke heller möta för ett ordnande af saken på sådant sätt. Att emellertid i vissa fall undantag härifrån kunna vara lämpliga eller nödiga, synes jämväl vara uppenbart.

Nu omförmälda framställning från kommitténs sida har emellertid gifvetvis en skäligen ringa betydelse för ordnandet af statskontorets arbete såsom ett helt betraktadt och för den därå beroende frågan om ämbetsverkets organisation.

Hvad beträffar kommitténs andra, förut omförmälda hemställan, enligt hvilken sådana utgifter enligt stat eller särskilda föreskrifter, som hittills af statskontoret anordnats för att å landtränterierna utbetalas, skulle af Kungl. Maj:ts befallningshafvande anordnas, där ej med utbetalningen förbundna särskilda omständigheter föranledde, att anordnandet borde äga rum i statskontoret, kan gifvetvis frågan, i hvad mån en dylik öfverflyttning — där den icke redan ägt rum — af ifrågasvarande utgifters anordnande från statskontoret till länsstyrelsen bör lämpligen äga rum, icke bedömas annat än efter föregången pröfning i hvarje särskildt fall af de villkor och bestämmelser, som beträffande hvarje sådant slag af utgifter, som här är i fråga, äro gällande.

Statskontoret har uttalat den mening, att den ifrågasatta öfverflyttningen å länsstyrelserna af utgifters anordnande icke lämpligen kan ske i synnerligen vidsträcktare mån än som redan ägt rum.

Äfven om emellertid en dylik öfverflyttning utan olägenhet kan äga rum i åtskilliga andra fall än dem, där så redan skett, och en del inbesparing af tid och arbetskrafter för statskontoret därigenom vinnas, torde dock denna, enär, såsom statskontoret påpekat, därstädes ändock måste föras erforderliga anteckningar för bibehållande af nödig öfversikt öfver ifrågavarande utgiftstitlars ställning, i allt fall knappast blifva så betydande, att densamma kan öfva någon mera afsevärd inverkan å den nu föreliggande frågan om statskontorets organisation.

Viktigare i sådant hänseende än nu omförmälda åtgärder äro de af kommittén väckta förslag till ändringar i statskontorets bokföring. *Statskontorets bokföring.*

I sådant afseende har kommittén hemställt, att från statskontorets direkta, till räntmästarens handläggning hörande kassarörelse måtte helt och hållet afskiljas länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning i riksbanken samt bokföringen i statskontoret af desamma verkställas annorstädes än i räntekammaren, samt att inom statskontoret måtte, i enlighet med vissa af kommittén gjorda antydningar, åvägabringas de förenklade anordningar i afseende å bokföring och kontroll m. m., som af den sålunda föreslagna förändringen betingas.

Kommittén har enligt sin egen utsago föranledts till berörda förslag af en önskan att åstadkomma förenkling af räntmästarens bokföring och att därigenom underlätta öfverskådligheten och kontrollen öfver denna tjänstemans kassarörelse. Kommittén har ock funnit en särskild anledning att ingå på denna fråga i de förhållanden, som föranledt anställandet af en särskild kassabokhållare å räntekammaren.

Med anledning af de under år 1902 upptäckta förfalskningarna af åtskilliga statskontorets assignationer å riksbanken fann nämligen statskontoret nödigt att vidtaga åtskilliga förändringar i arbetssättet å räntekammaren samt inkomst- och utgiftsbyråerna i syfte att, utöfver hvad i ämbetsverkets instruktion och arbetsordning vore föreskrifvet, åstadkomma en fortlöpande och mera ingående kontroll å statskontorets kassarörelse.

I underdånig skrifvelse den 20 november 1902 redogjorde statskontoret för de af statskontoret i sådant afseende tilltänkta åtgärder. Dit hörde, utom åtskilliga förändrade anordningar med afseende å statskontorets assignationer, anställandet af en särskild tjänsteman å räntekammaren, hvilken skulle hafva till uppgift, bland annat, att vid sidan af den utaf räntmästaren förda journalen föra vissa i den underdåniga skrifvelsen närmare angifna räkenskaper, så uppställda, att desamma innefattade en fortlöpande och fullständig kontroll å kassarörelsen. För genomförande af de i berörda hänseenden föreslagna

åtgärder erfordrades emellertid, yttrade statskontoret i sin förenämnda underdåniga skrifvelse, förstärkning af statskontorets arbetskrafter. Statskontoret hade ock till en början haft för afsikt att begära uppförande från och med år 1904 å ämbetsverkets ordinarie stat af aflöning till en ny tjänsteman å räntekammaren (kassabokhållare); men vid närmare öfvervägande hade statskontoret funnit, att någon tids erfarenhet om verkan af de ifrågavarande åtgärderna borde förvärfvas, innan framställning gjordes om uppförande af en ny ordinarie tjänst å ämbetsverkets stat; och inskränkte sig statskontoret därför till att begära, att till dess disposition måtte å extra stat från och med år 1903 ställas de medel, som för anställande af omförmälda tjänsteman erfordrades. I sammanhang därmed anmälde statskontoret, att, enär den dittills å räntekammaren tjänstgörande amanuensen, ifall en kassabokhållare där anställdes, blefve å räntekammaren obehöflig, statskontoret under omförmälda förutsättning hade för afsikt att till utgiftsbyrån öfverflytta nämnde amanuens för att bereda lättnad i göromålen för en af de där tjänstgörande revisorerna, hvilken i sammanhang med de förändrade anordningarna finge sig åtskilliga nya och maktpåliggande bestyr ålagda.

Sedan statskontoret genom nådigt bref den 5 december 1902 erhållit bemyndigande att för ifrågavarande ändamål tillsvidare under år 1903 af under händer varande medel förskjuta ett belopp af högst 3,000 kronor för år räknadt, föreslog Kungl. Maj:t i den till 1903 års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen ej mindre att till åstadkommande af den nyss omförmälda förstärkningen af statskontorets arbetskrafter på extra stat för år 1904 uppföra ett anslag af 3,000 kronor än äfven att medgifva, att för år 1903 ett mot berörda anslag svarande belopp af 3,000 kronor finge af statskontoret med under händer varande medel förskjutas för att sedan hos Riksdagen anmälas till ersättande; och blef denna Kungl. Maj:ts framställning af Riksdagen bifallen.

Vid anmälan i skrifvelse den 22 maj 1903 af detta sitt beslut anförde emellertid Riksdagen, bland annat, att omförmälda af statskontoret föreslagna anordning — eller att till kontrollens förstärkande skulle å räntekammaren anställas en å extra stat uppförd kassabokhållare och den därstädes förut tjänstgörande amanuensen öfverflyttas till utgiftsbyrån — endast borde betraktas såsom en tillfällig åtgärd i afvaktan på den framställning uti ifrågavarande afseende, som kunde komma att göras af den för afgifvande af utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden af Kungl. Maj:t tillsätta kommitté, hvarjämte Riksdagen — som hölle före,

att den kontroll, man velat åstadkomma genom inrättandet af en kassabokhållarplats å räntekammaren, skulle göras än mer effektiv, om platsen blefve med ordinarie tjänsteman besatt och därför ansåge det böra så ordnas, att genom omplacering af verkets ordinarie tjänstemän en af dem blefve anställd såsom kassabokhållare å räntekammaren — uttalat den förväntan, att bemälda kommitté icke skulle underlåta att taga under ompröfning, huruvida genom förändrad organisation af statskontorets ämbets- och tjänstepersonal den skärpta kontroll, som afsåges med anställande af den ifrågavarande till uppförande å extra stat föreslagna nye tjänstemannen, skulle kunna vinnas utan ökning i antalet af ämbetsverkets personal.

Innan jag yttrar mig i frågan beträffande lämpligheten af den föreslagna förändringen af bokföringen å räntekammaren, anhåller jag att i största korthet få erinra, huru densamma enligt de från och med år 1903 tillämpade bestämmelser i hufvudsak är ordnad.

Af räntmästaren föres dels en »hufvudjournal» dels en »bijournal». I den förra, som afser insättningar och uttagningar i hufvudstaden, antecknas å inkomstsidan de belopp, som i riksbankens hufvudkontor insätts å statskontorets giroräkning, samt å utgiftssidan samtliga de assignationer, som, jämte de utaf statskontoret utfärdade anordningar, till räntmästaren öfverlämnas. I den senare åter upptagas, å inkomstsidan de i riksbankens afdelningskontor i landsorten gjorda insättningar å statskontorets giroräkning, vare sig dessa verkställas af länsstyrelse eller af enskilda, samt å utgiftssidan länsstyrelsernas dragningar å samma räkning.

Dessa journaler äro sålunda i främsta rummet en moträkning med riksbanken men äfven af vikt för kontrollen öfver de af räntmästaren handhafda assignationer och handkassa, hvilken sistnämnda är afsedd att täcka de anordningar till mindre belopp, därå assignationer icke i och för utbetalningens verkställande utfärdas.

Vid sidan af nämnda räkenskaper föres af den å räntekammaren anställde kassabokhållaren en kassahufvudbok, upptagande i löpande följd samtliga in- och utbetalningar, som ske till eller från statskontorets kassa, till hvilken är att räkna ej mindre statskontorets tillgodohafvande hos riksbanken än äfven den af räntmästaren omhänderhafda handkassa. Nämnda kassahufvudbok, hvilken jämväl upptager särskilda konti för alla inkomst- och utgiftstitlar, redovisar sålunda statskontorets kassa i dess helhet och utgör tillika en ständigt förlöpande kontroll å räntmästarens räkenskaper. Kassahufvudboken ligger därjämte till grund för den räkenskap, som under benämning af »ränte-

kammarens hufvudbok» årligen uppgöres och, underskrifven af räntmästaren och kassabokhållaren, aflämnas till kammarrätten för granskning.

Kontrollen å räntmästarns bokföring utöfvas ytterligare på det sätt, att räntmästaren och kassabokhållaren dagligen efter kassatimmens slut gemensamt afgifva en rapport, den s. k. dagrapporten, öfver kassans ställning, hvilken rapport utgör en jämförande sammanställning af räntmästarens journaler och kassahufvudboken.

Därjämte är räntmästaren ålagdt att för hvarje vecka, sedan riksbanken till statskontoret aflämnat utdrag af statskontorets giroräkning med uppgift å de insättningar och dragningar, hvilka under veckan i riksbanken bokförts, till förklaring af de skiljaktigheter, som, i följd däraf att under veckan timade förändringar med afseende å nämnda räkning icke alltid samtidigt bokföras i riksbanken och statskontoret, kunna förefinnas mellan riksbankens uppgifter och räntmästarens journaler, uppgöra en s. k. veckoafslutning, innefattande en jämförande tablå af journalerna och riksbankens veckobesked med specificerad uppgift å de förhållanden — insättningar och dragningar, som redan bokförts i det ena verket men ännu icke kommit till synes i det andra verkets räkenskaper — hvilka orsaka skiljaktigheterna.

I hufvudsak motsvarande föreskrifter som dem, hvilka sålunda tillämpas beträffande statskontorets och riksbankens mellanhafvanden, gälla enligt nådiga kungörelsen den 8 april 1904 för alla statsmedelförvaltande verk och myndigheter, som äga särskild giroräkning i riksbanken, dock att den utredning i fråga om möjligen befintliga skiljaktigheter mellan riksbankens och det medelförvaltande verkets räkenskaper, som sålunda är föreskrifven, i allmänhet endast äger rum för hvarje månad i stället för, såsom i statskontoret, för hvarje vecka.

Förutom den bokföring, som, enligt hvad nämnts, förekommer å räntekammaren, föras dessutom å statskontorets inkomst- och utgiftsbyråer anteckningar öfver statskontorets kassarörelse, å hvarje byrå i hvad rör det hörande ärenden.

Å inkomstbyrån föras sålunda dels en bankräkning öfver insättningar å statskontorets giroräkning, fördelad i skilda upplägg för de insättningar, som ske i hufvudstaden, och dem, som ske i landsorterna, och upptagande insättningarna i löpande följd, dels ock en s. k. inkomstmemorialbok, däri insättningarna bokföras å särskilda konti för de olika inkomstitlarna; samt å utgiftsbyrån dels anteckningsböcker, fördelade gruppvis efter hufvudtitlar, öfver de af statskontoret beslutade anordningar, dels en s. k. utgiftsmemorialbok, innehållande motsvarande anteckningar, förda å särskilda konti för de olika utgiftstit-

larna. Därjämte förekommer å inkomstbyrån motsvarande bokföring i fråga om de till byråns förvaltning hörande fonder.

Skall beslutad utbetalning ske genom länsstyrelse, öfversändes anordningen till denna. Skall den åter ske genom räntekammaren, uppsättes, där ej anordningen lyder å visst mindre belopp, i hvilket fall densamma öfverlämnas till räntmästaren för att likvideras ur dennes handkassa, å utgiftsbyrån assignation, hvilken, kontrasignerad af vederbörande revisor å utgiftsbyrån samt undertecknad af vederbörande föredragande, öfverlämnas till räntekammaren.

Såväl de för utbetalning genom räntekammaren afsedda assignationer som de, hvilka af vederbörande länsstyrelser å statskontorets giroräkning i riksbanken utfärdas, bokföras i en å statskontorets utgiftsbyrå förd bankräkning, fördelad i två särskilda upplägg, afsedda, det ena för statskontorets egna assignationer och det andra för vederbörande länsstyrelser.

Af hvad jag sålunda i korthet omförmålt rörande statskontorets bokföring, för hvilken en mera utförlig redogörelse återfinnes såväl i löneregleringskommitténs betänkande angående statskontoret som ock i statskontorets däröfver afgifna utlåtande, framgår, att, utöfver den kontroll öfver statskontorets kassarörelse, som ligger i den dubbla bokföringen å räntekammaren, en ytterligare kontroll däröfver vinnes äfven genom den bokföring öfver inkomster och utgifter, som äger rum å inkomst- och utgiftsbyråerna.

*Departements-
chefen.*

Kommittén tror sig nu kunna vinna en väsentlig förenkling i bokföringen å räntekammaren äfvensom större enkelhet i kontrollen öfver dennas kassarörelse hufvudsakligen därigenom, att räntmästarens befattning med länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning skulle upphöra samt bokföringen därå förläggas utanför räntekammaren. Räntmästarens journaler i den form, desamma nu föras, skulle försvinna, och i stället skulle af honom föras en kassabok, upptagande i löpande följd allenast de inkomster och utgifter, som äro föremål för hans direkta handläggning, och således, i hvad dessa rör, motsvarande den nuvarande kassahufvudboken. Härigenom — anser kommittén — skulle sistnämnda bok blifva öfverflödig och den tjänsteman, som nu har till åliggande att föra densamma, eller kassabokhållaren, icke vidare blifva behöflig. Räntmästaren skulle visserligen fortfarande afgifva dagrapporter öfver kassans ställning samt öfver inneiggående assignationer och handkassa äfvensom för hvarje vecka rapport öfver den af honom handhafda kassarörelse jämte en tablå, motsvarande den nuvarande veckoafslutningen, till förklaring af befintliga

skiljaktigheter mellan riksbankens och statskontorets räkenskaper, i hvad rör statskontorets »direkta», i räntmästarens räkenskap ingående kassaposter, hvarjämte enligt kommitténs förslag inventering hvarje vecka skulle hos räntmästaren verkställas af chefen för inkomstbyrån. Men den egentliga kontrollen öfver kassarörelsen liksom den bokföring, som erfordras för nödig jämförelse mellan statskontorets och riksbankens räkenskaper rörande statskontorets giroräkning i dess helhet samt för vinnande af erforderlig öfversikt öfver statskontorets kassarörelse i hela dess omfattning, skulle öfverflyttas till utgiftsbyrån. Den tjänsteman å sistnämnda byrå, hvilken nu har till åliggande att uppsätta statskontorets assignationer, skulle ock få sig nämnda, för hela kassarörelsen gemensamma bokföring anförtrödd. Emellertid har kommittén, på sätt jag senare får tillfälle att närmare omförmåla, föreslagit, att nämnde tjänsteman, hvilken kommittén synes hafva tänkt sig därjämte skulle hafva äfven vissa andra göromål än de nyssnämnda sig ålagda, skulle uppflyttas från första till andra lönegraden.

Af hvad statskontoret i sitt förenämnda utlåtande i nu förevarande hänseenden anfört, synes mig emellertid med full tydlighet framgå, att det af kommittén åsyftade målet — större öfverskådlighet i afseende å räntmästarens räkenskaper och underlättande af kontrollen öfver hans kassarörelse — svårigen kan genom de af kommittén föreslagna anordningar vinnas. Tvärtom synes statskontorets utredning visa, att nämnda kontroll skulle vid genomförandet af de utaf kommittén föreslagna anordningar väsentligen försvåras om ej rent af omöjliggöras. I hvarje fall synes, såsom ock statskontoret framhållit, en verkligt effektiv kontroll under de af kommittén tilltänkta förutsättningar icke kunna åstadkommas, med mindre att statskontorets giroräkning uppdelades i två skilda räkningar, afsedda, den ena för länsstyrelsernas insättningar och dragningar samt den andra för öfriga in- eller utbetalningar, en förändring, som emellertid knappast synes ägnad att leda till ökad reda och öfverskådlighet med afseende å nu ifrågavarande delar inom statens kassaväsen utan snarare till motsatsen.

Dessutom är att märka, att, fränsedt den omständighet att den kontroll öfver räntmästarens kassarörelse, som det nuvarande systemet innebär, genom de föreslagna förändrade anordningarna skulle i väsentlig mån försvåras, den ytterligare kontroll, som nu ligger i den jämsides, efter skilda system anordnade bokföringen inom räntekammaren, å ena, samt inkomst- och utgiftsbyråerna, å andra sidan, därigenom skulle till stor del gå förlorad. Det synes mig därför uppenbart, att kommitténs förslag i denna del icke lämpar sig att lägga till grund för nya bestämmelser i ämnet.

Sannolikt synes ock vara, att, därest räntmästarens bokföring skulle ordnas på sätt kommittén tänkt sig, och således innefatta en fullständig kassabok, i väsentliga delar motsvarande den nu af kassabokhållaren förda kassahufvudboken, räntmästaren sväriligen skulle kunna medhinna att på ett tillfredsställande sätt utföra sina åligganden, med mindre att en biträdande tjänsteman å räntekammaren ställdes vid hans sida, en åtgärd, hvarigenom den besparing, som åsyftats genom kassabokhållartjänstens indragning, antagligen blefve ringa om ens någon.

Ett närmare studium af det sätt, hvarpå bokföringen i nu ifrågasvarande afseende inom statskontoret från och med år 1903 blifvit ordnad, har bibragt mig den uppfattning, att densamma i hufvudsak är ändamålsenligt planlagd. De senaste årens erfarenhet synes ock bestyrka, att det nu tillämpade systemet i det stora hela fungerar säkert och väl samt ej heller med fog kan sägas brista i nödig öfver-skådlighet och reda.

Härmed vill jag naturligen icke hafva förnekat, att ändringar och förenklingar måhända kunna och böra i åtskilliga hänseenden vidtagas. Att detta emellertid icke bör ske på sådant sätt, att den erforderliga kontrollen eftersättes, lär vara uppenbart.

I detta sammanhang torde ock böra erinras, att, såsom löneregleringskommittén jämväl omförmålt, särskilda af Kungl. Maj:t förordnade kommitterade erhållit i uppdrag att afgifva yttrande om de förändrade bestämmelser rörande bokföringen i statskontoret, som för åstadkommande af en central kassakontroll må anses erforderliga, äfvensom förslag till de ändringar i de särskilda ämbetsverkens bokföring, som af en ändrad eller utvidgad bokföring i statskontoret kunna föranledas. Dessa kommitterades uppdrag har visserligen icke ännu förts till slut. Så mycket kan dock sägas, att de hittills af kommitterade föreslagna åtgärder, hvilka delvis redan genomförts, icke åsyftat att rubba de principer, som ligga till grund för det inom statskontoret nu tillämpade bokföringssystemet, utan snarare varit afsedda att utgöra en utvidgning eller komplettering af nämnda system i syfte att ytterligare stärka den därmed åsyftade kontrollen.

Å andra sidan torde de förslag, som, efter hvad jag inhämtat, ytterligare äro att från sistbemälda kommitterades sida förvänta, icke erhålla den omfattning, att statskontorets blifvande organisation däraf kan antagas böra röna någon inverkan, åtminstone icke i den riktning, att indragning af en eller flera befattningar inom statskontoret däraf kan föranledas.

*Statskontorets
befattning
med en del
landstats-
tjänster.*

Löneregleringskommittén har vidare föreslagit, att de statskontoret ensamt eller gemensamt med kammarkollegium tillhörande åligganden i afseende å tillsättande af landsstatstjänstemän samt tjänstledighet, förordnanden och afsked för dem måtte upphöra.

De tjänstebefattningar vid landsstaten, med hvilka statskontoret i nämnda hänseenden har att taga befattning, äro landskamrerar-, landtränsmästar- och kronofogdebefattningar.

Enligt gällande bestämmelser har statskontoret att, sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande uppgjort förslag till återbesättande af ledig landtränsmästarebefattning, afgifva underdånigt utlåtande öfver de sökandes kompetens och skicklighet, innan tjänsten af Kungl. Maj:t tillsättes. Därjämte tillkommer det statskontoret att meddela landtränsmästare tjänstledighet under viss tid, ej öfverstigande sex månader, att vid dylik tjänstledighet, likasom ock då landtränsmästarebefattning är vakant, meddela förordnande angående befattningens uppehållande äfvensom att hos Kungl. Maj:t anmäla frågor om afsked från sådan befattning. Motsvarande ärenden i fråga om landskamrerar- och kronofogdebefattningar handläggas af statskontoret och kammarkollegium gemensamt.

Statskontoret, som icke funnit något att erinra emot kommitténs nu omförmälda förslag i öfrigt, har i fråga om tillsättandet af ifrågavarande tjänstebefattningar erinrat, att det ur synpunkten af önskvärd likformighet i bedömande af hithörande frågor och åstadkommande af ett rättvist befordringssystem för hela riket, syntes lämpligt, att en central myndighet sattes i tillfälle att öfver de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande framställda befordringsförslag afgifva yttrande.

*Departements-
chefen.*

Tydligt är, att, därest statskontoret befrias från handläggning af ifrågavarande ärenden, detta alltid kommer att medföra någon arbetsbesparing och tidsvinst för statskontoret, särskildt i sådana fall, då hithörande ärenden eljest skola handläggas gemensamt med annat ämbetsverk. Den föreslagna förändringen synes därför vara i sådant afseende önskelig; och torde någon olägenhet däraf icke heller vara att befara. Dock synes det, på sätt statskontoret hemställt, kunna ifrågasättas, huruvida icke vid tillsättande af ifrågavarande befattningar, statskontorets eller, i hvad rör landskamrerar- och kronofogdebefattningar, statskontoret och kammarkollegium fortfarande böra, innan tjänsterna tillsättas, höras. Såväl frågan härom som öfriga hithörande frågor torde emellertid vid fastställande af nya eller förändrade instruktioner för bemälda ämbetsverk blifva föremål för öfvervägande.

Såsom förut nämnts, åligger det statskontoret att årligen före februari månads utgång till kammarrätten aflämna förteckning å alla under det nästföregående året, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnade medel.

*Vissa andra
statskontorets
ämbets-
åligganden.*

Under erinran att syftet med berörda föreskrift uppenbarligen varit att förekomma, att beträffande medel, anordnade med villkor af redovisning, denna skulle obehörigen fördröjas eller uraktlåtas, har löneregleringskommittén, som ansett de för granskningen inom kammarrättens revisionsafdelning meddelade bestämmelser innefatta tillräcklig garanti häremot, föreslagit, att statskontoret måtte befrias från omförmälda skyldighet.

Öfver denna kommitténs framställning, mot hvilken statskontoret för sin del icke haft något att erinra, har kammarrätten den 31 nästlidne januari afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, därvid kammarrätten öfverlämnat ett af dess revisionsafdelning afgifvet yttrande i ämnet.

Revisionsafdelningen har i sitt berörda yttrande anført, att, därest förteckningen afskaffades, det icke annat än i undantagsfall blefve möjligt för vederbörande revisionskommissarie att, på sätt i kammarrättens instruktion vore föreskrifvet, tillse, att alla mot redovisning anordnade medel *inom stadgad tid* blefve inför kammarrätten redovisade. De flesta ämbetsverks och myndigheters räkenskaper skulle nämligen aflämnas till kammarrätten före april månads utgång, men vid denna tidpunkt kunde granskningen af räntekammarens hufvudbok och länens räkenskaper icke vara avslutad. En redogörarens uraktlåtenhet att i rätt tid redovisa för uppburna medel kunde sålunda med tillhjälp af förteckningen upptäckas någon månad tidigare än utan densamma, men härtill inskränkte sig också nyttan af ifrågavarande förteckning. Då denna nytta icke syntes kunna uppväga det säkerligen rätt betydliga arbetet med förteckningens upprättande, samt de af kommittén för förteckningens afskaffande anförda skäl i öfrigt syntes vara fullt giltiga, hade afdelningen icke något att erinra mot bifall till kommitténs berörda förslag.

Med åberopande af hvad revisionsafdelningen sålunda anført, har kammarrätten ansett hinder icke möta mot ett godkännande af nämnda förslag.

I anseende till hvad sålunda förekommit, biträder äfven jag förenämnda förslag.

Slutligen har kommittén hemställt, att statskontoret måtte befrias från att såsom mellaninstans afgöra andra besvärsmål än dem, som röra räkenskapers och redogörelsens form.

De mål, från hvilkas handläggning statskontoret skulle enligt kommitténs berörda förslag befrias, äro sådana, som angå aflöningsförmåner, mestadels dyrtidstillägg, begravningshjälp och dylikt och hvilka nu från länsstyrelserna fullföljas i första hand hos statskontoret.

Ifrågavarande, hos statskontoret genom besvär fullföljda mål äro till antalet synnerligen få. Efter hvad i kommitténs betänkande uppgifves, utgjorde desamma, år 1901 9, år 1902 12 och år 1903 9; och uppgingo, enligt från statskontoret lämnad uppgift, de mål af förevarande slag, som af statskontoret afgjorts, år 1904 till 6, år 1905 till 5 och år 1906 till 1.

Kommittén har icke heller med sitt förslag afsett att vinna någon mera afsevärd arbetsbesparing för statskontoret utan till stöd därför åberopat hufvudsakligen, att det syntes oegentligt, att, om mål af ifrågavarande slag afgjordes af länsstyrelserna, de, för att pröfvas å högsta ort, hade att genomlöpa tre instanser, under det att för dylika mål, som afgjordes af andra ämbetsmyndigheter, endast funnes två instanser, samt att det icke vore utan vikt så för det allmänna som för den enskilde att genom en förenklad instansordning åstadkomma enkelhet och snabbhet i rättsskipningen.

Då det knappast synes vara nödvändigt, att länsstyrelsernas beslut i nu ifrågavarande mål underkastas pröfning af statskontoret såsom särskild instans, utan det snarare synes leda till enkelhet och reda, att dessa mål i nu åsyftade fall^{er} fullföljas direkt hos Kungl. Maj:t, helst ju intet hinder förefinnes för inhämtande, där så pröfvas nödigt, af statskontorets utlåtande, finner jag för min del intet att invända mot kommitténs berörda hemställan, hvilken äfven af statskontoret lämnats utan erinran.

*Förenkling i
arbetssättet
m. m.*

Förutom redan omförmälda, af kommittén föreslagna åtgärder har kommittén, som i sitt allmänna principuttalande fäst uppmärksamheten å önskvärdheten däraf, att vid utarbetande af instruktioner eller arbetsordningar för de centrala ämbetsverken sådana förenklingar i arbetssättet, som kunde finnas erforderliga och ändamålsenliga, blefve vidtagna, i enahanda syfte hemställt, att jämväl inom statskontoret, hvarest emellertid, enligt hvad kommittén vitsordat, åtskilliga af de utaf kommittén i dess nyssberörda betänkande förordade förenklingar i fråga om diariieföring, skriftsätt m. m. redan i viss mån kommit till tillämpning, föreslagit, att vissa förändrade anordningar skulle vidtagas dels i fråga om ärendenas registrering, skriftsättet m. m. dels ock beträffande formerna för ärendenas föredragning och afgörande. Dessa

kommitténs förslag, hvilka synas innehålla åtskilligt beaktansvärdt, torde, då frågan om utfärdande af ny instruktion och ny arbetsordning för statskontoret föreligger till afgörande, böra göras till föremål för omsorgsfull pröfning och, i den mån desamma befinnas ändamålsenliga, vinna tillämpning.

Statskontorets ordinarie tjänstemannapersonal utgöres nu af, *Statskontorets organisation.* förutom generaldirektören och de tre statskommisarierna, fyra andra gradens och elfva första gradens tjänstemän. Till andra graden höra sekreteraren och ränkmästaren, den å inkomstbyrån anställde kamreraren samt den å riksboksslutsbyrån anställde förste revisorn.

Första gradens tjänstemän äro en registrator och aktuarie, en notarie, en stämpelkassör, hörande till inkomst-, fond- och stämpelbyrån, samt åtta revisorer och bokhållare, af hvilka sistnämnda fyra tillhöra utgiftsbyrån, tre riksboksslutsbyrån och en inkomstbyrån.

På sätt jag senare får tillfälle att närmare omförmäla, äro emellertid för närvarande två af revisorsbefattningarna tillsvidare tillsatta allenast på förordnande.

Förutom nu omförmälda tjänstemän finnes, såsom förut nämnts, å räntekammaren sedan år 1903 anställd en kassabokhållare, hvilken befattning emellertid i afvaktan på en blifvande lönereglering för statskontoret icke uppförts å ordinarie stat. Med anledning af Riksdagens förenämnda i skrifvelse den 22 maj 1903 gjorda uttalande har emellertid från och med år 1904 en af verkets ordinarie tjänstemän af första graden varit förordnad att uppehålla kassabokhållarbefattningen och det förut omnämnda, af Riksdagen å extra stat beviljade anslaget å 3,000 kronor till beredande af den för nyssberörda ändamål behöfliga förstärkning i statskontorets arbetskrafter i stället disponerats till aflönande af den extra ordinarie tjänsteman, som förordnats att uppehålla den nyssbemälde ordinarie tjänstemannens befattning.

Löneregleringskommittén har icke funnit anledning föreslå indragning af någon annan af statskontorets ordinarie tjänstebefattningar än notariebefattningen. *Indragning af notariebefattningen.*

Notarien har till åliggande hufvudsakligen att uppsätta statskontorets protokoll äfvensom att fullgöra vissa därmed sammanhängande antecknings- och expeditionsgöromål, hvarjämte han är skyldig att biträda med i ämbetsverkets kansli förefallande göromål, som anförtröts honom af sekreteraren.

Under erinran att inom flera i senare tid om- eller nyorga-

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 61 Häft.

niserade centrala ämbetsverk vidtagits den förenkling, att protokolls-föringen i de flesta fall afskaffats och protokollet ersatts med föredragningslistor, i hvilka ärendena till föredragningen införas och summarisk anteckning om besluten verkställes, hvaremot i dessa verk protokoll föres endast i sådana fall, där skiljaktiga meningar förekomma, hvilka skola i protokoll antecknas, där ett ärende enligt sin natur eller gifna föreskrifter bör i protokoll upptagas, eller där eljest förordnas, att i särskildt ärende protokoll skall föras, har kommittén ansett detta tillvägagångssätt böra vinna tillämpning äfven inom statskontoret.

Föredragningslistorna borde enligt kommitténs förslag uppsättas å vederbörande byråer likasom protokollsföringen, i de fall där sådan fortfarande skulle äga rum, borde verkställas genom byråtjänstemännen. Äfvenså borde enligt kommitténs mening de antecknings- och expeditionsbesty, som hittills ålegat notarien, utan olägenhet kunna besörjas af nyssbemälda tjänstemän eller af registratorn. Det biträde, som notarien, där sådant erfordrades, hade att lämna sekreteraren, hade endast i ringa mån påkallats, och hade notariens tjänstgöring därför hufvudsakligen varit begränsad till protokollsföringen med hvad därtill hörde. På grund häraf ansåge kommittén, att notariebefattningen borde kunna för framtiden helt och hållet umbäras.

Med afseende å det af kommittén föreslagna utbytet af protokoll mot föredragningslistor har statskontoret erinrat, att de inom ämbetsverket nu förda protokoll i regel vore så kortfattade, att de föga annat än till namnet skilde sig från de af kommittén ifrågasatta föredragningslistorna, äfvensom att den täta beröring med allmänheten, som i statskontoret ägde rum och måste äga rum, föranledde, att samma föredragande ofta nödgades att under samma dag hafva flera föredragningar. Ett genomförande af kommitténs förslag i denna punkt skulle därför medföra, att under hela förmiddagen icke mindre än tre tjänstemän — en å hvarje byrå — måste hafva sin uppmärksamhet riktad på en jämförelsevis så oväsentlig detalj som protokollsföringen eller upprättandet af föredragningslistan. Statskontoret, som alltså, med afseende å det inom verket på grund af förhållandena rådande arbetssättet, ansåge den föreslagna förändringen i själfva verket icke innebära någon arbetsbesparing, har därför afstyrkt kommitténs förslag härutinnan.

Oberoende häraf har emellertid statskontoret — ehuru statskontoret befarade, att de ständigt sig ökande göromålen inom ämbetsverket sannolikt inom en icke alltför aflägsen framtid komme att nödvändiggöra en ökning af arbetskrafterna om icke å kansliet, dit notarien hörde, så inom verket i öfrigt — likväl icke ansett sig böra för närvarande

motsätta sig notarietjänstens indragning vid nuvarande innehafvarens afgång, enär de till denna befattning hörande göromål därefter syntes kunna nödtorftigt besörjas af en amanuens.

Ehuru i allmänhet inom de förvaltande ämbetsverken systemet med föredragningslistor i stället för protokoll i regel torde lända till fördel, synes det likväl med afseende å hvad statskontoret anført, som om föga skulle vara att vinna genom de nuvarande, synnerligen enkla protokollens utbytande mot föredragningslistor. Dessa senare skulle väl alltid upprättas på förhand, men då i följd af arbetets inom statskontoret natur, föredragning inför generaldirektören tidt och ofta förekommer flera gånger under dagen, synes det nästan vara enklare och ledande till större tidsbesparing, ifall förteckningen öfver de under dagen föredragna målen och däri fattade beslut uppsättes efteråt än att för hvarje föredragning en lista däröfver skall på förhand upprättas. Af samma skäl synes det ock enklast och lämpligast, att hithörande bestyr, såsom redan nu är fallet, uppdragas åt en och samme tjänsteman för hela ämbetsverkets räkning. Nämda bestyr äro emellertid uppenbarligen af synnerligen enkel beskaffenhet och torde jämväl i regel äga så pass ringa omfattning, att enbart för deras verkställande en särskild ordinarie tjänsteman icke kan anses behöflig, utan torde desamma utan ringaste olägenhet kunna anförtros åt en amanuens, ställd under sekreterarens inseende, en anordning, som, på sätt kommittén erinrat, för åtskilliga år sedan inom statskontoret förekommit. Med afseende härå och då notarien icke heller synes vara erforderlig såsom biträde åt sekreteraren, åtminstone icke i någon afsevärd utsträckning, biträder äfven jag kommitténs förslag om notariebefattningens indragande.

*Departements-
chefen.*

Enligt hvad jag redan förut omförmält, har kommittén framställt förslag till vissa förändrade anordningar med afseende å bokföringen inom statskontoret, gående ut hufvudsakligen därpå, att bokföringen å räntekammaren skulle i vissa hänseenden förenklas och inskränkas till en af räntmästaren förd kassajournal öfver sådana insättningar i eller utbetalningar från statskontorets kassa, som ske utan förmedling af länsstyrelserna, hvarvid den af kassabokhållaren nu förda kassa-hufvudboken skulle, åtminstone i dess nuvarande form, bortfalla samt i stället å utgiftsbyrån föras en bankräkning öfver samtliga insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning, hvarjämte å samma

*Kommitténs
förslag om
förändrande
af en revisors-
befattning å
utgiftsbyrån
till en tjänst
af andra
graden.*

byrå skulle verkställas det bokföringsarbete, som äfven enligt kommitténs mening erfordrades för vinnande af nödig öfersikt öfver statskontorets kassaställning i dess helhet.

Såsom förut nämnts, finnas å utgiftsbyrån anställda fyra revisorer och bokhållare. Mellan dessa tjänstemän är det byrån tillkommande gransknings- och bokföringsarbetet sålunda fördeladt, att tre af dem hafva till hufvudsakligt åliggande att, hvar för vissa honom tilldelade hufvudtitlar å riksstaten, med ledning af de utaf honom förda »anteckningsböcker» granska dithörande medelsrekvisitioner och räkningar samt att, i den mån utbetalningar finnas böra ske, uppsätta anordningar och andra af utbetalningen föranledda expeditioner samt verkställa nödiga anteckningar därom i byråns böcker, hvaremot den fjärde revisorn för den så kallade utgiftsmemorialboken, hvilken å särskilda konti upptager samtliga utgiftstitlar.

En af de tre förstnämnda revisorerna — den så kallade assignerande revisorn — har dessutom till åliggande att kontrasignera alla statskontorets assignationer och till riksbanken afsända dagliga uppgifter om utfärdade assignationer, att föra utgiftsbyråns bankräkning, hvilken räkning omfattar samtliga dragningar å statskontorets giroräkning, såväl de af länsstyrelserna förmedlade som de öfriga, äfvensom att i hvad rör utbetalningar eller assignationer granska räntekammarens dagrapport.

Såsom jag redan förut omförmält, har löneregleringskommittén föreslagit, att en väsentlig del af den bokföring, som nu sker å räntekammaren, i stället skulle förläggas till utgiftsbyrån. Där skulle nämligen såväl den kontrollerande bokföringen öfver länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning som ock hvad kommittén kallar den »sammanställande bokföringen öfver statskontorets kassarörelse i dess helhet» äga rum. Denna bokföring skulle enligt kommitténs förslag anförtras åt den så kallade assignerande revisorn. Denne skulle sålunda föra bankräkningen i dess helhet, såväl i hvad rör statskontorets direkta som ock dess genom länsstyrelserna förmedlade kassarörelse äfvensom berörda »sammanställande» bokföring, och därjämte hafva sig anförtrödt bestyret med kontrasignerandet af assignationerna och afgifvande af dagliga uppgifter till riksbanken om utfärdade assignationer. Överflyttandet af berörda nya göromål å nyssnämnde revisor har kommittén tänkt sig skulle möjliggöras därigenom, att den assignerande revisorns deltagande i arbetet med granskningen af inkommande medelsrekvisitioner och räkningar samt utfärdande af anordningar därå skulle upphöra och dessa göromål, till den del de nu af

honom handhafvas, öfverflyttas till de två öfriga revisorerna å utgiftsbyrån, som, hvardera med afseende å vissa hufvudtitlar, nu hafva liknande bestyr sig ålagda. Kommittén har nämligen ansett, att, därest de af kommittén föreslagna förändringar och förenklingar i fråga om behandlingen af vissa ärenden, såsom sättet för anordningarnas utfärdande, bortfallandet af den för kammarrätten afsedda förteckningen öfver de med villkor af redovisning anordnade medel, upphörande af statskontorets åliggande med afseende å en del landsstatstjänster med mera — hvilka förändringar och förenklingar hufvudsakligen skulle beröra utgiftsbyrån — sistnämnda båda tjänstemän borde kunna medhinna jämväl den del af nämnda granskningsarbete, som nu åligger den assignerande revisorn.

Med afseende å vikten och omfattningen af de åligganden, som skulle tillkomma den nu så kallade assignerande revisorn, äfvensom med hänsyn därtill, att å utgiftsbyrån icke, i likhet med hvad förhållandet är å öfriga byråer, hittills funnits någon andra gradens tjänsteman, som kunde med byråns chef dela ansvaret för öfvervakandet af göromålen och särskildt biträda vid vissa mera maktpåliggande göromål å byrån, har emellertid kommittén ansett, att ifrågavarande revisorsbefattning borde förändras till en tjänst af andra lönegraden, hvars innehafvare skulle benämnas kamrerare.

Kommitténs nu omförmälda förslag, i hvad detsamma afser tillskapande af en andra gradens tjänst å utgiftsbyrån, förutsätter gifvetvis, att den af kommittén förordade omläggningen af statskontorets bokföring blefve genomförd. Då jag af förut anförda skäl icke kunnat biträda kommitténs förslag i sistberörda del, finner jag ej heller tillräckliga skäl föreligga för inrättande af en andra gradens tjänst å utgiftsbyrån.

En annan fråga är, huruvida med afseende å de af kommittén föreslagna förändringar och förenklingar i öfrigt eller på grund af andra föreliggande förhållanden en af revisorstjänsterna å utgiftsbyrån skulle kunna undvaras.

Statskontoret, som ansett de af kommittén föreslagna förändringar i handläggningen af de utgiftsbyrån redan nu tillkommande ärenden, i den mån desamma enligt statskontorets mening borde genomföras, icke lända till den minskning i byråns arbetsbörda, som kommittén förmenat, har emellertid beträffande nyssberörda fråga erinrat, att på grund af den förändring i afseende å utbetalning af aflöning åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, som föreskrifvits i nådiga brevet den 8 december 1904 och börjat tillämpas med år 1905, arbetet å utgiftsbyrån undergått minskning. Å andra sidan har emellertid statskontoret

framhållit, att, därest det förslag till ordnande af det civila pensionsväsendet, som framlagts af den i sådant afseende senast förordnade kommitté, blefve genomfördt, en betydlig del af det arbete, som i följd däraf skulle komma att påhvila statskontoret, komme att åligga utgiftsbyrån, äfvensom att statskontorets göromål i allmänhet befunne sig i ständig stegring. Statskontoret har därför ansett den af förut omförmäld anledning inträdda minskningen i utgiftsbyråns arbete, hvilken minskning icke kunde anses motsvara mer än den ungefärliga arbetskvantitet, som vore att påräkna af en amanuens, vara af mera tillfällig natur och icke böra föranleda annan inskränkning i byråns arbetskrafter än indragning af en af de å byrån nu befintliga amanuensbefattningarna.

Den af statskontoret påpekade förändringen i sättet för utbetalningen af lärarnas vid de allmänna läroverken löner har utan tvifvel medfört en viss lättnad i utgiftsbyråns arbete. Likaså torde ock genom vissa af de utaf kommittén föreslagna förenklingar i sättet för behandling af en del på samma byrås handläggning ankommande ärenden vara ägnade att medföra någon besparing af tid och arbete, om ock måhända icke i fullt den utsträckning, kommittén tänkt sig. Berörda omständigheter oaktadt har jag emellertid, i betraktande af hvad statskontoret härutinnan anført och med hänsyn särskildt till den år för år fortgående starka stegringen af budgeten — en omständighet, som naturligen är ägnad att mer än något annat öka utgiftsbyråns arbete — icke funnit mig öfvertygad om lämpligheten att nu indraga någon af de ordinarie tjänstebefattningarna å nämnda byrå utan fasthellre stannat vid den uppfattning, att dessa fortfarande böra bibehållas.

*Kassabok-
hållaren.*

Då kommittén framställt sina förslag om förändring af bokföringen inom räntekammaren och öfverflyttning af en del däraf till utgiftsbyrån, har kommittén uppenbarligen haft till ögonmärke, bland annat, att söka göra den å räntekammaren anställda kassabokhållaren öfverflödig. Såsom af det föregående framgår, anser jag emellertid kommitténs berörda förslag icke vara af beskaffenhet att böra läggas till grund för förändrade bestämmelser i ämnet. Tvärtom synes mig det sätt, hvarpå hithörande förhållanden numera ordnats, vara i stort sedt ändamålsenligt. Detta förutsätter emellertid, att den å räntekammaren inrättade kassabokhållarbefattningen, hvars tillkomst just utgjort det allra viktigaste ledet i den mera genomförda kontroll å räntekammaren, som i följd af nyligen inträffade, förut berörda händelser visat sig nödvändig, icke indrages. För min del anser jag därför synnerligen ange-

läget, att denna befattning bibehålles och uppföres å ordinarie stat. Beträffande frågan i hvilken lönegrad befattningen bör uppföras, har statskontoret, som i sitt förenämnda utlåtande den 22 juni 1905 hemställt, att densamma skulle upptagas såsom en första gradens tjänst, i en den 9 november 1906 aflåten, underdånig skrifvelse hemställt, att ifrågavarande befattning måtte vid den förestående regleringen för statskontoret hänföras till andra graden.

Under den tid, som förflutit, sedan berörda utlåtande den 22 juni 1905 afgifvits, hade — förmåler statskontoret i sin nyssberörda skrifvelse den 9 sistlidne november — statskontoret alltmera kommit till den öfvertygelsen, att såväl omfånget och arten af de göromål, hvilka ålåge kassabokhållaren, som ock den med räntmästaren jämbördiga ställning, han i egenskap af dennes kontrollant borde intaga, kräfde, att åt kassabokhållaren bereddes aflöning och tjänsteställning, motsvarande räntmästarens. Kassabokhållaren beklädde i sin dubbla egenskap af kontrollant och hufvudbokförare en befattning, som vore både arbetsam och synnerligen ansvarsfull. Till de löpande dagliga göromålen hörde kassabokens förande, dagrapportens upprättande och den därmed i sammanhang stående kontrollen å de genom räntmästarens hand gående invisningar och kontanta medel. Härtill komme uppgörande af räntekammarens hufvudbok, ordnande och numrerande af den stora mängden dithörande verifikationer samt en del andra göromål af mera tillfällig art. I sin egenskap af kassakontrollant måste kassabokhållaren dagligen vara tillstädes å tjänsterummet under hela den tid, kassan vore öppen; och enligt uppgift af nuvarande tjänstinnehafvare toge samtliga med befattningen förenade göromål i anspråk en daglig arbetstid af i medeltal 6 à 7 timmar. Här ställdes alltså, enligt statskontorets mening, sådana kraf på denne tjänstemans flit, duglighet och pålitlighet, att det endast på den grund syntes finnas tillräcklig anledning att i aflöningsförmåner jämställa honom med ämbetsverkets tjänstemän af andra graden. Då härtill komme den redan påpekade omständigheten, att han i egenskap af ständig kontrollant å räntmästaren borde vara jämställd med denne i fråga om tjänstegrad, ansåge statskontoret fullgoda skäl föreligga, för att den ifrågavarande tjänsten skulle hänföras till andra graden; och har statskontoret i sammanhang därmed hemställt, att tjänstens innehafvare skulle benämnas »kamrerare och kassakontrollant».

De skäl, statskontoret sålunda anfört för den ifrågavarande befattningens jämställande med andra gradens tjänster, finner jag fullt

*Departements-
chefen.*

giltiga och ansluter mig därför utan tvekan till statskontorets berörda förslag. Äfvenså finner jag den föreslagna benämningen å ifrågavarande tjänsteman lämplig.

*Ombuds-
mannen.*

En liknande framställning, som, enligt hvad jag nyss nämnt, af statskontoret gjorts beträffande kassabokhållarbefattningen, har af ämbetsverket gjorts äfven i fråga om den hos statskontoret anställde ombudsmannen.

De åligganden, som nu tillhöra denne, tillkommo före genomförandet af statskontorets nuvarande organisation en därstädes anställd advokatfiskal, hvilken befattning emellertid indrogs med anledning däraf att åtskilliga af de till advokatfiskalsbefattningen hörande göromål i sammanhang med den nya organisationen bortföllö; och har sedermera alltsedan år 1877 i stället varit hos statskontoret anställd en ombudsman, hvilken antages på förordnande tillsvidare och aflönas med medel, hämtade från vissa af de under statskontorets förvaltning stående fonder. Till ombudsmannens åligganden hör att yttra sig öfver inkomna ansökningar om lån från sådana fonder, därur statskontoret mot säkerhet, som af statskontoret pröfvas, utlämnar af Kungl. Maj:t eller i vissa fall af annan myndighet beviljade lån. Vidare åligger det ombudsmannen att vaka däröfver, att den antagna säkerheten ej upphör eller förminskas och vidtaga de åtgärder eller hos statskontoret göra de framställningar, som därutinnan påkallas. Därjämte tillkommer det ombudsmannen att granska och förvara samt föra förteckning öfver kronans ombudsmäns och redogörarens till statskontoret inkomna löfteskrifter samt att vidtaga de åtgärder, som för bevarande af kronans rätt i sådant hänseende erfordras; att å vissa tider af året verkställa inventeringar såväl af de under statskontorets förvaltning stående fonders säkerhetshandlingar och värdepapper samt stämpelförrådet som ock af myntverkets behållning i metaller och mynt m. m., att fullgöra hvad statskontoret i och för sin ämbetsförvaltning har att hos domstolar och myndigheter låta utföra och bevaka, äfvensom att i öfrigt, när sådant af statskontoret äskas, meddela utlåtande i förekommande rättsfrågor m. m.

Hufvudparten af ombudsmannens tid och arbete ägnas åt bestyr, betingade af statskontorets fondförvaltning. Det honom tillkommande arfvode, 3,000 kronor, utgår ock, jämlikt Kungl. Maj:ts särskilda be-
myndigande, uteslutande af fondmedel, nämligen 300 kronor från handels- och sjöfartsfonden, 1,200 kronor från manufakturförslagslånefonden och 1,500 kronor från Längmanska donationsfonden.

Då statskontoret äfven för framtiden måste anses vara i behof af särskildt biträde i och för utförande af de bestyr, som tillhöra ombudsmannen, har löneregleringskommittén ansett det kunna ifrågasättas, huruvida icke denne tjänsteman borde uppföras å ordinarie stat. Då emellertid de ombudsmannen tillhörande göromål icke syntes kommittén vara af tillräcklig omfattning att i och för sig påkalla en särskild ordinarie tjänst, har kommittén, med erinran tillika, att inom åtskilliga andra ämbetsverk, hvilka hade behof af ett ständigt juridiskt biträde, såsom arméförvaltningen, kommerskollegium och generaltullstyrelsen, detta behof icke tillgodosetts genom inrättande af någon särskild tjänst utan de ifrågavarande göromålen ansetts kunna öfverlämnas till personer inom eller utom verket, dock icke ansett sig böra föreslå den nu ifrågavarande befattningens uppförande å ordinarie stat.

I sitt förenämnda den 22 juni 1905 afgifna utlåtande öfver löneregleringskommitténs förslag anförde statskontoret beträffande nu ifrågavarande tjänsteman, att statskontoret väl icke funnit sig böra hemställa om upptagande af ombudsmannabefattningen å ordinarie stat, men att ämbetsverket, då ombudsmannagöromålens vikt och antal nu mera än tillförne påkallade likställighet i aflöningshänseende med åtminstone tjänstemännen i första graden, vore betänkt på att, sedan löneregleringsfrågan blifvit afgjord, hos Kungl. Maj:t göra den framställning om beredande af aflöningsförhöjning åt ombudsmannen, hvartill förhållandena kunde föranleda.

Sedermera har emellertid statskontoret i sin förut omförmälda underdåniga skrifvelse den 9 november 1906 åter upptagit denna fråga och därvid hemställt, att jämväl ombudsmannabefattningen måtte varda å ordinarie stat uppförd och i aflöningshänseende likställd med de tjänstebefattningar, som komme att tillhöra andra graden.

Till stöd härför har statskontoret anført hufvudsakligen följande.

Vid mer än ett tillfälle hade inom statskontoret fråga förevarit att åt ombudsmannen söka bereda en fast anställning och vidtaga därför å statskontorets sida erforderliga åtgärder. Då emellertid en väsentligt bidragande anledning till att det lyckats statskontoret att för befattningen erhålla lämpliga personer ansetts ligga uti det förhållande, att det för ombudsmannen anvisade arfvodesbeloppet kunnat få förenas med aflöning såsom ordinarie tjänsteman inom annat ämbetsverk, hade tvekan uppstått, huruvida icke, därest ombudsmannatjänsten uppfördes bland ordinarie tjänster af första graden och således för

dess innehafvare afskures möjlighet att med denna tjänst förena annan ordinarie tjänst, detta skulle för statskontoret försvåra utsikten att förvärfva och å platsen bibehålla en för ombudsmansgöromålen fullt kvalificerad person. Det vore ock denna synpunkt, som gjort sig gällande, då statskontoret afgaf sitt förut omförmälda yttrande i fråga om ombudsmannens framtida ställning inom ämbetsverket. Gifvet vore emellertid, att, i samma mån som ombudsmannens göromål ökades och hans tid och arbetsförmåga alltså mera uteslutande toges i anspråk för denna befattnings behöriga skötande, i samma mån förlorade också den nyss antydda synpunkten sin betydelse, och man måste söka att på annan väg bereda åt ombudsmannen de ekonomiska förmåner, utan hvilka sannolikhet icke förefunnos att kunna för platsen erhålla en fullt kompetent och lämplig person.

Med hänsyn till den stora utveckling, statens genom statskontoret förmedlade lånerörelse af olika slag numera vunnit och ytterligare syntes komma att erhålla, låge det makt uppå, att icke allt för täta ombyten af ombudsman ägde rum, då det naturligtvis alltid måste åtgå en tid, innan en ny ombudsman blefve fullt förtrogen med detta låneväsen och hunne förvärfva den personkännedom i fråga om låntagare och deras löftesmän, hvilken vore af så stor betydelse för den, som hade till åliggande att med uppmärksamhet ständigt följa förhållanden, hvilka inverkade på vederhäftigheten hos dem, som vore för lånen ansvariga. I nu berörda hänseenden syntes icke finnas någon motsvarighet beträffande de juridiska biträden hos vissa andra centrala ämbetsverk, om hvilka lönerogleringskommittén erinrat. Den betydliga lånerörelse, som numera genom statskontoret förmedlades från de på senaste tiden tillkomna lånefonderna, torflånefonden, rederilånefonden och egnahemslånefonden, hade naturligen i hög grad bidragit att öka ombudsmannens både göromål och ansvar. Särskildt gällde detta om rederilånen, för hvilka oftast fartygsinteckningar och försäkringspoliser låge såsom säkerhet. Bevakandet af dessa senare, hvilka till stort antal förekomme, vore en detalj, som kräfde ständig uppmärksamhet å ombudsmannens sida. De under statskontorets förvaltning ställda fonder af olika slag representerade numera ett värde af inemot 90,000,000 kronor; och det vore ju tydligt, att endast den årliga kapitaltillväxt, flertalet af dessa fonder kunde genom ränteafkastning påräkna, skulle göra äfven ombudsmannens bestyr alltmera omfattande.

Till åskådliggörande af den ökning, ombudsmansgöromålen under de senaste åren undergått, har statskontoret hänvisat till följande från ombudsmansexpeditionen lämnade uppgift:

År.	Antal diarie- förda ärenden.	D—ä—r—ä—f						Afgifna större memorial och aflåtna skrif- velser enligt registratur och kopiebok.
		remisser å skuldebref samt andra låne- och säkerhets- handlingar	lag- sökning- och kraftmål.	kon- kurser.	besvärs- mål.	odlings- låne- utslag.	diverse.	
1900	264	73	50	3	7	15	116	omkr. 150
1905	403	125	45	10	6	40	177	„ 310
1906 till								
1 ¹ / ₁₁	431	181	39	2	5	23	186	„ 390

Då denna ökning af göromålen och den liffigare beröring med allmänheten, som den utvidgade lånerörelsen fört med sig, hvar för sig påkallade ombudsmannens närvaro å tjänsterummet i vida högre grad än tillförne, föreläge, anför statskontoret vidare, äfven härutinnan en anledning att åt ombudsmannen bereda den fasta ställning och större aflöning, som af de förändrade förhållandena betingades. Med hänsyn till göromålens beskaffenhet och omfång samt de större kompetensfordringar, som syntes böra ställas å denne tjänsteman, borde ombudsmanstjänsten, då den uppfördes å ordinarie stat, hänföras till andra graden.

Beträffande sättet för ombudsmannens aflöning har statskontoret tänkt sig, att denna fortfarande såsom hittills skulle utgå af fondmedel, och föreslagit, att i sådant hänseende skulle anlitas till större delen Längmanska donationsfonden och i öfrigt manufakturförlagslånefonden, i hvilken händelse — i öfverensstämmelse med hvad i liknande hänseende vore fallet med anslaget till kommerskollegium — det anslag, som komme att å riksstaten för statskontoret anvisas, kunde minskas med ett mot ombudsmannens aflöning svarande belopp.

Sant är, att statskontorets fondförvaltning under senare år er-
hållit en långt större omfattning än tillförne och tenderar att äfven
fortfarande växa. Gifvet är ock, att i följd däraf ombudsmannens göromål, hvilka utan tvifvel äro af beskaffenhet att kräfva stor vaksamhet, noggrannhet och duglighet hos tjänstens utöfvare, icke oväsentligt ökats. Om det ock på grund häraf och i anseende till den alltjämt
fortgående ökningen i de med fondförvaltningen förenade bestyren säkerligen lär vara en tidsfråga, när ombudsmansbefattningen bör uppföras å ordinarie stat, har jag dock icke funnit mig öfvertygad, att de till befattningen hörande göromål redan nu nått den utveckling, att desamma taga en persons tid och arbetskraft i anspråk i den grad, att

*Departements-
chefen.*

befattningen nu bör förändras till ordinarie med den aflöning, statskontoret föreslagit; och att åter uppföra befattningen såsom en ordinarie tjänst i lägre lönegrad synes, på skäl statskontoret angifvit, knappast vara lämpligt. Med hänsyn till den afsevärda ökning i ombudsmannens göromål, som numera inträdt, anser jag emellertid en höjning af det ifrågavarande tjänsteman tillkommande arfvode, hvilket torde fortfarande som hittills lämpligen kunna utgå af fondmedlen, fullt motiverad. Dock synes mig detta arfvode för närvarande böra stanna vid ett belopp, åtskilligt understigande den aflöning, jag för andra gradens tjänstemän ämnar föreslå. Afgörandet af denna fråga torde emellertid lämpligen böra anstå, till dess ny lönereglering för statskontoret i öfrigt definitivt beslutats.

*Fast anställda
skrifbiträden.*

I detta sammanhang anhåller jag få omförmäla en fråga, hvilken äfven berör löneregleringen för statskontoret.

I skrifvelse den 23 maj 1906 har Riksdagen, med anledning af en inom densamma väckt motion, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i hvilken mån personer, som vore hos statens ämbetsverk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylika sysslor, måtte kunna erhålla någon fastare anställning, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvar till denna utredning kunde föranleda. I berörda skrifvelse har Riksdagen tillika framhållit, att det vid bedömande af förevarande fråga gällde att bestämma, i hvilken utsträckning ifrågavarande biträden borde anses fylla en ordinarie uppgift inom de särskilda ämbetsverken, äfvensom att tillse, i hvad mån de svårigheter, som vid ordnandet af hithörande förhållanden mötte i följd af bestående olikheter i sättet för ifrågavarande biträdens aflöning, måtte kunna öfvervinnas.

Öfver Riksdagens berörda framställning hafva samtliga centrala ämbetsverk och myndigheter äfvensom samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlen hvar för sig afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden.

Af de inkomna yttrandena framgår, att hos nästan alla centrala ämbetsverk äfvensom hos de flesta länsstyrelserna finnas till större eller mindre antal hos olika myndigheter anställda stadigvarande extra biträden för bestridande af sådana göromål, som i Riksdagens skrifvelse åsyftas, men att dessa biträden, hvilka nästan uteslutande utgöras af kvinnor, för närvarande inom olika verk aflönas på mycket olika sätt.

De af ämbetsverken framställda förslag för beredande af en fastare, mera tryggad anställning i statens tjänst för ifrågavarande biträden

visade sig ock vara af mycket växlande natur, i det att enligt somligas mening dessa biträden borde erhålla anställning, i hufvudsak lika den, som tillkommer ordinarie tjänstemän i statens tjänst, med aflöning i form af lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg, medan åter andra ansett, att ifrågavarande syfte borde på annat sätt tillgodoses.

Med hänsyn till de vidt skiftande meningar och förslag till lösning af berörda fråga, som af de olika ämbetsverken framställts samt behovet af ytterligare utredning i vissa hänseenden, innan densamma företoges till afgörande, har Kungl. Maj:t vid underdånig anmälan af ärendet den 22 nästlidne februari funnit nödigt öfverlämna handlingarna i ärendet till löneregleringskommittén med uppdrag att däri afgifva yttrande och förslag.

Ehuru det varit min lifliga önskan att redan nu kunna, såvidt statskontoret angår, framlägga förslag till ordnande af ifrågavarande, enligt min tanke synnerligen behjärtansvärda angelägenhet, finner jag mig därför nödgad att därifrån för närvarande afstå. *Departements-
chefen.*

Fastän förslag i omförmälda hänseende alltså icke lär kunna föreläggas innevarande års Riksdag, bör detta gifvetvis icke utgöra hinder för verkställande af reglering af löneförhållandena vid ämbetsverket i öfrigt. Ty, äfven om vid slutlig pröfning, i hvad statskontoret angår, af frågan om förenämnda biträdens ställning och aflöningsförmåner det skulle befinnas lämpligt att, på sätt nämnda ämbetsverk hemställt, därstädes inrätta en eller flera ordinarie tjänstebefattningar med hufvudsakligen de åligganden, som nu utföras af sådana biträden, hvarom här är fråga, torde detta icke komma att utöfva annan inverkan å statskontorets lönestat i öfriga delar än i fråga om beloppet af det för ämbetsverket i allt fall behöfliga anslag till vikariat, renskrifning, flitpenningar och extra biträden.

Hos statskontoret äro enligt gällande stat anställda en förste vaktmästare och sex vaktmästare, hvarjämte hos ämbetsverket tjänstgöra en del extra ordinarie vaktbetjante. *Vaktbetjante.*

Löneregleringskommittén har, med erinran att vaktmästarpersonalen hos kammarkollegium äfvensom hos kammarrätten — hvilka ämbetsverk båda hade sina lokaler förlagda till skilda våningar och, hvad kammarkollegium anginge, till och med till olika byggnader — af kommittén föreslagits, beträffande hvartdera ämbetsverket, till en förste vaktmästare och fyra vaktmästare, ansett, att vaktmästarnas antal i statskontoret borde kunna utan olägenhet minskas med

en, och därför hemställt, att vaktbetjäntpersonalen därstädes måtte bestämmas till en förste vaktmästare samt fem vaktmästare.

I detta afseende har den ledamot af statskontoret, som af Kungl. Maj:t förordnats att vid behandlingen af frågan om löneförhållandena m. m. vid detta ämbetsverk deltaga i kommitténs öfverläggningar, erinrat, bland annat, att *en* af de ordinarie vaktbetjante toges i anspråk nästan uteslutande för uppehållande af kommunikationen med riksbanken och *en annan* för handräckning åt stämpelkassören, att *en tredje* hade sin tjänstgöringstid förlagd till de delar af dygnet, då statskontorets ämbetslokal eljest skulle vara utan tillsyn, samt att äfven vaktmästargöromålen högst betydligt ökats sedan den tid, då det nuvarande antalet vaktmästare bestämdes, eller år 1876.

Med instämmande häri har statskontoret i sitt underdåniga utlåtande öfver kommitténs förslag härutinnan anført, att sex ordinarie vaktmästare, förutom förste vaktmästaren, vore för ämbetsverket behöfliga och därför hemställt, att kommitténs berörda förslag måtte lämnas utan afseende.

Departements-
chefen.

Med afseende å hvad sålunda från statskontorets sida anförts och då, såsom ämbetsverkets representant inom kommittén påpekat, vaktmästargöromålen inom statskontoret af flera anledningar äro jämförelsevis mera omfattande än inom åtskilliga andra, med statskontoret eljest jämförliga verk, anser jag mig ej kunna biträda kommitténs förslag om indragning af en utaf de nuvarande vaktmästarbefattningarna vid ämbetsverket.

Allmänna
aflönings-
villkor m. m.

Löneregleringskommittén, som funnit en förhöjning af de nu utgående aflöningarna till personalen vid de centrala ämbetsverken af förhållandena påkallad, har emellertid ställt sitt därutinnan afgifna förslag i nära samband med vissa af kommittén såsom önskvärda ansedda förändrade villkor och förutsättningar för en dylik reglering och såsom skäl för de föreslagna löneförhöjningarna särskildt åberopat sina i nyssnämnda hänseende framställda förslag. Innan jag därför öfvergår till frågan om aflöningsförmånerna, anser jag mig böra upptaga frågan om aflöningsvillkoren i de delar, jag funnit dessa påkalla särskildt yttrande från min sida.

Redan i sitt allmänna principbetänkande angående allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållandena m. m. inom de centrala ämbetsverken har kommittén med förbehåll af jämkning för särskilda verk, där sådan kunde anses af omständigheterna påkallad, framställt förslag till allmänna villkor för åtnjutande inom de centrala ämbetsverken i allmänhet af de med ordinarie befattning

förenade aflöningsförmåner, hvilket förslag i vissa delar afviker från de i enahanda hänseende nu gällande bestämmelser, och har kommittén hemställt, att samma villkor måtte vinna tillämpning jämväl i fråga om statskontoret.

Kommittén har i nu ifrågavarande hänseende till en början föreslagit,

att innehafvare af ordinare befattning i vederbörande ämbetsverk skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, äfvensom därest ämbetsverkets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa ifrågavarande ämbetsverk tillhörande göromål öfverflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas.

Berörda bestämmelse, hvilken emellertid icke skulle äga tillämpning å rikets hofrätter, skiljer sig från nu i allmänhet gällande, motsvarande föreskrift därutinnan, att ordinarie tjänstinnehafvare skulle förklaras pliktig att eventuellt öfvergå till annat ämbetsverk icke blott ifall det ämbetsverk, där han är anställd, i följd af ändrad organisation icke längre kan anses såsom själfständigt ämbetsverk utan äfven ifall endast en del af de göromål, som tillhöra det senare verket öfverflyttas till annat ämbetsverk.

Mot kommitténs förslag i denna del har jag icke funnit annat att erinra, än att, då det i fall, sådant som det sist omförmälda, bör ligga i Kungl. Maj:ts hand att afgöra, under hvilka förutsättningar en dylik öfvergång bör ifrågakomma, tjänstinnehafvares skyldighet i sådant hänseende bör göras beroende af Kungl. Maj:ts därom meddelade förordnande.

I fråga om rätten för ordinarie tjänstinnehafvare att med sin tjänst förena annan befattning eller uppdrag har kommittén föreslagit följande bestämmelser, hvilka enligt kommitténs mening borde gälla äfven beträffande ordinarie befattningar i rikets hofrätter, nämligen

att med ordinare befattning i vederbörande ämbetsverk icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns

stat eller amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, Riksdagens eller kommuns verk; samt

att med ordinarie befattning i vederbörande ämbetsverk ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:t oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej i särskilda fall, hvad angår chef eller ledamot, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, ämbetsverket, på grund af förekommande omständigheter och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt å tjänstgöringen i ämbetsverket, finner sådant uppdrag eller sådan tjänstebefattning kunna få tills vidare bibehållas eller mottagas.

Äfven enligt de för de centrala ämbetsverken nu gällande aflöningsvillkor är i regel föreskrifvet, att med ordinarie tjänstebefattning i sådant verk icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat. Enligt hvad den af löneregleringskommittén lämnade utredning rörande tillkomsten af berörda föreskrift gifver vid handen, torde ock därmed hafva åsyftats meddelande af ovillkorligt förbud i berörda hänseende. Däremot gäller beträffande förening af ordinarie befattning med »*annan tjänstebefattning*» — således sådan, som icke finnes uppförd å rikets, Riksdagens eller kommuns stat — i allmänhet endast, att dylik förening icke må äga rum, med mindre den andra tjänstebefattningen befinnes icke vara hinderlig för tjänstgöringen i det ämbetsverk, där den ordinarie tjänsten finnes.

I enlighet härmed är ock numera i nådiga kungörelsen den 3 december 1897 föreskrifvet, att tjänsteman, som önskar med innehafvande ämbete eller tjänst förena annan tjänstebefattning, för hvilken lön eller arvode erhålles, skall därtill skriftligen begära tillstånd, chef för verk eller stat hos Kungl. Maj:t, ledamot i kollegium eller annat ämbetsverk hos verkets chef samt annan ämbets- eller tjänsteman hos den myndighet, under hvilken han lyder.

Beträffande förenande med ordinarie tjänstebefattning af sådana uppdrag hos verk eller bolag, som af kommittén åsyftas, finnes nu icke några generellt gällande föreskrifter meddelade.

Vid upprepade tillfällen under senare år har emellertid Riksdagen i sammanhang med fastställande af nya eller förändrade lönestater för vissa verk eller kårer visserligen i nu förevarande hänseende godkänt

bestämmelser af enahanda innehåll som dem, hvilka, enligt hvad nyss nämnts, hittills i förevarande hänseende i allmänhet varit gällande, men därvid tillika uttalat den uppfattning, att äfven af den lydelse, dessa bestämmelser sålunda erhållit, enligt Riksdagens åsikt framginge, att stadigvarande eller regelbundet återkommande aflönadt uppdrag, som af bolag lämnades, icke borde få af tjänsteman mottagas, med mindre samma uppdrag befunnes vid pröfning i vederbörlig ordning icke vara för tjänstgöringen hinderligt. Genom dessa sina uttalanden har Riksdagen sålunda velat gifva uttryck åt den mening, att uppdrag, hvarom nyss nämnts, böra hänföras under det i nu gällande aflöningsvillkor förekommande uttrycket »annan tjänstebefattning».

Den, enligt hvad nyss nämnts, redan nu i allmänhet gällande grundsatsen, att ordinarie statstjänst i centralt ämbetsverk icke må förenas med annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, torde som regel fortfarande böra upprätthållas, något som gifvetvis ej behöfver hindra, att vid fastställande af lönestater för de särskilda ämbetsverken undantag från regeln må kunna medgifvas i fråga om tjänster, där sådant må finnas påkalladt. Beträffande statskontoret synes emellertid ingen anledning föreligga till dylikt undantag.

Hvad angår det af kommittén föreslagna förbudet att med ordinarie tjänst i centralt ämbetsverk förena amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, Riksdagens eller kommuns tjänst, synes mig en sådan föreskrift gå längre än behöfligt kan anses vara. Visserligen är sant, att, på sätt kommittén framhållit, äfven en amanuens- eller biträdesbefattning af det slag, hvarom här är fråga, oftast tager sin innehafvares tid och arbete så pass mycket i anspråk, att en förening däraf med ordinarie statstjänst icke kan anses lämplig. Men å andra sidan förekommer, såsom statskontoret äfven erinrat, ej sällan, att åtskilliga sådana befattningar, hvarom här är fråga, äro af den beskaffenhet, att det därmed förenade arbetet mycket väl kan förläggas till sådana tider af dagen, då det ordinarie arbetet å tjänsterummet afslutats, och detta äfven ifall den reguljära arbetstiden, på sätt kommittén tänkt sig, utsträcker utöfver hvad nu inom åtskilliga ämbetsverk synes vara fallet, eller att desamma taga sina innehafvare i anspråk endast en eller annan dag under veckan och å tider af dagen, som dessa själfva efter egna förhållanden kunna fritt välja. I dylika fall synes det för sådana tjänstinnehafvare, hvilkas arbete på grund af dess natur måste förläggas uteslutande eller hufvudsakligen till tjänsterummet — och detta torde särskildt i vissa ämbetsverk och bland dem stats-

kontoret, som ju här närmast är i fråga, i ganska stor utsträckning gälla om första gradens tjänstemän — icke böra förefinnas något hinder att åtaga sig äfven en dylik befattning, naturligen efter föregången vederbörlig pröfning, att den ordinarie tjänstens behöriga skötande däraf ej varder i någon mån lidande.

Någon gång inträffar äfven, åtminstone inom ett eller annat mindre ämbetsverk, att där förekommande göromål, hvilka för deras behöriga skötande oundgängligen kräfva en ordinarie tjänsteman med viss utbildning eller vissa särskilda förutsättningar, likväl icke äro af den omfattning eller af den art, att desamma helt eller uteslutande behöfva taga sin innehafvares tid och arbetskrafter i anspråk i samma utsträckning, som för öfriga tjänstinnehafvare i allmänhet är fallet, och icke heller sådana, att därmed kunna eller ens lämpligen böra förenas andra göromål inom ämbetsverket; och att i dylika fall förvägra den ifrågavarande tjänstemannen att åtaga sig jämväl en annan befattning af förevarande slag, äfven ifall denna utan ringaste svårighet kan af honom vid sidan af den ordinarie befattningen skötas, synes icke vara lämpligt eller erforderligt.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts, synes mig ett ovillkorligt förbud i nu förevarande afseende icke böra meddelas, utan fasthellre därutinnan nu gällande bestämmelser bibehållas i hufvudsak oförändrade.

Som nämnt, har kommittén vidare föreslagit, att med ordinarie tjänstebefattning i centralt ämbetsverk icke heller skulle få annat än i särskilda fall och på grund af förekommande omständigheter förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst.

Äfven härutinnan synes mig kommitténs förslag vara alltför vidtgående. Visserligen kräfver man, och utan tvifvel med rätta, att en statens ämbets- eller tjänsteman i främsta rummet ägnar sitt intresse, sin tid och sina krafter åt statstjänsten, och att han, där så erfordras, sätter in hela sin arbetskraft på tjänstens skötande. Detta har ock, som nämnt, föranledt vissa inskränkande bestämmelser i fråga om ordinarie tjänstemans rätt att åtaga sig andra tjänstebefattningar. Förnekas kan ju heller icke, att till förekommande af missbruk i de hänseenden, kommittén berört, särskilda föreskrifter må finnas behöfliga äfven i fråga om tjänstemans rätt att åtaga sig sådant uppdrag hos

verk eller bolag, hvarom nyss talats. Men att, såsom kommittén föreslagit, drifva inskränkningen ända därhän, att medgifvande till ett dylikt åtagande icke skulle få lämnas annat än i undantagsfall, på grund af särskilda förekommande omständigheter, synes vara att gå utöfver hvad som kan anses billigt eller lämpligt. Tydligt är nämligen, att statens tjänstebefattningar alltid måste inrättas med hänsyn till den duglighet och arbetskraft, som i allmänhet kan hos tjänstinnehafvaren förutsättas, men att å andra sidan förutsättningarna hos de individer, åt hvilka dessa befattningar anförtros, naturligen äro ytterst olika. Medan sålunda den ene på grund af sin större begåfning och arbetskraft utan svårighet kan medhinna att på ett i bästa mening mönstergillt sätt sköta sin tjänst och ändock kan hafva åtskillig tid öfrig för andra sysselsättningar, tager däremot en motsvarande befattning för en annan så godt som hela hans tid och arbetskraft i anspråk. Vid sådant förhållande synes det, på sätt de ämbetsverk, hvilka haft tillfälle yttra sig öfver kommittéförslaget, ock framhållit, vara en öfverdrifven och obillig fordran, att statens ämbets- och tjänstemän skulle så godt som undantagslöst förhindras från att, äfven där detta icke med fog kan sägas lägga något som helst hinder i vägen för statstjänstens behöriga skötande, ägna någon tid äfven åt sysselsättningar, hvarom nu är fråga, helst ett uppdrag af den beskaffenhet, som här är i fråga, i regel icke kräfer något som helst tidsödande arbete och det åsyftade förbudet ju i allt fall icke skulle hindra honom att syssla med andra enskilda uppdrag af hvarjehanda slag, hvilka måhända i långt högre grad än de förra toge hans tid och intresse i anspråk. Kommittén har visserligen åt den förevarande bestämmelsen gifvit en sådan formulering, att undantag från regeln skulle i särskilda fall, på grund af förekommande omständigheter, kunna medgifvas, men en dylik undantagsbestämmelse skulle dock helt visst i tillämpningen mången gång leda till eller i hvarje fall framstå såsom en obillighet och orättvisa. Om t. ex. en tjänsteman med ett mera afsevärdt belopp är såsom delägare direkt intresserad i ett sådant företag, som här åsyftas, skulle — enligt hvad kommittén i sina motiv antyder — detta kunna utgöra ett skäl till undantag från den ifrågavarande bestämmelsen. Ifall åter en annan ämbetsman, som visserligen icke befinner sig i en dylik belägenhet men sköter sitt ämbete med synnerlig duglighet och raskhet och därför utan ringaste men för statstjänsten skulle kunna utan svårighet medhinna att fullgöra äfven ett honom erbjudet uppdrag af nu ifrågavarande beskaffenhet och väl är i behof af den inkomstfyllnad, han därigenom kan bereda sig, skulle detta måhända ändock förnekas

honom. Möjligen vill man häremot invända, att det ligger i den myndighets hand, som skulle hafva att pröfva, huruvida det begärda tillståndet borde beviljas eller icke, att taga i betraktande alla på frågan inverkan omständigheter och äfven i ett fall af den beskaffenhet, jag senast angifvit, bevilja detsamma. Härpå vill jag emellertid svara, dels att pröfningen af en dylik framställning icke alltid skulle och väl icke heller alltid lämpligen kan tillkomma en och samma myndighet, i följd hvaraf olika tolkningar icke äro uteslutna, dels att, ifall undantagsbestämmelsen är afsedd att vinna tillämpning äfven i fall af nyssnämnda beskaffenhet, åt förbudet uppenbarligen gifvits en vidsträcktare affattning än hvad förhållandena verkligen kunna anses kräfva.

Äfven ur åtskilliga andra synpunkter synes mig kommitténs förslag gå längre än nödigt eller lämpligt kan anses vara. Dels synes det mig nämligen icke vara obetingadt nyttigt för tjänstemännens utbildning, att dessa alltför mycket utestängas från deltagande äfven i det praktiska lifvets företeelser, dels torde man icke helt och hållet böra förbise, att staten icke är ensam herre öfver arbetsmarknaden utan tvärtom, numera i långt högre grad än förr, vid förvärfvandet af dugande arbetskrafter är utsatt för en ganska kännbar konkurrens från andra samhällets arbetsfält, hvilka erbjuda långt större ekonomiska fördelar än statstjänsten i allmänhet skänker; och ögonskenligt är, att i mån som samhällets ekonomiska utveckling fortskrider, denna konkurrens kommer att göra sig än kännbarare. Med hänsyn särskildt till sistberörda förhållande synes det mig därför knappast vara med statens intresse förenligt att i större mån än förhållandena det verkligen kräfva kringskära möjligheterna för statens ämbets- och tjänstemän att vid sidan af statstjänsten förvärfva sig någon biinkomst utöfver den tjänsten gifver. Därest man härvid går alltför långt, synes mig nämligen med skäl kunna befaras, att, om än icke till en början, så efter hand, sedan verkningarna af dylika bestämmelser hunnit mera tydligt framträda, de mera dugande förmågorna komma att mera allmänt föredraga att ägna sig åt andra lefnadsbanor, där väsentligt större ekonomiska fördelar erbjudas.

Med hvad jag nu yttrat vill jag, såsom redan förut antydts, naturligen ingalunda hafva förnekat, att *missbruk* i förevarande afseende kunna förekomma och äfven förekommit samt att därför särskilda bestämmelser till förebyggande häraf äro af nöden. I själfva verket torde icke heller de uttalanden, som inom Riksdagen i ifrågavarande ämne förekommit och hvilka föranlett kommitténs ifrågavarande förslag, åsyftat annat än

att hindra dylika missbruk. Detta framgår, bland annat, af Riksdagens förenämnda uttalande år 1902, då Riksdagen, som nämndt, första gången gjorde gällande den åsikt, att under uttrycket »annan tjänstebefattning» borde anses vara innefattadt äfven stadigvarande eller regelbundet återkommande aflönadt uppdrag, som af bolag lämnades.

För åstadkommande af den kontroll mot missbruk i berörda hänseende, som är erforderlig, torde det ock vara fullt tillräckligt att, på sätt Riksdagens vid nyssberörda likasom ock vid flera följande tillfällen därutinnan fattade beslut synas åsyfta, föreskrift meddelas, att tillstånd till mottagande af uppdrag af ifrågavarande beskaffenhet skall hos vederbörande myndighet begäras samt att dylikt tillstånd ej må meddelas, med mindre uppdraget icke finnes vara för tjänstgöringen hinderligt. Därjämte synes billigheten fordra, att, ifall tjänstinnehafvare redan vid en ny lönereglerings ikraftträdande innehar uppdrag, hvarom här är fråga, han må bibehålla detsamma, så länge det icke finnes vara för tjänsten hinderligt.

Hvad nu blifvit sagdt om uppdrag såsom ordförande och styrelseledamot i verk eller bolag af nu ifrågavarande beskaffenhet synes jämväl böra gälla i fråga om tjänstebefattning hos sådant verk eller bolag likasom om hvarje annan tjänstebefattning än sådan, som finnes uppförd å rikets, Riksdagens eller kommunens stat.

Till vinnande af större likformighet i pröfningen af hithörande frågor synes det emellertid, på sätt kommittén föreslagit, vara lämpligt, att berörda pröfning icke blott i hvad afser chefer utan äfven ledamöter i centrala ämbetsverk öfverlämnas till Kungl. Maj:t, hvaremot beträffande öfriga tjänstemän samma pröfning torde böra tillkomma det ämbetsverk, där vederbörande tjänsteman finnes anställd.

Bland de i öfrigt i allmänhet föreslagna aflöningsvillkor har kommittén upptagit, bland annat, jämväl att innehafvare af ordinarie befattning i vederbörande ämbetsverk skulle, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänsteår, vara förpliktad att med oafkortad lön såsom pension, dock ej i något fall till högre belopp än 6,000 kronor, från befattningen afgå, Kungl. Maj:t eller ämbetsverket, om det tillkomme detsamma att afskedet utfärda, dock obetaget att låta med detsamma anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvades kunna i befattningen på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kunde finnas villig att i densamma kvarstå.

Därest det af Kungl. Maj:t genom nådig proposition den 12 sistlidne januari för Riksdagen framlagda förslag till lag angående civila tjänstinnehavares rätt till pension varder af Riksdagen antaget, torde

emellertid, då bestämmelser i nämnda hänseenden influtit i lagen, bland de aflöningsvillkor, som i nu förevarande sammanhang böra till fastställande förekomma, därutinnan en hänvisning till omförmälda lag göra tillfyllest.

Vidare är bland de i kommitténs förslag angifna villkor upptaget, att den, som tillträdde den nya aflöningsstaten, skulle vara skyldig underkasta sig de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunde varda stadgade, en föreskrift, som, därest nyss omförmälda lag antages, gifvetvis bör utgå.

I fråga om de af kommittén föreslagna aflöningsvillkoren i öfrigt har jag — under uttryckligt betonande, att detta mitt uttalande endast gäller statskontoret — icke funnit anledning till erinran af beskaffenhet att behöfva särskildt omförmälas.

*Utsträckning
af arbetstiden
å tjänsterummet.*

I sammanhang med frågan om de allmänna aflöningsvillkor, som borde för de centrala ämbetsverken föreslås, har kommittén jämväl tagit under öfvervägande frågan, huruvida icke för personalen inom dessa verk arbetsprodukten borde kunna väsentligt stegras genom en utsträckning af arbetstiden, och har kommittén därvid såsom sin uppfattning uttalat, att den tid, som af personalen inom de centrala ämbetsverken för närvarande ägnas åt statstjänsten, icke i allmänhet är att anse såsom tillfyllestgörande. Kommittén har därför ansett sig böra såsom en allmän förutsättning för de löneregleringsförslag, som af kommittén komma att afgifvas för de centrala ämbetsverken, antaga, att för dessa i allmänhet borde stadgas, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.

För ett rätt bedömande af denna fråga torde det vara nödigt att för sig klargöra dels beskaffenheten af den verksamhet, som tillhör hvarje särskildt ämbetsverk, dels ock karaktären af de särskilda tjänstebefattningarna inom dessa verk. Därvid framstår till en början, att vissa ämbetsverk, såsom t. ex. järnvägs- och telegrafstyrelserna, eller hvad jag vill kalla kommunikationsverken, hafva en från de öfriga väsentligen olika uppgift sig förelagd, i det att desamma öfvervägande äro att förlikna vid industriella affärsföretag, som för sitt skötande kräfva helt andra metoder än dem, som gälla för öfriga ämbetsverk i allmänhet. Inom de förra bestå nämligen göromålen, äfven för tjänstemännen i de högre graderna, hufvudsakligen i handläggning af rent praktiska ärenden, bestående dels i organiserandet och ledandet af arbetet

för den stora underlydande personalen, dels i löpande korrespondens med distriktsförvaltningarna och andra myndigheter, samt afhjälpande af andra likartade ärenden af rent löpande natur. Beträffande dessa eller med dem likartade verk ligger det därför i sakens natur, att det hufvudsakliga, om icke allt det med tjänsten förenade arbetet bäst utföres å tjänsterummen. Beträffande den inom dylika verk anställda personalen torde därför det af kommittén uttalade önskemålet om en arbetstid å tjänsterummet af den utsträckning, kommittén angifvit, ingalunda anses öfverdrifven. Snarare torde den, med hänsyn till den delvis rörliga och omväxlande sysselsättning, som här äfven inom styrelseverken förekommer, kunna utan men för arbetsresultatet än ytterligare därutöfver utsträckas.

Det stora flertalet centrala ämbetsverk hafva däremot en helt annan uppgift inom förvaltningen än de nyss omförmälda grupper af ämbetsverk. De flesta af dessa verk hafva nämligen — där de icke rent af helt eller delvis hafva egenskap af domstol — i allmänhet att utöfva tillsyn öfver rätta tillämpningen af de lagar, författningar och andra allmänna föreskrifter, som röra en eller flera enligt vissa grunder på förhand ordnade förvaltningsgrenar, att följa utvecklingen inom dithörande områden, att afgifva de utlåtanden och förslag, som därat påkallas eller eljest kunna ifrågakomma, o. s. v. Deras verksamhet är sålunda i allmänhet af öfvervägande *teoretisk* art. Äfven inom dessa ämbetsverk framträder emellertid en bestämd skillnad i arten af det arbete, som åligger olika grupper af de inom ämbetsverken anställda ämbetsmännen. En del af dessa tjänstemän hafva hufvudsakligen till uppgift att mottaga och diariesföra inkommande mål och handlingar, att verkställa nödiga anteckningar rörande ärendenas behandling och gång etc. samt att i sammanhang härmed *direkt betjäna allmänheten*. Hit höra registratorer, aktuarier och dylika tjänstemän äfvensom, exempelvis, i statskontoret räntmästaren, som ju har att direkt tillhandagå allmänheten med utbetalning af medel, o. s. v. Nu omförmälda tjänstemän måste gifvetvis på grund af sakens egen natur i regel uteslutande eller så godt som uteslutande förlägga sitt arbete till tjänsterummet. Detsamma gäller i hufvudsak äfven om en ganska stor grupp andra tjänstemän, nämligen en god del af första gradens och inom vissa verk äfven en del af andra gradens tjänstemän, hvilkas göromål hufvudsakligen bestå i bokföring, siffer- och gransknings- eller hvad man kan kalla revisionsarbete m. m. dylikt. Det arbete, som åligger öfriga tjänstemän, eller i allmänhet dem, som tillhöra tredje och delvis äfven dem, som tillhöra andra graden, är däremot af en väsentligt annan

karaktär. Dessa hafva nämligen till uppgift, förutom afhjälpande af mindre, löpande ärenden, hvilket emellertid ofta och särskildt i vissa verk utgör endast en jämförelsevis ringa del af arbetet, samt att verkställa erforderlig föredragning, hvilket naturligen måste ske å tjänsterummet, hufvudsakligen att till föredragning bereda inkomna mål och ärenden, att för sådant ändamål studera handlingar och författningar m. m. och afgifva förslag till beslut eller yttrande, att uppsätta eller justera ämbetsverkets beslut eller utlåtande m. m. dylikt. I viss mån har äfven det arbete, som åligger vissa första gradens tjänstemän, en liknande karaktär, för så vidt nämligen dessas göromål bestå i uppsättande af protokoll, förslag till utslag och beslut, skrivelser och utlåtanden m. m. I regel hafva emellertid hithörande tjänstemän äfven att ombesörja och i första hand ansvara för expedition och därmed sammanhängande bestyr, hvilka endast kunna förrättas å tjänsterummet.

Då det nu gäller att på ett ändamålsenligt sätt ordna arbetet för dessa olika grupper af tjänstemän i nu ifrågavarande ämbetsverk, är det uppenbart, att, därest man vill vinna ett verkligt godt resultat, man ej får förlora ur sikte den väsentligen olika beskaffenheten af deras arbete. Klart är, att i fråga om sådana tjänstemän, hvilka hafva till uppgift i främsta rummet att mottaga inkommande handlingar eller eljest direkt betjäna allmänheten, en viss daglig arbetstid å tjänsterummet bör och måste vara fastställd. I allmänhet torde denna numera i regel vara bestämd till 4 à 5 timmar dagligen.

Intet hinder synes förefinnas att, i den mån behof däraf verkligen föreligger, ytterligare utsträcka denna tjänstetid till ungefärligen den tid, kommittén föreslagit. Detsamma gäller i hufvudsak om andra tjänstemän, hvilka på grund af arbetets beskaffenhet måste hafva detsamma uteslutande eller så godt som uteslutande förlagdt till tjänsterummen. Om dem gäller nämligen i regel, att den tid, som icke användes å tjänsterummet, icke heller kommer tjänsten eller det allmänna direkt till godo. I hvad mån en dylik utsträckning lämpligen bör äga rum, bör dock naturligen alltid föregås af en pröfning af arbetets art och beskaffenhet vid hvarje särskildt slag af tjänster.

I fråga om öfriga tjänstemän, det vill säga i allmänhet tredje gradens, äfvensom vissa grupper af tjänstemän inom öfriga grader råder däremot, som nämndt, i förevarande afseende ett helt annat förhållande än beträffande de förut omtalade. Visserligen är gifvet, att, i den mån deras arbete består i afhjälpande af mera löpande ärenden, detta måste verkställas å tjänsterummen äfvensom att i sådana verk, där de underordnade tjänstemännens arbete kräver mera omedelbar ledning och öfver-

vakande från förmännens sida, dessa äfven böra i görligaste mån förlägga sitt arbete till ämbetslokalerna och där såsom regel vara tillstädes under den del af dagen, som för ämbetsverket i allmänhet utgör den fastställda normalarbetstiden å tjänsterummet. I den mån emellertid de nu ifrågavarande tjänstemännens arbete består i göromål af den beskaffenhet, hvarom jag förut talat, eller beredande af sådana mål och ärenden till föredragning, hvilka kräfva ett mera ingående studium af dithörande handlingar med mera, samt uppsättande eller justering af beslut och utlåtanden i dylika mera maktpåliggande ärenden — och detta torde, hvad flertalet af nu ifrågavarande tjänstemän angår, utgöra den ojämförligt största anparten af deras arbete — är tydligt, att detta i regel kräfver ett mera ostördt tankearbete än hvad tjänsterummen såsom regel medgifva. Vid sådant förhållande och då hvad nyss blifvit sagdt ingalunda, såsom kommittén synes förmena, kan anses såsom undantag utan tvärtom beträffande dessa tjänstemän så godt som ständigt i mer eller mindre grad gör sig gällande, kan det uppenbarligen icke vara lämpligt eller klokt att genom en, på sätt kommittén föreslagit, reglementerad arbetstid å ämbetslokalen regelbinda ifrågavarande arbete.

Af hvad som blifvit sagdt torde framgå, att det vid ordnande af hithörande förhållanden måste tagas hänsyn till förhållandena inom olika ämbetsverk och beskaffenheten af det arbete, som åligger de särskilda tjänstemännen inom dessa. Att meddela föreskrift om en för alla ämbetsverk reglementerad arbetstid å tjänsterummen i den utsträckning, kommittén föreslagit, skulle därför enligt min bestämda öfvertygelse ingalunda alltid vara till fromma för *arbetets resultat* — och det är dock därpå allt ytterst kommer an — eller lända till verkligt gagn för det allmänna utan snarare ofta nog motverka det mål, man vill vinna.

Jag kan därför icke biträda kommitténs förslag i denna punkt, såvidt därmed afses meddelande om en för *alla* tjänstemän, oberoende af arten och beskaffenheten af deras sysselsättning, gällande bestämelse af det innehåll, kommittén förordat.

Att vid utfärdande af instruktion och arbetsordning för ämbetsverken emellertid hithörande förhållanden böra göras till föremål för allvarlig uppmärksamhet, är gifvet. I den mån därvid befinnes, att tjänstetiden å tjänsterummet bör för vinnande af ett bättre och snabbare resultat för större eller mindre grupper af tjänstemän och till äfventyrs möjligen äfven i ett eller annat fall för samtliga tjänstemännen inom verket utsträckas utöfver hvad nu är fallet, torde också

de bestämmelser, som i sådant afseende erfordras, helt visst icke komma att uteblifva.

Hvad särskildt statskontoret beträffar, torde hvad jag förut anfört i fråga om den väsentligen olika beskaffenheten af de särskilda tjänstemannagruppernas arbete i hufvudsak äfven här äga sin tillämpning, och en för alla lika bestämmelse beträffande tjänstgöringstiden å tjänsterummen icke heller där böra meddelas.

Lämpligt synes mig emellertid vara, att i en blifvande arbetsordning för statskontoret meddelas föreskrift om en reglementerad arbetstid å tjänsterummen, att såsom regel gälla med afseende å första gradens äfvensom vissa af andra gradens tjänstemän; och synes mig denna tid böra fastställas till ungefärligen den tid, kommittén föreslagit, vederbörande förmän dock förbehållet att efter pröfning i särskilda fall därifrån medgifva undantag.

De närmare bestämmelser, som i förevarande afseende erfordras, torde emellertid böra i sammanhang med utfärdande af instruktion och arbetsordning för ämbetsverket komma under öfvervägande.

*Aflönings-
systemet.
Utsträckt
användning
af ålders-
tillägg.*

Då jag härefter öfvergår till frågan om de aflöningar, som böra vid en blifvande ny lönereglering för statskontorets bestämmas, anhåller jag till en början få erinra, att af de ämbetsverk, som med anledning af nådiga cirkuläret den 25 oktober 1901 afgifvit underdåniga utlåtanden beträffande ifrågasatt behof af lönereglering för statens ämbetsverk och myndigheter, åtskilliga i fråga om formen för aflöningen förordat en väsentligen utsträckt användning inom aflöningsystemet af principen om ålderstillägg. Det sålunda ifrågasatta systemet, hvilkets fördelar redan tidigare framhållits i en af statskommissarien Chr. L. Tenow afgifven reservation vid statskontorets underdåniga utlåtande den 22 oktober 1901 angående lönereglering för tjänstemän och betjante vid de ecklesiastika konsistorierna och sedermera blifvit benämndt det Tenowska systemet, går hufvudsakligen ut på, att begynnelselönerna vid tillträdet till ordinarie tjänst skulle sättas relativt låga men genom ett flertal ålderstillägg efter hand ökas till i jämförelse med begynnelselönerna tämligen höga belopp.

De skäl, som hufvudsakligen anförts till stöd för detta system, hvilket uppgifvits hafva vunnit tillämpning i vissa främmande länder, särskildt Tyskland, hafva af kommittén sammanfattats på följande sätt:

»Vid aflöningsarnas bestämmande bör erforderlig hänsyn tagas därtill, att för den gifte tjänstemannen de nödvändiga lefnadskostnaderna i regel med årens lopp undergå en synnerligen stark stegring. Likasom nämligen aflöningen öfver hufvud taget icke bör afpassas efter den

ogifte tjänstemannens behof, utan tilltagas så högt, att den sätter tjänstemannen i stånd att bilda familj, så synes det ock vara riktigt, att aflöningen, såvidt lämpligen ske kan, bestämmas så, att den motsvarar familjeförsörjarens behof af inkomster under familjens olika tidsskeden. Från denna ståndpunkt sedt, är emellertid skillnaden emellan begynnelse- och slutaflöning nu för ringa. Redan det sjätte eller elfte året efter tjänstens tillträdande har nämligen tjänstemannen efter nuvarande system erhållit det eller de ålderstillägg, hvartill han kan vara berättigad, och därmed — för så vidt han icke vinner befordran till högre tjänst — nått gränsen för sina inkomster från staten. Utgifterna däremot stiga år för år och äro för en familjefader kännbarast mellan det tionde och tjugonde året efter äktenskapets ingående. Då den aflöning, staten bereder sin tjänare, sålunda blifver med årens lopp allt mer otillräcklig för fyllande af lefnadsbehofven, tvingas han att på annat sätt fylla bristen och kommer så in på mångsyssleriets väg. Den knappa aflöningen tillåter honom vidare icke att afsätta något för kommande dagar och därigenom trygga framtiden för sig och sin familj. Genom tillämpning däremot af det nya systemet med dess många, efter ej allt för långa mellantider återkommande ålderstillägg skall, mena detta systems anhängare, stats-tjänaren känna, att staten vårdar sig om honom och tänker på hans framtid, samt att den belönar hans plikttrohet och hans med hvarje år ökade erfarenhet och skicklighet, genom hvilket allt han uppmuntras till oförtröttad verksamhet uteslutande i statens tjänst. Efter dessa principer äro också aflöningarna afpassade här och där i utlandet, exempelvis i Tyskland.»

Nämnda system, sådant statskommissarien Tenow tänkt sig det, samna böra inom de centrala ämbetsverken vinna tillämpning, äfvensom de fördelar, som enligt hans mening däraf böra vara att vinna, hafva af honom närmare utvecklats, bland annat, i ett afgifvet särskildt yttrande vid statskontorets underdåniga utlåtande den 22 juni 1905 öfver löneregleringskommitténs betänkande och förslag, och har i nämnda yttrande, hvilket finnes statskontorets nyssberörda utlåtande bifogadt och hvartill jag torde få hänvisa, framhållits särskildt, dels att nämnda system skulle ur statsverkets synpunkt ställa sig betydligt billigare än det hos oss nu i allmänhet tillämpade aflöningssystemet samt att genomförandet af förstnämnda system skulle i högre grad än det nuvarande vara ägnadt att på definitivt sätt afhjälpa den rådande otillfredsställelsen med de nu utgående aflöningsförmånerna.

Införandet af nämnda system, till hvilket i hufvudsak äfven statskommissarien Södermark anslutit sig i ett af honom afgifvet yttrande

vid statskontorets underdåniga utlåtande den 27 maj 1902 i anledning af förenämnda nådiga cirkulär den 25 oktober 1901, dock med den modifikation att enligt dennes förslag de af statskommissarien Tenow föreslagna ålderstilläggen till antalet något mera begränsats och i följd däraf dels begynnelselönerna något höjts dels slutlönerna något sänkts i förhållande till hvad det Tenowska förslaget utvisar, har förordats af armé- och marinförvaltningarna, kommerskollegium och lotsstyrelsen, hvarjämte kammarkollegium afgifvit alternativt förslag i sådan riktning.

Emot lämpligheten af det sålunda föreslagna förändrade systemet hafva å andra sidan anförts skäl, hvilka af kommittén sammanfattats sålunda:

»Grundtanken i det nuvarande aflönningssystemet är, att aflöningsbeloppen böra afpassas efter göromålens olika omfattning och vikt, efter de större eller mindre anspråk, som måste ställas å tjänstinnehafvarens kunskaper, omdöme och duglighet, samt efter det särskilda ansvar, som hvilat å vissa tjänstinnehafvare. Ålderstilläggen, sådana de för närvarande utgå, stå icke i strid med denna princip, ty de innebära en uppmuntran för redan väl utfördt arbete och ett erkännande af det större värde, som vunnen erfarenhet bör förläna arbetet. Men om åt ålderstilläggen inrymmes alltför stort inflytande, ligger den fara nära till hands, att det icke blir tjänsten utan tjänstinnehafvaren, till hvilken aflönningen i främsta rummet kommer att hänföra sig, och att åt den på tillfälliga, rent personliga förhållanden beroende ancienniteten gifves ett inflytande, hvilket svårligen kan försvaras. Vidare har påpekats, att, då tjänstemannen i allmänhet börjar sin bana med skulder och når befordran till ordinarie tjänst så sent, att han, där ej sådant redan skett, då vill bilda familj, det torde för honom vara angelägnare att vid tiden för denna befordran erhålla en högre lön, som sätter honom i stånd att betala sina studieskulder samt fullgöra sin skyldighet såsom familjeförsörjare. Äfven har framhållits, att, enär, enligt det Tenowska systemet, af de ifrågasatta ålderstilläggen allenast så många skulle få beräknas såsom grund för pension, att pensionsbeloppen i hufvudsak blifva bibehållna vid nuvarande storlek, löntagaren skall, då han nått pensionsåldern och kommit upp till en relativt hög lön, i och med afgången från tjänsten se sin inkomst så afsevärdt reducerad, att detta sannolikt skall för honom medföra allvarsamma bekymmer. Och ändtligen har sagts, att själfva principen i berörda system är 'demoraliserande, enär den utgör en omyndighetsförklaring och fastslår tjänstemännens oförmåga att tänka på morgondagen'.

Vid jämförelse af de sålunda för och emot det nya aflönningssystemet anförda skäl har löneregleringskommittén funnit de senare tyngst vägande.

»För kommittén» — heter det i dess allmänna principbetänkande — »står det klart, att vid en tjänst af större vikt och ansvar med därpå betingade högre fordringar å dess innehafvare aflöningen såsom hittills bör under alla förhållanden vara förmånligare än vid en mindre viktig och ansvarsfull befattning. Därutinnan brister emellertid det föreslagna aflöningssystemet, i det att enligt detsamma en högre tjänsteålder i en lägre grad kan berättiga till samma aflöning som den, hvilken till en början består tjänsteman i närmast högre grad, understundom till och med till högre aflöning. Då vidare inom de centrala ämbetsverken, enligt hvad i det föregående påpekats, medelåldern vid första befordran till ordinarie tjänst är hög, samt med hänsyn därtill måste ur både statens och tjänstemannens synpunkt anses önskvärdt, att han, åtminstone vid tiden för befordran till ordinarie tjänst, kan bilda familj, talar äfven detta för tillmätande af en relativt hög begynnelselön. På grund härpå och då genom de ålderstillägg, hvilka redan ingå i nu gällande aflöningssystem — och hvilka kommittén anser, med viss jämkning i fråga om första lönegraden, i öfrigt böra bibehållas oförändrade — är sörjdt därför, att äfven för den, som ej vinner ytterligare befordran, inkomsterna med tiden icke oväsentligt ökas till mötande af de, särskildt för familjefadern, med åren stigande utgifterna, har kommittén funnit sig sakna anledning föreslå utbytande af nu gällande aflöningssystem för de centrala ämbetsverken emot ett sådant enligt det Tenowska förslaget.»

För min del hyser jag i likhet med kommittén den uppfattning, att aflöningen i *främsta rummet* bör afpassas efter själfva tjänsten och det därmed förenade ansvar. Äfven en sådan uppfattning utesluter dock naturligen icke användningen af ålderstillägg i större eller mindre utsträckning, en anordning som ju ock redan i det nu hos oss tillämpade aflöningssystemet allmänneligen kommit till användning, ehuru icke i den omfattning, som det från vissa håll förordade s. k. Tenowska systemets förespråkare anse önskvärd.

*Departements-
chefen.*

Förnekas kan heller icke, synes det mig, att å vissa områden en mera utsträckt användning af idéen om ålderstillägg än nu är fallet kan finnas lämplig och praktisk. Frågan i hvad mån detta bör äga rum synes mig emellertid väsentligen bero på befordringsförhållandena inom den kär eller grupp af löntagare, hvars aflöning det gäller att reglera. Klart är nämligen, att då regleringen afser sådana kategorier af tjänstemän, hvilka i allmänhet redan vid jämförelsevis unga år erhålla befordran till ordinarie tjänst, saken härutinnan ställer sig väsentligt annorlunda än i fråga om sådana grupper af tjänstemän, hvilka som regel först vid en mera framskriden ålder vinna dylik befordran.

Enligt hvad den af kommittén härutinnan förebragta utredning gifver vid handen, kan den ungefärliga medelåldern vid befordran till ordinarie tjänst inom de centrala ämbetsverken för den därstädes nu anställda personalen anses utgöra, vid befordran till tjänst af första graden 37,4 år, af andra graden 41 år och i tredje graden 42,4 år. Dessa siffror, hvilka grunda sig på uppgifter, som af vederbörande tjänstemän lämnats enligt af kommittén utsända frågeformulär, afse förhållandena vid början af år 1903. Enligt en mera omfattande undersökning, som kommittén för jämförelse och kontrollerande af nämnda uppgifter anställt beträffande en längre tidsperiod, omfattande åren 1877—1902, synas emellertid nämnda medeltalssiffror, synnerligast hvad de två högre lönegraderna angår, vara snarare för låga än för höga. Medeltalen i berörda hänseende för sistnämnda period utgjorde nämligen, enligt hvad berörda undersökning visar, för omförmälda tre lönegrader respektive 38,6, 43,3 och 45,5 år, eller, hvad tredje graden angår, om hofrättsråden, bland hvilka medeltalssiffran ställt sig åtskilligt högre, frånräknas, 43,8 år. Med hänsyn till nu omförmälda förhållanden synes det mig knappast vara lämpligt att beträffande de centrala ämbetsverken i afsevärdt större utsträckning än nu är fallet tillämpa systemet med ålderstillägg. Dock torde, på sätt kommittén föreslagit, någon jämkning i sådan riktning lämpligen kunna och böra vidtagas i fråga om första gradens tjänstemän, hvilka ju i allmänhet uppnå ordinarie tjänst vid en något tidigare ålder än tjänstemän af öfriga grader men å andra sidan ock, därest de stanna inom graden, skäligen böra kunna påräkna en något högre slutlön än hvad med tillämpning af det nuvarande systemet oförändradt kan antagas blifva fallet.

Ortstillägg.

En del af de ämbetsverk, hvilka med anledning af nädiga cirkuläret den 25 oktober 1901 afgifvit underdånigt utlåtande, hafva icke föreslagit någon förändring beträffande det nuvarande systemet med aflöningsfördelning i lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg. Andra hafva däremot hemställt om upptagande i aflönings-systemet af en ny aflöningstitel, kallad *hyresbidrag*, hvilken skulle utgå i enahanda ordning, som gäller om *lön*, men däremot icke tagas i beräkning vid bestämmande af pension. Detta förslag har omfattats af nedre justitierevisionen, Svea hofrätt, hofrätten öfver Skåne och Blekinge, fängvårdsstyrelsen, medicinalstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, kammarkollegium, statskontoret, kammarrätten, domänstyrelsen och lotsstyrelsen.

Till stöd för en dylik anordning har anförts dels önskvärdheten däraf, att en mera afsevärd del af aflöningsförbättringen måtte få utgå i form af *lön* och sålunda äfven under sjukdom komma den ordinarie tjänstemannen till godo, utan att dock genom dess sammanförande med själfva lönen löntagarens pension skulle behöfva i samma mån höjas, dels lämpligheten af att i aflöningsystemet införa ett moment, som lämnade tillfälle att vid aflöningsbestämmande taga större hänsyn till olikheten i lefnadskostnader å olika orter, hvilka till väsentlig del betingades af olikheten i utgifterna för hyra, än som med nu rådande system vore fallet.

Det sålunda framställda förslaget har icke af löneregleringskommittén accepterats. Kommittén har visserligen ansett uppenbart, att, särskildt för de lägre tjänstinnehafvarna, en väsentlig del af den ifrågasatta aflöningsförbättringen borde så uppföras, att densamma äfven vid sjukdom komme de ordinarie tjänstinnehafvarna till godo. Men enligt kommitténs mening kunde detta lika väl vinnas genom en ökning af lönen. Visserligen följde däraf, enligt såväl nu gällande som af pensionskommittén föreslagna grunder, en höjning af pensionsbeloppen, men en sådan syntes äfven i allmänhet vara af förhållandena påkallad. Då statens åtagande att bereda sina tjänare pension finge anses utgöra en dem i ersättning för deras arbete tillförsäkrad förmån, hvartill borde tagas hänsyn vid aflöningsbeloppens bestämmande, ansåge emellertid kommittén billigheten fordra, att äfven pensionsbeloppen höjdes. De stegrade lefnadskostnaderna gjorde sig för statstjänaren kännbara såväl efter afgang från tjänsten som därförut. Kommittén hade äfven vid uppgörande af sitt förslag till lönestater och till pensionsbelopp tagit i betraktande, att det kunde varda statstjänare ålagdt att bidra till sin egen pensionering, hvaraf ju åter följde en afsevärd lättnad för statsverket. Ej heller har kommittén ansett tillräckliga skäl föreligga för att beträffande de centrala ämbetsverken i aflöningsystemet införa en särskild ny aflöningsstitel för att därigenom kunna åstadkomma en gradering i aflöningsbeloppen med hänsyn till lefnadskostnaderna å olika orter.

Hvad sistberörda sida af frågan beträffar, är visserligen sant, att, såsom kommittén erinrat, den allra största delen af de centrala ämbetsverkens personal är bosatt å en och samma ort, Stockholm, och att därför icke behovet af en dylik gradering gör sig gällande i samma omfattning som beträffande åtskilliga andra kategorier af löntagare. Dock äro ju två af rikets hofrätter förlagda till andra orter än

*Departements-
chefen.*

hufvudstaden, och möjligt är, att framdeles detta blifver förhållandet med ännu en. Vidare är att beakta, att åtskilliga andra befattningar i orterna än dem, som tillhöra de centrala ämbetsverken, erbjuda i flera afseenden mycket nära liggande jämförelsepunkter med vissa grupper af tjänstemän inom de centrala ämbetsverken. Särskildt gäller detta om landssekreterarna och landskamrerarna. Med afseende härå och då obestriddigt är, att lefnadskostnaderna å olika orter inom landet, särskildt vid jämförelse mellan hufvudstaden, å ena, samt flertalet andra platser, å andra sidan, ställa sig ganska olika, synes mig införandet af en särskild aflöningstitel, afsedd att i någon mån kunna afpassa aflöningarna med hänsyn till berörda förhållande, innebära en ganska afsevärd fördel. En liknande anordning har ju ock inom andra områden än det nu ifrågavarande vunnit vidsträckt tillämpning.

I likhet med kommittén anser äfven jag, att en del af aflöningsförhöjningen bör läggas till lönen. Därå följer visserligen, enligt hittills tillämpade — och i det till Riksdagen aflåtna förslaget till lag angående det civila pensionsväsendets ordnande jämväl bibehållna — grunder för tjänstemännens pensionering, att äfven pensionen kommer att i samma mån höjas. Detta synes emellertid, såsom kommittén anmärkt, vara fullkomligt i sin ordning. Ty, såsom kommittén påpekat, om en höjning i aflöningen i följd af stegrade lefnadskostnader är påkallad, gäller detta utan tvifvel jämväl om pensionerna. Å andra sidan synes emellertid ock med fog kunna sägas, att berörda omständighet — eller lefnadskostnadernas stegring — icke i *samma* mån betingar höjning af pensionerna som af aflöningsbeloppen. Löntagaren är nämligen, så länge han är i tjänst, i regel bunden vid tjänstgöringsorten, pensionstagaren kan däremot bosätta sig å hvilken ort han behagar och därigenom, ifall tjänstgöringen varit förlagd till en jämförelsevis dyrare ort, åtminstone i någon mån undandraga sig de högre lefnadskostnader, han där måst vidkännas. Äfven denna omständighet synes mig i sin mån tala för att låta någon del af den anpart i aflöningsförhöjningen, som är afsedd att utgå under enahanda förutsättningar som själfva lönen, erhålla en sådan form, att densamma icke verkar till höjning i pensionen. Därtill kommer, att, därest löneförhöjningen verkligen skall göras effektiv och det hufvudsakliga af förhöjningen läggas till själfva lönen, pensionsbeloppen — under förutsättning att dessa fortfarande anses böra motsvara själfva lönebeloppen — komma att icke blott beträffande de högsta tjänstegraderna utan äfven i fråga om de närmast lägre sammanfalla med eller åtminstone mycket närma sig det enligt förslaget till pensionslag tilltänkta pensionsmaximum, hvilket med

hänsyn till olikheten i aflöningsförmåner mellan ifrågavarande tjänstegrader synes något oegentligt. Den nu ifrågasatta anordningen erbjuder emellertid en utväg att undvika en dylik olägenhet.

På dessa grunder har jag ansett mig böra föreslå införande i aflöningsystemet för de centrala ämbetsverken af en särskild ny aflöningsstapel, skild från lönen men afsedd att utgå i enahanda ordning som denna. Då hufvudsyftet därmed skulle vara att erhålla ett lämpligt medel att i någon mån afpassa löneförmånerna efter lefnadskostnaderna å olika orter och olikheten i dessa föranledes icke blott af skillnaden i utgifter för hyra utan äfven af andra förhållanden, synes mig den å nämnda aflöningsstapel föreslagna benämningen »hyresbidrag» lämpligen böra utbytas mot »ortstillägg».

I öfverensstämmelse med hvad jag förut anført synes emellertid ortstillägget i allmänhet böra göras afsevärdt mindre än de i ämbetsverkens förslag afsedda hyresbidragen. Äfven med en sådan förminskning synes en tillräcklig marginal kunna vinnas för ett lämpligt afpassande af aflöningsförmånerna med tagen hänsyn till de större eller mindre lefnadskostnaderna å olika orter. Under förutsättning att ortstilläggen för de särskilda tjänstegraderna bestämmas på sätt, jag ämnar föreslå, torde nämligen, enligt hvad anställda förberedande undersökningar utvisa, med ledning af det statistiska material, som särskildt beträffande hyreskostnaden, hvilken ju härvidlag utgör den viktigaste faktorn, de orter, mellan hvilka en jämförelse i nu förevarande hänseende kan komma i fråga, utan svårighet kunna uppdelas i ett fåtal klasser eller grupper och ortstilläggen med afseende å dessa graderas på det sätt, att dylik förmån äls icke tillerkännes tjänst innehafvare, hvilkas tjänstgöring är förlagd till ort, tillhörande den lägsta eller billigaste gruppen, och beträffande öfriga grupper graderas enligt en enkel uppåtstigande skala.

Redan i sitt allmänna principbetänkande har kommittén afgifvit ett förslag till aflöningssatser för de *mera allmänt* förekommande tjänstegraderna inom de centrala ämbetsverken eller hvad kommittén kallat de *normala lönegraderna*.

*Aflönings-
satser.*

Hit hafva, hvad verkens chefer angår, räknats dels de generaldirektörer, hvilka för närvarande uppbära i aflönning 9,000 kronor, och dels de öfverdirektörer och andra därmed jämförliga chefer, hvilka nu åtnjuta en aflönning af 7,000 kronor. I fråga om öfriga tjänstemän hafva här tagits i betraktande allenast de tre nuvarande allmänna lönegraderna. Beträffande vaktbetjante hafva såsom tillhörande normal-

grad räknats förste vaktmästare med en aflöning för närvarande af 1,100 kronor samt vaktmästare med 800 kronor i nuvarande begynnelse-aflöning och 900 kronor i slutaflöning.

Hvad angår mellanliggande grader eller sådana tjänstemän, som endast förekomma inom vissa ämbetsverk, har kommittén förklarat sig ämna framställa förslag i sammanhang med regleringsfrågorna för de särskilda ämbetsverk, där sådana befattningar finnas eller varda föreslagna.

Vid afgifvande af ifrågavarande förslag har kommittén förklarat sig hafva tagit i betraktande de skärpta fordringar, hvilka kommittén ansett böra ställas å de centrala ämbetsverkens personal, samt den obestriddiga stegringen i vissa lefnadskostnader, äfvensom tagit hänsyn därtill, att för denna personal, i den mån så ej redan vore fallet, kunde komma att stadgas skyldighet att bidra till egen pensionering. Därvid har emellertid kommittén ansett, att, hvad de tre allmänna tjänstemannagrader angår, för de lägsta tjänstemännen kräfdes en starkare aflöningstillökning än för de högre.

Hvad angår aflöningsbeloppens fördelning å särskilda titlar, har kommittén beträffande generaldirektörer af normalgrad följt den nuvarande fördelningen för generalpostdirektören och generaldirektören i telegrafstyrelsen, hvarjämte kommittén i fråga om tjänstemän af första lönegraden ansett aflöningstillökningen kunna till någon mindre del föras å ålderstilläggen, därvid dessa till storlek och antal ändrats, och beträffande vaktbetjante, med särskild hänsyn till tjänstgöringspenningarnas nuvarande ringa belopp och på det att vid sjukdomsförfall skälig ersättning måtte komma vikarien till godo, funnit en större del af aflöningstillökningen böra läggas å tjänstgöringspenningarna.

Efter förutskickande af dessa erinringar har kommittén framlagt följande förslag till aflöningssatser för de *normala* lönegraderna:

Befattning i normalgrad.	K r o n o r						
	Lön.	Tjänst- gö- rings- pen- ningar.	Begyn- nelse- aflöning.	Ålderstillägg.			Slut- aflöning.
				efter 5 år	efter 10 år	efter 15 år.	
Generaldirektör	7,000	3,000	10,000	—	—	—	10,000
Öfverdirektör och annan därmed jämförlig chef	5,400	2,600	8,000	—	—	—	8,000
Tjänsteman i 3:e lönegraden	4,600	2,400	7,000	600	—	—	7,600
Tjänsteman i 2:a lönegraden	3,500	1,800	5,300	500	500	—	6,300
Tjänsteman i 1:a lönegraden	2,300	1,500	3,800	400	400	400	5,000
Förste vaktmästare	850	550	1,400	—	—	—	1,400
Vaktmästare	600	500	1,100	100	—	—	1,200

För jämförelses skull må här nämnas, att motsvarande aflöningar för de i tabellen afsedda grader nu utgöra:

	Lön.	Tjänst- görings- pen- ningar.	Begyn- nelse- aflöning.	Ålderstillägg.		Slut- aflöning.
				efter 5 år	efter 10 år	
Generaldirektör	6,200	2,800	9,000	—	—	9,000
(I generalpost- och telegrafstyrelserna)	(7,000)	(3,000)	(10,000)	—	—	(10,000)
Öfverdirektör	5,000	2,000	7,000	—	—	7,000
3:e grad	4,400	2,000	6,400	600	—	7,000
2:a grad	3,000	1,500	4,500	500	500	5,500
1:a grad	1,800	1,200	3,000	500	500	4,000
1:ste vaktmästare	800	300	1,100	—	—	1,100
Vaktmästare	500	300	800	100	—	900

Beträffande vaktmästarnas aflöning är i nu gällande stater för de centrala ämbetsverken i allmänhet föreskrifvet, att, om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, lönen skall, så länge denna förmån kvarstår, minskas med 150 kronor.

Kommittén har härutinnan föreslagit, att i de fall, då fri bostad af vaktbetjänt åtnjutes, till den fria bostaden lämpligen ock — på sätt redan inom vissa verk äger rum — bör höra vedbrand. I anseende till det numera väsentligt stegrade värdet af dessa förmåner har kommittén tillika hemställt, att det belopp, hvarmed lönen för vaktbetjänt, hvilken

kommer i åtnjutande af nämnda förmåner, skall minskas med 250 kronor för år räknadt.

Innan jag går vidare, torde jag böra erinra, att flertalet af de ämbetsverk, hvilka i samband med sina i anledning af nådiga cirkuläret den 25 oktober 1901 afgifna yttranden angående behovet af en löne-reglering för de centrala ämbetsverken framlagt förslag till lönestat, hvart i hvad samma verk angår, för hvilka förslag redogjorts i löne-regleringskommitténs principbetänkande (sid. 62 och följ.), föreslagit lönesatser, hvilka, i hvad de högre graderna angår, icke obetydligt öfverstiga de af kommittén i enahanda hänseende föreslagna. Därjämte är att märka, att de af ämbetsverken sålunda afgifna förslag i allmänhet hänföra sig till förhållandena, sådana dessa för åtskilliga år sedan gestaltade sig.

I detta sammanhang anhåller jag vidare få anmäla en af tjänstemän i första lönegraden inom vissa centrala ämbetsverk under nästlidet år gjord framställning beträffande den förestående löne-regleringen i hvad samma tjänstegrad angår.

Redan i löne-regleringskommitténs principbetänkande (sid. 70 och följ.) finnes redogjort för en af tjänstemän inom nämnda lönegrad i de centrala ämbetsverken tidigare gjord underdånig framställning i enahanda ämne, hvilken framställning på anförda skäl utmynnade i en hemställan, att begynnelseaflöningen för första gradens tjänstemän inom de centrala verken måtte bestämmas till 4,000 kronor, däraf 2,800 kronor skulle beräknas som lön och 1,200 kronor som tjänstgöringspenningar, samt att denna aflöning efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring måtte kunna ökas med ett ålderstillägg å 500 kronor.

I en den 8 augusti 1906 inkommen underdånig petition hafva nu tjänstemän inom omförmälda lönegrad vid ifrågavarande ämbetsverk upprepat sin berörda framställning, under anhållan därvid tillika, att Kungl. Maj:t måtte, oberoende af de förslag, som ytterligare vore att från löne-regleringskommittén förvänta, för innevarande års Riksdag framlägga proposition om en dylik löne-reglering, utan att vid de nya aflöningsförmånerna fästes andra villkor än de för dessa verk nu gällande.

Till stöd för berörda framställning har i omförmälda petition åberopats hufvudsakligen den högst betydande prisstegring, hvilken enligt anställda statistiska utredningar under de senaste decennierna ägt rum och jämväl fortfarande påginge. Den af kommittén föreslagna löneförhöjningen motsvarade, anføres i petitionen vidare, icke på långt när det penningvärdets fall, som de senaste decenniernas ekonomiska utveckling medfört. De för första gradens tjänstemän föreslagna löne-

förmåner kunde därför — enligt hvad ock af tillgängliga uppgifter rörande minimikostnaden för underhållet af en medelstor familj i hufvudstaden i den sociala ställning, hvarom här vore fråga, bekräftades — icke heller på långt när förslå för de tjänstemän, hvilka utom sig själfva ägde familj att försörja, af hvilka flertalet redan på grund af det jämförelsevis ringa antalet högre befattningar vore utestängda från befordran till högre tjänst. Under nuvarande förhållanden vore därför en stor del af ifrågavarande tjänstemän hänvisade till nödvändigheten att genom extra arbete söka ernå den för uppehållet af dem och deras familjer nödvändiga inkomstfyllnaden. Därest nu löneregleringskommitténs förslag till villkor och förutsättningar för en ny lönereglering genomfördes, skulle därför nu ifrågavarande tjänstemäns ställning i stället för att förbättras i själfva verket i väsentlig mån försämrast.

I samband härmed må nämnas, att i en den 24 sistlidne december ingifven underdånig skrifvelse notarien A. Hemming m. fl., enligt dem vid ett den 17 i samma månad med första gradens tjänstemän hållet möte meddeladt uppdrag, anhållit, det Kungl. Maj:t måtte föreslå innevarande års Riksdag att på extra stat bevilja de belopp, som kunde erfordras för tilldelande jämväl åt första gradens tjänstemän inom alla de centrala ämbetsverk, hvilka icke vid samma års Riksdag blefve föremål för definitiv ny lönereglering, af enahanda aflöning, som ansåges böra tillkomma tjänstemän af omförmälda grad inom de verk, beträffande hvilka sådan reglering då komme till stånd.

Då det nu gäller att företaga en utan tvifvel välbehöffig lönereglering för de centrala ämbetsverken, synes det mig vara ur alla synpunkter önskvärdt, att densamma måtte varda verkligen effektiv och ägnad att, åtminstone till sina allmänna hufvudgrunder, för en afsevärd tid framåt, varda bestående.

*Departement-
chefen.*

Obestridligt är, att, sedan den senast verkställda löneregleringen för de centrala ämbetsverken, hvilken i allmänhet ägde rum under senare hälften af 1870-talet och delvis i början af 1880-talet, en ganska betydande förskjutning i de ekonomiska förhållandena inom landet i allmänhet ägt rum och att i sammanhang därmed i följd af sjunkande penningvärde, ökade arbetslöner m. m., i den enskildes lefnadskostnader sedan länge gjort sig gällande en stegring, som i särskildt hög grad framträdtt inom hufvudstaden, där flertalet af de centrala ämbetsverken finnas förlagda. Inga tecken synas heller tyda därpå, att den förändring i de allmänna lefnadsvillkoren, som sålunda efter hand gjort sig gällande, är allenast af tillfällig natur, utan synas

tvärtom skäl föreligga till antagande, att densamma kommer att i stort sedt fortfara, om än naturligen mer eller mindre betydande växlingar härutinnan komma att framträda. Att anställa en fullt exakt beräkning, i hvad mån den omförmälda stegringen i lefnadskostnaderna sedan förenämnda tidsperiod inträdt, är uppenbarligen förenadt med ytterst stora svårigheter. Om än emellertid en dylik beräkning alltid blifver i viss mån approximativ, kunna dock gifvetvis vissa ungefärliga medeltalssiffror utfinnas, hvilka kunna tjäna till ledning för bedömande af föreliggande fråga.

Löneregleringskommittén har i förenämnda afseende hänvisat till den utredning rörande prisleförhållandena inom landet, som åtföljde Kungl. Maj:ts till 1901 års Riksdag aflåtna nådiga proposition angående beviljande af dyrtidstillägg till statens tjänstemän och betjante. Den sålunda åsyftade utredningen bestod af en utaf aktuarien å kommerskollegii näringsstatistiska afdelning I. Flodström på anmodan af dåvarande chefen för finansdepartementet år 1900 verkställd sammanfattning af från åtskilliga centrala myndigheter samt från läns- och stiftsstyrelser infordrade uppgifter rörande den förändring, lefnadskostnaderna för dem underlydande tjänstemän och betjante kunde anses hafva undergått från senare hälften af 1870- och förra hälften af 1880-talet intill år 1900, äfvensom en af samme tjänsteman verkställd statistisk utredning beträffande prisleförhållandena i hufvudstaden.

Med ledning af de siffror, som i omförmälda sammanfattning innehållas, beräknade aktuarien Flodström, under antagande att utgifter för lifsmedel och bränsle, bostadshyra, tjänstehjonslöner och »andra lefnadskostnader» i ett vanligt normalhushåll kunde anses stå i ett visst närmare angifvet procentiskt förhållande till hvarandra, att stegringen i lefnadskostnaderna inom riket i allmänhet under berörda period — eller tiden från slutet af 1870- och början af 1880-talet, å ena sidan, samt år 1899, å den andra — i medeltal kunde anslås till omkring 26,4 procent.

Med afseende å de till grund för nämnda slutsiffra liggande uppgifternas ojämna beskaffenhet ansåg emellertid aktuarien Flodström, enligt hvad i nämnda sammanfattning anföres, densamma visserligen, såsom uttryck för de *allmänna lefnadskostnadernas stegring* snarare för låg än för hög men däremot såsom ett uttryck för den under ifrågavarande tidsperiod inträdda *prisstegring i och för sig* antagligen för hög.

Efter vissa reduktioner i de uppgifna stegringsprocenterna för lifsmedel och bränsle fann sig aktuarien Flodström därför kunna göra den slutsats, att sistberörda stegring — eller den under ifrågavarande

period rent objektivt sedt inträdda prisstegringen inom landet i allmänhet — kunde uppskattas till, i medeltal olika orter emellan, minst 16 procent.

Härvid är emellertid att märka, att enligt de af aktuarien Flodström vid berörda beräkningar gjorda förutsättningar någon stegring i den del af lefnadskostnaderna, som afser andra utgifter än sådana, som belöpa å lifsmedel, bränsle, bostadshyra och tjänstehjonslöner, eller hvad af honom rubricerats såsom »andra lefnadskostnader», antagits alls icke hafva ägt rum, en förutsättning, hvilken af aktuarien Flodström själf, ehuru af honom betecknad såsom antagligen i verkligheten ohållbar, motiverats med en önskan att vid beräkningen åtminstone icke komma till ett för högt resultat.

I det af statskontoret öfver löneregleringskommitténs förslag afgifna utlåtande har statskontoret åberopat en af numera förste revisorn hos ämbetsverket K. Beckman på dess föranstaltande verkställd statistisk utredning, åsyftande att utgöra en komplettering, omfattande tiden till och med år 1904, af förenämnda, af aktuarien Flodström år 1900 anställda beräkningar, såvidt dessa afsågo förhållandena i *hufvudstaden*. Enligt den sålunda åberopade utredningen, hvilken finnes bifogad statskontorets omförmälda utlåtande, uppskattas den prisstegring, som ägt rum i de för ett normalhushåll nödiga utgifterna, inberäknadt äfven andra kostnader än dem, som afse lifsmedel och bränsle, bostadshyra och tjänstehjonslöner, ifrån den tid, som förflutit från det de senaste fastställda löneregleringarna för de centrala ämbetsverken tagit sin början, och till och med år 1904 hafva uppgått på det hela till i medeltal minst 34 procent.

Med anledning af hvad sålunda förekommit har jag anmodat aktuarien Flodström att afgifva förnyadt yttrande i ämnet, och har aktuarien Flodström i skrifvelse den 19 sistlidne november afgifvit dylikt yttrande, innefattande af honom verkställda statistiska beräkningar öfver den prisstegring, som i *hufvudstaden* ägt rum från åren 1876—1885 till år 1905.

Enligt sistnämnda yttrande, hvilket torde få biläggas dagens protokoll, har aktuarien Flodström ansett, att prisstegringen för ett normalhushåll här i *hufvudstaden* under nämnda tid i det hela måste anses hafva uppgått till i genomsnitt 25 procent.

Vid denna beräkning har aktuarien Flodström, i likhet med förste revisorn Beckman, på anförda skäl utgått från, bland annat, det antagandet, att äfven beträffande andra lefnadskostnader än dem, som afse lifsmedel, bränsle, hyra och tjänstehjonslöner, inträdt en stegring

samt att denna måste skattas till minst 10 procent. Därest emellertid, på sätt i den förut omförmälda, af aktuarien Flodström år 1900 verkställda utredningen ägt rum, s. k. andra lefnadskostnader frånräknas, kvarstår i allt fall en stegring af öfver 20 procent.

Ehuru naturligen alla beräkningar af förevarande slag måste i viss mån hvila på approximativa antaganden och icke kunna göra anspråk på att vara fullt exakta, torde emellertid sistberörda beräkningar få anses vara verkställda med synnerligen stor försiktighet och det däraf framgångna resultatet — eller en prisstegring under ifrågavarande period af i medeltal 25 procent — icke kunna betecknas såsom öfverdrifvet.

Förutom den högst väsentliga stegring i prisen å lifvets förnödenheter, som sålunda sedan senast verkställda löneregleringar för de centrala ämbetsverken ägt rum, föreligga emellertid äfven andra omständigheter, hvilka böra tagas i betraktande vid den förestående regleringen af löneförhållandena vid dessa ämbetsverk. Hit räknar jag särskildt de förändrade bestämmelser angående civila tjänstinnehafvares pensionering, som innefattas i det förut omförmälda för Riksdagen framlagda förslaget till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension. Enligt nämnda förslag skulle nämligen samtliga dessa tjänstemän i väsentlig mån bidra till sin egen pensionering, därvid icke heller bör förbises, att jämlikt de föreslagna grunderna för pensionsafgifternas beräkning, dessa skulle, i mån som *lönen* — detta uttryck taget i motsats till tjänstgöringspenningar och ortstillägg — ökas, komma att stiga, samt att man följaktligen, under förutsättning af en ökning i lönerna, vid beräkningen af pensionsafgifternas storlek icke har att räkna med allenast lönernas nuvarande belopp. Härjämte torde man väl ock vid den blifvande löneregleringen böra taga hänsyn till de alltmåra stegrade anspråk på intensiteten i tjänstemännens arbete för statens räkning, som man anser sig böra uppställa, anspråk, hvilka, ehuru desamma enligt min mening icke böra föranleda till bestämmelser i alla delar af det innehåll, kommittén föreslagit, likväl äfven enligt min uppfattning delvis icke sakna fog utan böra genom nya eller förändrade föreskrifter tillgodoses.

Slutligen synes icke heller böra förbises vikten däraf, att tjänstemännens löner tillmätas så, att staten må kunna framgent för sina särskilda ändamål förvärfva dugliga och fullt kvalificerade krafter. På sätt jag förut i annat sammanhang framhållit, låter sig nämligen icke förneka, att verksamhet å många områden, hvilken ingalunda förutsätter större begåfning eller utbildning än statstjänsten, numera, i

långt större utsträckning än tillförne, erbjuder fördelar i ekonomiskt hänseende, vida öfverstigande dem, arbetet i statens tjänst förlänar. Visserligen motväges detta i viss mån af den med statstjänsten förenade större tryggheten i aflöningens utbekommande äfvensom rätten till pension. I realiteten torde dock dessa omständigheter numera betyda mindre än förr, helst sedan pensionsväsendet kommit till användning å många andra områden än statslivets. Därest statslönerna utmätas med alltför stor knapphet, ligger därför den fara nära, att de dugligare krafterna i allt större utsträckning söka sig andra i ekonomiskt afseende förmånligare verksamhetsfält än arbetet i statens tjänst, ett förhållande som säkerligen i och med samhällets fortgående ekonomiska utveckling kommer att allt skarpare framträda. Nu berörda omständighet synes mig särskildt vara förtjänt af uppmärksamhet vid bestämmande af aflöningarna för de högre tjänsterna men äger äfven sin stora betydelse i fråga om de lägre, bland annat äfven af den grund, att de högre och betydelsefullare tjänsterna ju i allmänhet måste därifrån rekryteras.

Då det nu gäller att med vederbörlig hänsyn till de af mig omförmälda förhållanden utfinna ett lämpligt mått för aflöningarna inom de centrala ämbetsverken, kunde det visserligen synas följdriktigast att först vidtaga en procentiskt lika förhöjning för aflöningarna vid samtliga tjänstegrader, ungefärligen motsvarande hvad af den inträdda prisstegringen kunde anses påkalladt, samt därefter tillägga hvad på grund af öfriga förut omförmälda förhållanden kunde föranledas.

Då emellertid de aflöningar, som äro fästa vid de högre befattningarna, gifvetvis måste anses redan nu så afpassade, att deras innehafvare icke kunna anses i *samma* mån beroende af en prisstegring, den där icke når alltför stora dimensioner, som de lägre tjänstinnehafvarna, hvilka uppbära aflöningar, beräknade för en tarfligare lefnadsställning och i följd däraf ock gifvetvis vida känsligare för rubbningar i prisförhållandena, finner jag, i likhet med kommittén skäligt, att vid aflöningarnas bestämmande, därvid naturligen äfven statsekonomiska hänsyn måste göras gällande, en relativt större aflöningsförhöjning vidtages beträffande de lägre tjänstemännens aflöningar än i fråga om de högres. Hvad jag sålunda yttrat om de lägre tjänstemännens aflöningar gäller naturligen i allo äfven om betjäntklassens.

På sätt förut nämnts, hafva åtskilliga första gradens tjänstemän i en den 24 sistlidne december ingifven underdånig skrifvelse anhållit, att framställning till Riksdagen måtte göras om beviljande på extra stat

åt samtliga första gradens tjänstemän inom de centrala ämbetsverken af enahanda löneförhöjning, som komme att beslutas beträffande tjänstemännen i nämnda lönegrad inom det eller de ämbetsverk, som vid innevarande års Riksdag blefve föremål för definitiv lönereglering. En sådan åtgärd torde dock för närvarande icke böra ifrågakomma, utan löneregleringsfrågan, på sätt jag förut anført, nu begränsas till statskontoret.

Hvad sistnämnda ämbetsverk beträffar, har ämbetsverket redan i sitt underdåniga utlåtande den 27 maj 1902 hemställt, att aflöningen för verkets tjänstemän och betjante måtte bestämmas i enlighet med följande grunder:

	K r o n o r						
	Lön.	Tjänst- görings- pen- ningar.	Hyres- bidrag.	Begy- nelseaf- löning.	Ålderstillägg		Slut- aflöning.
					efter 5 år.	efter 10 år.	
Generaldirektören	6,200	3,000	1,200	10,400	—	—	10,400
Statskommissarie	4,400	2,400	1,000	7,800	600	—	8,400
Andra gradens tjänsteman (sekre- rare, räntmästare, förste revisor, kamrerare)	3,000	1,800	800	5,600	500	500	6,600
Första gradens tjänsteman (stämpel- kassör, revisor och bokhållare, re- gistrator, notarie)	1,800	1,500	600	3,900	500	500	4,900
Förste vaktmästare	800	400	200	1,400	—	—	1,400
Vaktmästare	500	400	200	1,100	100	—	1,200

Till räntmästaren och stämpelkassören skulle dessutom fortfarande såsom hittills utgå misräkningspenningar, 500 kronor för år till hvardera.

I sitt underdåniga utlåtande den 22 juni 1905 öfver löneregleringskommitténs förslag har statskontoret förklarat sig, oaktadt åtskilliga omständigheter föreläge, som talade för en större förhöjning än statskontoret i sitt förenämnda utlåtande den 27 maj 1902 föreslagit, ansett sig böra stanna vid att vidhålla nämnda förslag, och har statskontoret, på sätt af dess i ärendet afgifna yttrande närmare framgår, till stöd för samma förslag hufvudsakligen åberopat, förutom de väsentligt stegrade lefnadskostnaderna i hufvudstaden, nödvändig-

heten att, på sätt tillstyrkts, höja aflöningarna för att åt ämbetsverket kunna förvärfva tillräckligt dugande krafter, hvarjämte till jämförelse dels erinrats, bland annat, om de aflöningar, som fastställts för riksbankens tjänstemän, dels ock meddelats åtskilliga uppgifter rörande de för tjänstemännen hos åtskilliga banker och försäkringsanstalter i hufvudstaden gällande löneförmåner.

I betraktande af den högst betydande stegring i lefnadskostnaderna, som, efter det senaste löneregleringen för de centrala ämbetsverken ägt rum, inom hufvudstaden inträdd, hvilken stegring, som nämnt, icke torde kunna beräknas lägre än till 25 procent, samt med hänsyn jämväl till öfriga af mig förut påpekade omständigheter och särskildt de afsevärda bidrag till egen pensionering, som, därest det af Kungl. Maj:t för innevarande års Riksdag framlagda förslaget till ordnande af det civila pensionsväsendet varder genomfördt, tjänstemännen komma att få vidkännas, anser jag mig emellertid böra föreslå, att lönesatserna för samtliga tjänstegrader sättas något högre än hvad ämbetsverket själf ansett sig böra påyrka; och hemställer jag därför, att nämnda lönesatser — fränsedt de förmåner, hvilka af särskild anledning, hvarom jag senare skall yttra mig, kunna förekomma — måtte bestämmas till följande belopp nämligen:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	Ålderstillägg			Slatlön.
					efter 5 år.	efter 10 år.	efter 15 år.	
Verkets chef (generaldirektör)	7,000	3,000	1,000	11,000	—	—	—	11,000
3:dje gradenstjänstemän (statskommissarier) ..	5,000	2,500	600	8,100	600	—	—	8,700
2:dragradenstjänstemän ..	3,600	1,800	400	5,800	500	500	—	6,800
1:sta gradens tjänstemän ..	2,200	1,500	300	4,000	500	500	500	5,500
förste vaktmästare	900	450	150	1,500	—	—	—	1,500
vaktmästare	700	350	150	1,200	100	—	—	1,300

Af statskontorets tjänstemän åtnjuta två, nämligen räntmästaren och stämpelkassören, utöfver den vanliga aflöningen i den lönegrad, en hvar af dem tillhör, äfven missräkningspenningar till belopp af 500 kronor för dem hvardera och beviljade, åt stämpelkassören i sammanhang med den senaste löneregleringen för ämbetsverket samt åt ränt-

Missräkningspenningar.

mästaren från och med år 1888. Missräkningspenningarna utgå till den, som bestrider tjänsten, alltså, i förekommande fall, till vikarien.

Löneregleringskommittén har i denna punkt icke föreslagit någon förändring; och har jag därutinnan för min del icke funnit anledning till någon erinran.

Sportler.

En del tjänstemän inom statskontoret uppbära enligt nu gällande bestämmelser för sitt bestyr med fondförvaltningen särskild ersättning af vissa under statskontorets förvaltning stående fonder.

Så är särskildt förhållandet med ombudsmannen, hvars aflöning, enligt hvad föruts nämnts, helt och hållet utgår af fondmedel. Men äfven vissa andra i ämbetsverket anställda tjänstemän uppbära af dylika medel viss ersättning.

Enligt nådigt bref den 12 december 1884 har sålunda till statskontorets förfogande anvisats å handels- och sjöfartsfonden ett belopp af högst 500 kronor årligen att, i mån af behof, användas till ersättning åt en eller flera tjänstemän hos statskontoret för bestyret med fondens förvaltning. Af detta belopp uppbäras årligen 200 kronor af revisorn och bokhållaren å inkomst-, fond- och stämpelbyrån. Återstoden däraf användes, såsom förut nämnts, till aflönande af ombudsmannen. Vidare har genom nådigt bref den 9 augusti 1894 medgifvits, att af f. d. allmänna döfstuminstitutets donationsmedel 1,000 kronor årligen må användas till ersättning åt de tjänstemän, hvilka närmast taga befattning med förvaltningen af nämnda medel. Af det sålunda anvisade beloppet uppbäras 500 kronor årligen af chefen för statskontorets inkomst-, fond- och stämpelbyrå, medan återstoden användes såsom bidrag till aflönande af en amanuens å nämnda byrå.

Löneregleringskommittén har, hvad beträffar ombudsmannen, enär denne är ett extra biträde, hvars anställande påkallas hufvudsakligen för en del med fondförvaltningen förenade bestyr, icke funnit anledning till erinran vid, att aflöningen till detta biträde bestrides af fondmedel. Likaså har kommittén ej haft något att anmärka därvid, att, såsom för närvarande, till minskande af statsverkets utgifter, fondmedel i viss mån användas till aflönande af å inkomst-, fond- och stämpelbyrån erforderlig extra biträdespersonal, hvars anställande naturligen delvis påkallas af göromålen med fondförvaltningen. Däremot har kommittén ansett, att ordinarie tjänstemän hos statskontoret, hvilka af staten uppbära samma aflöning som andra tjänstemän i motsvarande lönegrad, icke böra därutöfver för bestyr med fondförvaltningen, hvilka tillhöra deras tjänst, erhålla särskild godtgörse af fondmedel. De belopp, som

i sådant hänseende för närvarande utginge, torde i stället lämpligen anlitas till ytterligare minskning af statsverkets utgifter till extra biträden å inkomst-, fond- och stämpelbyrån. Det syntes ock, därest framdeles af hänsyn till bestyren med fondförvaltningen yppades behof af ytterligare dylika biträden å byrån, böra tagas i öfvervägande, huruvida icke fondmedel i vidare mån borde för ändamålet anvisas, därvid äfven syntes böra komma under utredning, om och i hvilken utsträckning olika fonder borde till ändamålet bidra.

Med anledning af hvad kommittén sålunda anført har kommittén hemställt, att ordinarie tjänstemän hos statskontoret icke vidare må, utöfver den i stat tillförsäkrade aflöningen, åtnjuta särskild ersättning för bestyr med någon af de under statskontorets vård och förvaltning ställda fonder.

Kommitténs sålunda framställda erinran synes mig riktig. Visserligen är sannt, att de under statskontorets förvaltning stående fonder tendera att hastigt växa och att arbetet för de ordinarie tjänstemän, som därmed hafva befattning, i samma mån ökas. Då emellertid, såsom kommittén framhållit, bestyret med fondförvaltningen tillhör de ordinarie befattningshafvarnas tjänst, synes detta icke böra föranleda till någon särskild ersättning åt dessa af fondmedel, hvaremot, i den mån sådant af den på grund af fondernas tillväxt ökade arbetsbördan påkallas, ytterligare arbetskrafter böra för ändamålet anställas; och synes, på sätt kommittén angifvit, hinder icke böra möta att, i den mån dessa utgöras af extra biträden, dessa aflönas af fondmedel.

*Departements-
chefen.*

Dock böra naturligen de ordinarie tjänstinnehafvare, som nu åtnjuta dylik förmån, icke beröfvas densamma, med mindre de ingå på den nya löneregleringen.

Löneregleringskommitténs förslag att vaktbetjänt, som åtnjuter fri bostad, äfven skulle komma i åtnjutande af fri vedbrand, samt att för vaktbetjänt, som är i besittning af dessa förmåner, 250 kronor å den kontanta aflöningen skulle afdragas, finner jag välgrundadt.

*Afdrag å vakt-
betjäntes kon-
tanta aflöning
i visst fall.*

Med det af mig föreslagna aflöningsystemet synes emellertid bäst öfverensstämma, att i ifrågavarande fall afdrages dels ortstillägget, där sådant utgår, dels 100 kronor af lönen.

Under erinran att Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 6 juni 1902 förklarar, att då befintliga föreskrifter rörande skyldighet för vissa posttjänstemän och vissa telegraftjänstemän att ställa uppbörds-säkerhet skulle upphöra att gälla i fråga om uppbörd, tillhörande tiden efter utgången af år 1902, har löneregleringskommittén i sitt

*Upphörande
af skyldighet
för vissa
tjänstemän
att ställa
uppbörds-
säkerhet.*

allmänna principbetänkande såsom sin mening uttalat, att de skäl, hvilka föranledt borttagande af nämnda skyldighet beträffande vissa post- och telegrafverkens tjänstemän, syntes äga tillämpning jämväl å andra statsverkets redogörare, hvarför nu gällande föreskrifter om sådan skyldighet för vissa tjänstemän inom de centrala ämbetsverken borde upphävas.

I statskontoret är sådan skyldighet, hvarom här är fråga, nu föreskrifven i fråga om registratorn och stämpelkassören, beträffande den förre med anledning däraf att verkets expensmedel omhänderhåvas af honom. Säkerhetens belopp är för båda nämnda tjänstemän bestämd till 2,250 kronor för dem hvardera.

I öfverensstämmelse med löneregleringskommitténs nyss omförmälda uttalande har kommittén jämväl föreslagit, att den bemälda två tjänstemän i förevarande afseende nu åliggande skyldighet måtte upphävas.

*Departements-
chefen.*

Då de skäl, som föranledt kommitténs berörda förslag och för hvilka redogjorts i dess allmänna principbetänkande (sid. 135 o. följ.), synas mig äga full giltighet, ansluter jag mig till kommitténs förslag i denna punkt.

*Anslag till
vikariat, ren-
skrifning, flit-
penningar och
extra
biträden.*

Det i den för statskontoret nu gällande stat uppförda anslag till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden, utgör för närvarande 25,900 kronor.

Efter beräkningar, anställda med ledning af från statskontoret erhållna uppgifter, har löneregleringskommittén ansett ifrågavarande anslag böra höjas till ett belopp af 28,500 kronor, och har statskontoret i sitt utlåtande den 22 juni 1905 mot kommitténs berörda förslag icke funnit anledning till någon erinran.

Hufvudsakliga anledningen till den föreslagna förhöjningen för-
anledes af den ökning i de hos ämbetsverket anställda amanuensernas
arfvoden, som ansetts påkallad.

Hos statskontoret finnas för närvarande elfva på mera stadig-
varande sätt anställda amanuenser, hvaraf en å kansliet såsom biträde
till sekreteraren, en å räntekammaren, två å inkomst-, fond- och stämpel-
byrån, tre å utgiftsbyrån och fyra å riksbokslutsbyrån.

Enligt hvad från statskontoret meddelats, beräknas för närvarande
den dagliga tjänstgöringstiden utgöra, för amanuenserna å kansliet och
räntekammaren tre å fyra timmar, för amanuenserna å inkomstbyrån
två och en half å tre timmar, för en hvar af amanuenserna å utgifts-
byrån respektive två och en half, tre och fyra timmar samt för två

af amanuenserna å riksbokslutsbyrån tre timmar och för de två öfriga å samma byrå respektive fyra och fyra och en half timmar.

I årligt arvode utgå till en amanuens å riksbokslutsbyrån 1,500 kronor samt till en hvar af de öfriga 1,200 kronor. Den ene af inkomstbyråns amanuenser uppbär emellertid, såsom förut angifvits, en del af sitt arvode, 500 kronor, af fondmedel, hvadan endast återstående 700 kronor utgå af nu ifrågakommande anslag.

Utom de fast anställda amanuenserna tjänstgöra inom statskontoret äfven en del andra extra tjänstemän, hvilka icke uppbära annan ersättning än den, som kan ifrågakomma i form af gratifikationer.

Hvad angår behovet af fast anställda amanuenser inom statskontoret, har kommittén, som uttalat den mening, att af amanuens i centralt ämbetsverk, och således äfven inom statskontoret, såsom regel borde kunna fordras fyra timmars arbete hvarje söckendag, förekommande hemarbete inberäknadt, ansett, att, med tillämpning häraf, antalet dylika tjänstemän i sistnämnda ämbetsverk icke behöfde beräknas högre än till nio.

Beträffande arvodesbeloppen till dessa amanuenser har kommittén — som i sitt allmänna principbetänkande till behandling upptagit frågan angående grunderna för den extra personalens i de centrala ämbetsverken anställning och aflöning och därvid, med framhållande af önskvärdheten däraf, att större likformighet i aflöningshänseende de särskilda ämbetsverken emellan måtte kunna åstadkommas, såsom sin mening uttalat, bland annat, att grunderna för aflöningen till extra ordinarie tjänstemän likasom ock för extra ordinarie vaktbetjante inom de centrala ämbetsverken i allmänhet borde bestämmas af Kungl. Maj:t på förslag af vederbörande ämbetsverk — ansett, att enahanda grunder borde komma till tillämpning, som enligt Kungl. Maj:ts år 1902 och 1903 meddelade beslut bestämts i fråga om amanuenserna hos generalpost- och telegrafstyrelserna, hvarigenom förordnats, att till amanuens i hvardera af dessa styrelser finge utbetalas arvode, i allmänhet begynnande med 1,200 kronor för år räknadt, hvilket sedermera kunde, i den mån sådant pröfvades skäligt, förhöjas, dock icke utöfver 1,800 kronor för år.

Under förutsättning att de sålunda för amanuenserna hos generalpost- och telegrafstyrelserna fastställda belopp blefve gällande äfven för statskontoret, har kommittén beräknat det för fast anställda amanuenser i statskontoret erforderliga beloppet till högst 16,200 kronor årligen, medan statskontorets nuvarande elfva amanuenser äga upp-

bära ett sammanlagdt årligt arfvodesbelopp af 13,500 kronor, däraf 13,000 kronor utgå af förut omförmälda anslag å 25,900 kronor.

I detta sammanhang anholder jag att få i de delar, som äga omedelbart sammanhang med nu föreliggande frågor, anmäla en af styrelsen för de extra ordinaries förening — hvilken förening utgöres af en utaf sådana extra ordinarie tjänstemän vid statsdepartementen och de centrala ämbetsverken i hufvudstaden, hvilka aflagt akademisk examen, bildad sammanslutning — närmast med anledning af vissa löneregleringskommitténs framställningar och förslag ingifven underdånig petition af den 17 maj 1905, däri gjorts framställning om vidtagande af åtskilliga åtgärder i syfte hufvudsakligen att bereda ifrågavarande tjänstemän en i vissa afseenden mera tryggad ekonomisk ställning än hittills.

I nämnda petition har, jämte uttalande af vissa önskemål i fråga om sättet för de extra ordinarie tjänstemännens antagande och tjänsteställning i öfrigt samt ordnandet af deras arbete m. m., hemställts, att beträffande de extra ordinarie tjänstemännens aflöningsförhållanden måtte utfärdas, bland andra, följande bestämmelser, nämligen:

att, där extra ordinare tjänstemän erhöle fast arfvode, detta måtte bestämmas, för dem som tjänstgöra å befattningar, för hvilka fordrades akademisk afgangsexamen, till minst 1,500 kronor om året och för öfriga extra ordinarie tjänstemän till minst 1,200 kronor om året;

att samtliga extra ordinarie tjänstemän med fast arfvode måtte tillerkännas dels rätt till tre ålderstillägg å hvarterdera 200 kronor efter respektive 2, 4 och 6 år, att utgå i enlighet med de förutsättningar och grunder, som gälla beträffande ordinarie tjänstemän tillkommande ålderstillägg;

att extra ordinarie tjänsteman med fast arfvode måtte förklaras berättigad att, då han af sjukdom hindrades upphålla sin befattning, uppbära två tredjedelar af sitt arfvode, men pliktig att vid ledighet för svag hälsas vårdande under ledigheten afstå så mycket af arfvodet, som för befattningens uppehållande erfordrades eller eljest pröfvades skäligt;

att sådan tjänsteman måtte erhålla rätt att årligen, när sådant utan hinder för göromålsens behöriga gång kunde ske, åtnjuta en månads semester utan skyldighet att afstå någon del af sitt arfvode;

att extra ordinarie tjänsteman, som icke åtnjöte fast arfvode, måtte för den tid, hvarunder han icke på grund af förordnande åtnjöte särskildt arfvode, förklaras berättigad till en godtgörelse, gratifikation, för sitt arbete efter i medeltal 50 kronor i månaden, att utbetalas kvartalsvis;

att extra ordinarie tjänsteman, som förordnades att uppehålla ordinarie tjänstemans befattning, måtte tillerkännas rätt att under tiden åtnjuta, förutom de med tjänsten förenade tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp, två tredjedelar af eget arfvode jämte intjänade ålderstillägg; samt

att vid förordnande å fast aflönad extra ordinarie tjänstemans befattning den förordnade måtte erhålla hvad såsom minimum för befattningen vore anslaget, respektive 1,200 eller 1,500 kronor.

Därjämte har såsom ett önskemål framhållits, att utgifterna till gratifikationer och till renskrift måtte till förekommande af gratifikationernas förminskande vid ökad renskrifningskostnad bestridas från särskilda anslag.

Öfver ifrågavarande framställning hafva flertalet centrala ämbetsverk i hufvudstaden afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden.

Hvad angår grunderna för de fasta amanuensarfvodenas belopp, hafva ämbetsverken i allmänhet ansett mindre lämpligt, att begynnelsearfvodena skulle för samtliga ämbetsverk utan åtskillnad och utan afseende å de särskilda amanuensbefattningarnas art på förhand fixeras, utan fastmera ansett det böra öfverlätas åt vederbörande myndighet att, alltefter befattningens beskaffenhet och omfattningen af därmed förenade göromål, bestämma begynnelsearfvodenas belopp.

Vidkommande önskemålet om beredande af ålderstillägg åt amanuenser med fast arfvode hafva vissa ämbetsverk, däribland statskontoret och kammarkollegium, däremot uttalat betänkligheter, särskildt ur den synpunkt att åtnjutandet af en dylik förmån icke kunde anses förenligt med den extra ordinarie tjänstemannaställningens natur; hvaremot öfriga ämbetsverk förordat framställningen i denna del eller åtminstone lämnat densamma utan erinran, därvid emellertid från åtskilliga håll framhållits, att åt den åsyftade arfvodesförhöjningen icke borde gifvas samma karaktär som de till ordinarie tjänstemän utgående ålderstilläggen, utan utgå efter grunder, som borde af hvarje särskildt ämbetsverk efter förekommande omständigheter bestämmas.

Därjämte har från åtskilliga håll erinrats, att då i allmänhet amanuens, som uppbure fast arfvode, äfven tillätes innehafva annan befattning med dylikt arfvode, de ifrågavarande arfvodesförhöjningarna borde på det sätt begränsas, att de sammanlagda arfvodesbeloppen icke komme att öfverstiga begynnelseaflöning vid första gradens tjänst.

Den i petitionen gjorda framställningen, att amanuens med fast arfvode måtte få vid sjukdom bibehålla en del af arfvodet, har af flertalet i ärendet hörda ämbetsmyndigheter tillstyrkts, i allmänhet dock under förbehåll

att åtnjutandet af nämnda förmån begränsades till viss tid, hvilken af en del myndigheter föreslagits till högst ett år i sänder; hvarjämte i allmänhet ansetts skäligt, att den del af arfvodet, som under angifna förutsättning skulle få af arfvodestagaren behållas, bestämdes till två tredjedelar däraf. Äfvenså har i regel tillstyrkts, att amanuens, som förordnas att vid semester eller tjänstledighet för ordinarie tjänstinnehafvare uppehålla dennes befattning, måtte få uppbära lika stor andel af sitt arfvode jämte tjänstgöringspenningarna eller däremot svarande belopp.

Flertalet myndigheter hafva jämväl understödt petitionärernas framställning, i hvad densamma afser, att extra ordinarie tjänsteman med fast arfvode skulle, åtminstone efter viss tids tjänstgöring i statens tjänst, tillerkännas rätt till viss tids årlig ledighet — som dock i allmänhet ansetts böra begränsas till fjorton dagar — utan skyldighet att afstå någon del af sitt arfvode.

Att, på sätt i petitionen begärts, ersättning till de extra ordinarie tjänstemän, som icke åtnjuta fast arfvode, skulle redan på förhand till visst belopp för månad fixeras, har af flertalet ämbetsverk ansetts icke böra ifrågakomma, hvaremot i allmänhet ansetts skäligt, att sådan extra ordinarie tjänsteman, som förordnas att uppehålla amanuensbefattning med fast arfvode, må tillerkännas rätt att för den tid, befattningen af honom bestrides, åtnjuta ersättning med belopp, svarande mot det för befattningen bestämda minimiarfvode för samma tid.

Innan jag går vidare, må nämnas, att styrelsen för de extra ordinaries förening i underdånig skrifvelse den 31 augusti 1906 med anledning af ämbetsverkens yttranden afgifvit underdåniga påminnelser, däri styrelsen sökt bemöta åtskilliga af vederbörande ämbetsverk gjorda erinringar samt i allmänhet upprepat sina i förut omförmälda petition uttalade önskemål.

*Departements-
chefen.*

Såsom löneregleringskommittén framhållit, är ordnandet af den extra ordinarie tjänstemannapersonalens inom de centrala ämbetsverken ställning såväl med afseende å sättet för denna personals antagande som i fråga om dess tjänstgöring och aflöning utan tvifvel en angelägenhet af icke ringa vikt ej mindre för det allmänna än äfven för tjänstemännen själfva.

Att härvid en viss likformighet emellan de centrala ämbetsverken är önskvärd, är tydligt. Dock kunna naturligen understundom ifrågasvarande befattningar inom olika ämbetsverk vara af mer eller mindre olikartad beskaffenhet och olikheter däraf påkallas såväl med afseende

på kompetensvillkoren för anställning i befattning af förevarande slag och sättet för arbetets ordnande som ock med afseende å aflöningen.

Hvad särskildt aflöningsförhållandena beträffar, är det naturligen, på sätt kommittén erinrat, önskvärdt, att såvidt möjligt likartade grunder inom de centrala ämbetsverken komma till tillämpning vid aflönande af samma slags arbete, och synes det därför vara lämpligt, att de allmänna grunderna för aflöningen fastställas af Kungl. Maj:t, om det ock naturligen måste öfverlätas åt vederbörande ämbetsverk och myndigheter att inom den sålunda gifna ramen närmare ordna hithörande förhållanden.

Inom de flesta centrala ämbetsverken finnas, i likhet med hvad inom statskontoret är fallet, en eller flera mera fast anställda amanuenser, vanligen med visst arfvode för år, hvarförutom, åtminstone hos de större ämbetsverken, i regel tjänstgör ett större eller mindre antal andra extra ordinarie tjänstemän, som för sitt arbete endast ersättas med gratifikation i mån som vederbörande ämbetsverk så pröfvar lämpligt och tillgängliga anslag därtill lämna tillgång.

Hvad till en början beträffar de fast anställda amanuenserna, utgå arfvodena till dessa nu med tämligen växlande belopp inom olika ämbetsverk, beroende af befattningarnas beskaffenhet och omfattningen af därmed förenade göromål. Gifvet synes mig ock vara, att, om ock större likformighet härutinnan är eftersträfvansvärd, det dock icke gärna kan komma i fråga att, på sätt i omförmälda petition begärts, genom en allmän bestämmelse fastslå ett visst minimiarfvode för befattningar af ifrågavarande slag, afsedt att under alla förhållanden tillämpas. I ifrågavarande befattningars natur ligger nämligen, att därtill hörande åligganden svårigen kunna annat än efter pröfning af förhållandena inom hvarje särskildt verk bedömas. Minimiarfvodets belopp måste alltid i viss mån blifva beroende af befattningens art, därför erforderlig utbildning m. m. Beträffande flertalet centrala ämbetsverk och under förutsättning af en tjänstgöring af den omfattning, kommittén synes hafva tänkt sig såsom den i förevarande fall normala, synes emellertid såsom regel arfvode för tjänst af ifrågavarande beskaffenhet icke böra beräknas lägre än till 1,200 kronor för år räknadt, hvilket belopp redan nu tämligen allmänt torde betraktas såsom minimiarfvode för befattning med en så pass utsträckt tjänstgöringsskyldighet, som kommittén förutsatt. Är befattningen jämförelsevis mera kräfvande eller tjänstetiden afsevärdt längre än af kommittén angifvits, är dock uppenbart, att ett arfvodesbelopp af 1,200 kronor icke under nuvarande förhållanden kan anses tillräckligt. Inom vissa af statsdepartementen, där emellertid arbetstiden för ifråga-

varande amanuenser i medeltal numera torde något öfverstiga hvad kommittén förutsatt såsom den normala, äfvensom inom åtskilliga andra verk, där ett liknande förhållande äger rum, torde ock ifrågavarande arfvoden redan nu tämligen allmänt utgå med 1,500 kronor om året. Tydligt är äfven, att dessa arfvodens belopp i viss mån måste blifva beroende äfven af tilloppet af sökande till ämbetsverken och möjligheten att erhålla lämpliga biträdande arbetskrafter till erforderligt antal.

Att, på sätt i oförmälda petition blifvit ifrågasatt, beträffande ifrågavarande befattningar på förhand fastställa ålderstillägg, att utgå med tillämpning af de för ordinarie tjänstebefattningar gällande grunder, synes mig icke vara med ifrågavarande befattningars natur förenligt. Däremot synes intet hinder böra möta att, i mån som vederbörande befattningshafvare genom ådagalagd flit och duglighet göra sig däraf förtjänta, efter viss tids tjänstgöring, enligt hvad skäligt pröfvas, höja arfvodet. Enär ofta nog två befattningar af ifrågavarande slag förenas på samma hand, synes — under förutsättning att begynnelselönen för första gradens tjänst bestämmes till 4,000 kronor — en dylik förhöjning af arfvodet, åtminstone *under vanliga förhållanden* och ifall arbetstiden som regel icke går utöfver hvad kommittén förutsatt såsom den regel-mässiga, böra stanna vid 2,000 kronor.

I likhet med flertalet af de i ärendet hörda ämbetsverken anser jag skäligt, att nu ifrågavarande tjänstemän vid sjukdom, där denna icke öfverskrider viss tid, exempelvis ett år, tillerkännes rätt att bibehålla en del af deras arfvode, hvilken lämpligen synes böra bestämmas till två tredjedelar däraf. Detsamma synes böra gälla vid sådan tjänsteman meddeladt förordnande att sköta ordinarie tjänst under ordinarie innehafvares semester eller tjänstledighet, i sistnämnda fall dock naturligen med den inskränkning, som må föranledas däraf, att den tjänstledige pröfvas böra till vikarien afstå någon del af lönen. Amanuens, som åtnjuter ledighet för svag hälsas vårdande, synes däremot böra vara pliktig att afstå så stor del af sitt arfvode, som erfordras för amanuens-befattningens skötande eller eljest pröfvas skäligt.

Likasa finner jag önskvärdt och billigt, att åt ifrågavarande tjänstemän, hvilka i allmänhet måste tjänstgöra ganska lång tid, innan de erhålla fast arfvode, som regel beredes tillfälle till någon tids ledighet under hvarje år utan skyldighet att därunder afstå någon del af arfvodet. Dock måste naturligen alltid en dylik förmån blifva beroende däraf, huruvida göromålen inom vederbörande ämbetsverk sådant tillåta, äfvensom däraf, huruvida förekommande behof af vikarier för ordinarie tjänste-

män ändock kan på lämpligt sätt tillgodoses. Därest en föreskrift i dylik riktning anses böra meddelas, synes densamma därför endast böra erhålla formen af ett bemyndigande för vederbörande verk att, där så finnes lämpligen kunna ske, meddela dylik ledighet åt ifrågavarande tjänstemän, med rätt för dem att under ledigheten bibehålla arfvodet.

Hvad angår den tid, under hvilken sådan ledighet bör ifrågakomma, torde detta i viss mån böra bero af befattningens beskaffenhet. Såsom regel torde densamma dock, med hänsyn därtill att första gradens tjänsteman endast äger rätt att åtnjuta en månads semester, lämpligen böra begränsas till 2 à 3 veckor, med iakttagande att, därest samme tjänsteman innehar mer än en befattning af ifrågavarande slag, ledigheten vid båda befattningarna, såvidt möjligt, förlägges till samma tid.

Då amanuens med fast arvode för sjukdom eller eljest åtnjuter ledighet eller förordnas att uppehålla ordinarie befattning, bör, synes det mig, åtminstone i regel gälla, att annan extra ordinarie tjänsteman, där lämplig sådan finnes att tillgå, förordnas att bestrida amanuensbefattningen mot den aflöning, hvilken inom verket anses böra utgöra begynnelsearvode för sådan befattning, som är i fråga.

Att, såsom i petitionen blifvit ifrågasatt, extra ordinarie tjänstemän, som icke åtnjuta fast arvode, skulle på förhand tillförsäkras gratifikation till visst belopp för månad, torde icke kunna ifrågakomma, då arbetet för dessa tjänstemän så till beskaffenhet som mängd säkerligen i allmänhet måste blifva tämligen växlande. Ersättningen kan därför beträffande dem svårigen bestämmas att utgå efter på förhand bestämda grunder. En annan sak är, att det gifvetvis måste anses önskvärdt, att vederbörande anslag tillmätas så, att desamma lämna möjlighet till beredande af skälig uppmuntran och nöjaktig godtgörelse äfven åt dessa tjänstemän.

För uppförande af gratifikationsmedlen och utgifterna för renskrift under skilda anslagstitlar talar visserligen den omständigheten, att kostnaden för renskrift ofta nog icke så litet växlar under olika år och i allmänhet har tendens att stiga, i följd hvaraf å andra sidan det för gratifikationer tillgängliga beloppet ej sällan väl mycket reduceras. Ett dylikt särskiljande synes mig dock ej lämpligen kunna äga rum, med mindre än att åt det anslag, hvaraf renskriftskostnaden skall utgå, gifves formen af förslagsanslag, en åtgärd som dock för närvarande knappast synes lämplig, då frågan om ordnandet af skrifbiträdespersonalens vid ämbetsverken ställning och aflöningsförhållanden är förestående.

Med hvad jag nyss tillåtit mig uttala angående grunderna för aflönandet af den extra ordinarie tjänstemannapersonalen vid de centrala

ämbetsverken, har jag naturligen icke afsett, att de af mig föreslagna grunder skulle utan vidare komma till tillämpning vid dessa ämbetsverk i allmänhet, helst naturligen detta beträffande hvarje verk ytterst måste blifva beroende däraf, huruvida för ändamålet tillgängliga medel därtill lämna tillgång, utan har jag därmed i detta sammanhang endast velat utreda, i hvad mån hänsyn till de i omförmälda petition framställda önskemål borde tagas vid beräkningen af det för aflönande af den extra ordinarie tjänstemannapersonalen inom statskontoret erforderliga anslag.

Därest alltså de af mig i berörda hänseende uttalade åsikter vinna godkännande, återstår att tillse, om och i hvad mån detta bör föranleda jämkning i beloppet af de utaf löneregleringskommittén för samma ändamål beräknade belopp. Då den af kommittén föreslagna beräkningen i de fast aflönade amanuensernas antal icke från statskontorets sida mött någon gensägelse och det föreslagna antalet således torde få anses för den närmaste framtiden tillräckligt, samt det torde böra förutsättas, att samtliga amanuenser icke samtidigt tillerkännas arfvode till det högsta ifrågakommande belopp, torde den af kommittén till amanuensarfvoden beräknade summan, 16,200 kronor, få anses, åtminstone tills vidare, tillräcklig för de egentliga amanuensarfvodenas bestridande, hvaremot densamma knappast torde förslå jämväl till ersättande af de fast anställda amanuensernas vikarier under sjukdom och ledighet samt förordnande att bestrida ordinarie tjänst. För dylikt ändamål torde dock icke behöfva beräknas större belopp än högst 1,500 kronor.

Enligt meddelande från statskontoret har renskriftskostnaden inom ämbetsverket under åren 1904, 1905 och 1906 uppgått till i medeltal 3,763 kronor. Då denna utgift har tendens att stiga, synes det för detta ändamål erforderliga beloppet icke böra beräknas lägre än till 4,000 kronor. Mot kommitténs beräkning af behöfliga belopp till vikariatsersättning under semester för de ordinarie tjänstemännen, 3,525 kronor, samt till flitpenningar åt andra extra biträden än fast aflönade amanuenser samt ersättning till extra vaktbetjäning, 5,400 kronor, har icke förekommit någon anledning till erinran.

För samtliga nu ifrågavarande ändamål skulle således erfordras ett anslag af 30,625 kronor, hvilket för jämnande af slutsumman af det för statskontoret behöfliga anslaget i dess helhet lämpligen torde böra i staten uppföras med 30,700 kronor.»

Departementschefen omförmäler härefter, att, i enlighet med löneregleringskommitténs därom gjorda hemställan, för underlättande af den förestående löneregleringens genomförande, vid inträffade vakanser två

tjänstebefattningar i första lönegraden tills vidare blifvit tillsatta endast på förordnande. I följd häraf och då samtliga tjänstemän i första lönegraden inom statskontoret icke innehade fullmakt å viss befattning utan endast å befattning i allmänhet inom graden, med tjänstgörings-skyldighet å den plats, där de, till befordrande af arbetets oafbrutna gång, funnes behöfliga, erfordrades, därest, på sätt föreslagits, notarie-befattningen indroges, icke någon särskild öfvergångsanordning för den nya lönestatens genomförande.

Den föreslagna nya aflöningsstaten slutade på en summa af 144,700 kronor, hvilken summa med 32,700 kronor öfverstege den för statskontoret nu gällande lönestatens slutsumma, 112,000 kronor.

Den i statsrådsprotokollet omförmälda utredning angående lefnads-kostnadernas stegring under de senaste åren är af följande lydelse:

»Med anledning af att flere år förflutit, sedan jag för finansdepartementets räkning utförde den beräkning öfver prisstegringen under senare år, hvilken såsom bilaga till statsrådprotokollet den 7 januari 1901 medföljde Kungl. Maj:ts proposition n:o 1 till 1901 års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof, äfvensom med hänsyn därtill, att i en på uppdrag af statskontoret utförd undersökning beträffande Stockholms stad filosofie doktor Knut Beckman kommit till ett i viss mån afvikande resultat, har herr statsrådet anmodat mig afgifva ett uttalande i fråga om de gjorda beräkningarnas giltighet för närvarande tid, särskildt beträffande hufvudstaden; och får jag i sådant ändamål vördsamt anföra följande.

Min utredning af år 1900 omfattade följande fyra hufvud-grupper af ett hushålls utgifter, nämligen: 1) lifsmedel och bränsle, 2) bostadshyra, 3) tjänstehjónslöner och 4) andra lefnadskostnader; och angaf resultatet den procentiska medelprisstegringen från åren 1876—1885 till år 1899 dels för nämnda grupper hvar och en för sig, dels för dem alla i genomsnitt.

Med afseende på *lifsmedel och bränsle* hade jag, med stöd hufvudsakligen af i tidningen Dagens Nyheter antecknade torghpriser för ett större antal viktigare varuslag, kommit till en genomsnittlig prisökning af 10 procent. Enligt uppgifter öfver markegångssättningen i länen, som af mig förut offentliggjorts i Ekonomisk Tidskrift för innevarande år, har emellertid från 1899 till 1905 en stark och som det synes nästan genomgående höjning af lifsmedelspriserna inträdt, hvilken säkerligen ägt sin fulla motsvarighet jämväl i hufvudstaden. Denna höjning uppgår i medeltal till 14,5 procent, en siffra som äfven torde kunna

anses gälla bränslet. För hela tiden 1876—1885 till 1905 kan därför prisstegringen å hithörande utgiftsposter beräknas till i medeltal 26 procent.

Medelhyresbeloppet per rum har mellan åren 1899 och 1905, enligt uppgifter gällande för genom Stockholms Hyreslista uthyrda omöblerade lägenheter, stigit från 247 till 260 kronor, d. v. s. med 5,2 procent. Tillämpas samma stegringsprocent på förut genom uppgifter från myndigheter erhållna 32 procents förhöjning (intill 1899), får stegringen till 1905 beräknas till 39 procent.

För *tjänstehjónslöner* beräknades stegringen år 1899 till 75 procent och uppgick år 1904, efter af doktor Beckman inhämtade kompletteringsuppgifter, till 95 procent. För år 1905 lära dessa löner ytterligare hafva stigit, men då jag ej kunnat erhålla noggranna meddelanden härom, nödgas jag använda siffran för 1904.

Beträffande *andra lefnadskostnader* hade jag i min föregående uttredning — i brist på uppgifter däröfver och för att åtminstone icke få det slutliga beräkningsresultatet för högt — antagit, att ingen som helst stegring förekommit, ett antagande som jag dock själf betecknar som »mycket osannolikt» och »ohållbart». Doktor Beckman framvisar nu i sitt utlåtande flera exempel på stark stegring för utgifter af hithörande slag och framhåller såsom »absolut orimligt», att för hela afdelningen »andra lefnadskostnader» ingen prisstegring skulle hafva förekommit. Han gör därför i stället ett antagande, som visserligen äfven det torde vara för lågt men som dock synes mera hållbart såsom minimiantagande, nämligen att ifrågavarande utgifter ökats med 10 procent. Då jag icke kan se, att häruti skulle ligga någonting på minsta sätt oantagligt, anser jag mig kunna för min beräkning använda samma siffra.

I fråga om förhållandet mellan de olika utgiftsposterna har doktor Beckman antagit en normalhushållsstat, något afvikande från den af mig använda. Då denna senare afsåg hela riket, medan doktor Beckmans hänför sig till Stockholm, har jag på nu föreliggande beräkning tillämpat den sistnämnda såsom riktigare och sålunda antagit:

lifsmedel och bränsle...	till	40	procent	af	totala	lefnadskostnaden
bostadshyra.....	»	22	»	»	»	»
tjänstehjónslöner	»	5	»	»	»	»
andra lefnadskostnader	»	33	»	»	»	»

Summa 100 procent.

Enär prisstegringarna mellan åren 1876—1885 och 1905 för hvardera af dessa utgiftsgrupper, enligt ofvan gjorda antaganden, får

anses hafva uppgått till respektive 26, 39, 95 och 10 procent, kan alltså prisstegringen i det hela för samma tid i genomsnitt anslås till 25 procent. Uteslutes stegringen för »andra lefnadskostnader», såsom skedde i min utredning för 1899, erhålles ändock en totalstegring till 1905 af mer än 20 procent.

Med afseende å sålunda vunna slutresultat vill jag emellertid, nu liksom förut, framhålla, att därigenom väl vinnes en föreställning om *den allmänna prisstegring*, som inträdt beträffande de särskilda utgiftsposter, hvilka pläga ingå i en normal hushållsstat, men att en sådan prisstegring ingalunda får anses sammanfalla med *de allmänna lefnadskostnadernas stegring*, hvilken säkerligen varit mycket större. Detta beror på den betydande höjning af vårt folks hela lefnadsnivå som de sista årtiondena företett. Med den allmänna lefnadsnivåns höjning stegras nämligen helt naturligt utgifterna för ett hushåll *alldeles oberoende af om prisstegring ägt rum eller icke*; har sådan därjämte inträdt, blir den af lefnadsnivåns höjning förorsakade utgiftstegringen tydligtvis i samma mån ytterligare kännbar.

Stockholm den 19 november 1906.

I. Flodström.»

Beträffande ofvanberörda af herr Widén väckta motion angående bestämd tjänstgöringstid å tjänsterummet har motionären till stöd för densamma anfört följande: *Herr Widéns motioner.*

»I sitt principbetänkande, »Allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken», förklarade löneregleringskommittén, att den ansett sig böra såsom en allmän förutsättning för de löneregleringsförslag, som kommittén komme att afgifva för nämnda ämbetsverk, »antaga, att för desamma i allmänhet bör stadgas, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, där ej för särskilda fall undantag efter pröfning medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.» Motiven till detta uttalande återfinnas på sidd. 120—124 i kommitténs berörda betänkande, som blifvit bland Riksdagens ledamöter utdeladt.

I öfverensstämmelse härmed föreslog också kommittén i sitt betänkande rörande reglering af löneförhållanden m. m. vid statskontoret, att för nämnda ämbetsverk måtte meddelas föreskrift om en dylik arbetstid på tjänsterummet (sidd. 129, 130 i betänkandet).

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 61 Häft.

Uti propositionen angående ny aflöningsstat för statskontoret har emellertid någon dylik föreskrift ej föreslagits. Och herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har i sitt anförande till statsrådsprotokollet uttalat, att han anser någon sådan allmän bestämmelse beträffande tjänstgöringstiden på tjänsterummen icke böra för statskontoret meddelas. Däremot har han ställt i utsikt, att i en blifvande *arbetsordning* kunde meddelas föreskrift för vissa af de lägre tjänstemännen om en reglementerad arbetstid å tjänsterummen af »ungefärligen» den omfattning, kommittén föreslagit. Skälen för denna statsrådets ståndpunkt angifvas å sidd. 46—50 i ofvanberörda protokoll.

Då jag icke för min del kan finna annat än att löneregleringskommitténs ståndpunkt är riktigare och äfven mera betryggande för åstadkommande inom ämbetsverken af den arbetsprodukt, man efter inträdande löneförhöjning har rätt fordra, har jag dristat motionsvis framlägga denna sak till Riksdagens bepröfvande.

Såsom ytterligare skäl för behöfligheten af en allmän föreskrift om en viss utsträckt arbetstid på tjänsterummet såsom i regel gällande för *samtliga* ämbets- och tjänstemän, tillåter jag mig åberopa *dels* härvid fogade uppsats om »Reformer i arbetssättet inom de centrala ämbetsverken», sidd. 19—24, och *dels* mitt yttrande i Andra Kammaren vid remiss af den nu ifrågavarande propositionen.

Tillika vill jag erinra om, att i det nyligen afgifna betänkandet angående förändrad organisation af telegrafstyrelsen m. m. upptagits föreskrift om en obligatorisk tjänstetid på tjänsterummet af 8 timmar; och yttra kommitterade i detta ämne följande tankvärda ord, som för visso hafva sin fulla tillämpning på tjänstemännen i ämbetsverken i allmänhet: »Kommitterade kunna icke jäfva riktigheten af den allt oftare hörda klagan, att den arbetstid, som tjänstemännen i allmänhet för närvarande afse åt staten, är för kort, och kommitterade hålla före, att därpå beror äfven det missförhållandet, att arbetsintensiteten inom statens ämbetsverk i allmänhet är otillfredsställande. För en längre tjänstetid talar nämligen det kända förhållandet, att där den större delen af arbetsdagen är förlagd, dit drages ock själfmant den större delen af intresset, hvilket i sin ordning omsättes i ett intensivare arbete. Den privata affärsvärlden, till hvilken kommitterade nödgas ständigt återkomma såsom erbjudande den enda lämpliga jämförelsen, skulle aldrig kunna nöja sig med det under några af dagens timmar lämnade halfintresserade arbete, som staten får taga för godt, och det synes kommitterade vara en själfklar fordran, att man vid reglerandet af ett ämbetsverks arbeidskrafter måste i första hand råda bot i detta afseende.» (Sid. 15 i betänkandet.)

Uti propositionen angående godkännande af telegrafverkets utgiftsstater har ock kommitterades nyssberörda förslag blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet godtaget.

Likasa har vid den nyss afgifna propositionen rörande omorganisation af arméförvaltningen herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet förklarat, att i en blifvande instruktion för detta verk skall införas föreskrift om en obligatorisk tjänstgöringstid å tjänsterummet af 6 timmar dagligen — med rätt till undantag, då tjänsten så kräver.

Några tillfyllestgörande skäl, hvarför föreskrift om obligatorisk tjänstgöringstid på ämbetsrummet skulle vara mindre behöflig i de centrala ämbetsverk, som af lönereglerykommittén behandlats, än i telegrafstyrelsen eller arméförvaltningen hafva ej anförts; snarare torde det delvis vara tvärtom. Ej heller kan det med sanning påstås, att en sådan föreskrift beträffande t. ex. statskontoret skulle vara till men för arbetet i verket. Det bör väl vara regel, här som annorstädes, att arbetet bör förrättas på tjänsterummet, så snart det *kan* ske där; ej att arbetet bör ske annorstädes, så snart det ej *måste* ske å ämbetsrummet, såsom herr finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet nästan synes vilja ställa saken. För fall, då tjänstens intresse kräver befrielse från närvaro på tjänsterummet, må ju, enligt hvad lönereglerykommittén framhållit, undantag medgifvas.

Enligt kommitténs förslag var afsedt, att föreskriften om obligatorisk tjänstgöringstid på ämbetsrummet skulle intagas i blifvande instruktion, hvilken utfärdas af Kungl. Maj:t. Men därest, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet antyder, meddelandet af en dylik föreskrift, från hvilken därjämte de högre tjänstemännen skulle undantagas, skulle undanskjutas till en blifvande arbetsordning, hvilken det plägar ankomma på verket själf att bestämma, lärers utsikt ej finnas att få saken på ett betryggande sätt ordnad. Därför synes ett formligt beslut af Riksdagen i frågan erforderligt.»

I afseende å den af samma motionär väckta motionen n:o 239 angående villkoren för erhållande af ålderstillägg har motionären åberopat dels den motivering, som lämnats i en af honom samma dag väckt motion med anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af telegrafverkets utgiftsstater för år 1908 m. m., dels ock en af lönereglerykommittén till statsrådet och chefen för finansdepartementet aflåten skrifvelse i ämnet af den 16 december 1905.

I åberopade motionen angående telegrafverket har motionären erinrat, hurusom vid den lönereglery, som af 1904 års Riksdag godkändes för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk, bestämdes

såsom villkor för uppflyttning från lägre till högre lönegrad, att tjänsteinnehafvare skulle under den tid af fem år, efter hvars förlopp han kunde vinna nämnda uppflyttning, hafva mer än fyra år med goda vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst *eller fullgjort annat offentligt uppdrag*. De kursiverade orden insattes af Riksdagen, enligt hvad dess skrifvelse den 18 maj 1904 n:o 172 utvisade för att tydligt angifva, att i den tjänstgöringstid, som berättigade till uppflyttning i högre lönegrad, finge inräknas den tid, läraren på grund af förordnande bestridt annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag.

Enahanda bestämmelser i detta afseende, hvilka samma år inflöto jämväl i lönevillkoren för lärarne vid högre lärarinneseminarier och vid folkskoleseminarierna, hade sedermera af Riksdagen fastställts vid de följande åren verkställda löneregleringar; och de hade jämväl i år af Kungl. Maj:t föreslagits att tillämpas vid de föreslagna löneregleringarne för vissa läkare vid statens hospital och asyler samt för lärare m. fl. vid veterinärinstitutet.

Däremot hade uti de vid innevarande riksdag af Kungl. Maj:t föreslagna nya lönestaterna och därtill hörande lönevillkor för telegrafverket, statskontoret och arméförvaltningen icke bland bestämmelserna för erhållande af ålderstillägg upptagits den här ofvan anmärkta satsen: »eller fullgjort annat offentligt uppdrag».

Då emellertid alldeles samma skäl förefunnes att medtaga anförda bestämmelse vid sist omförmälda lönevillkor som vid de ofvan förut omnämnda, och dessutom Riksdagen i sin åberopade skrifvelse den 18 maj 1904 uttalat den riktiga grundsatsen, att i tillämpliga delar borde åvägabringas likställighet emellan statens tjänstemän i fråga om villkoren för aflöningsförmåners åtnjutande, hade motionären ansett sig böra väcka motioner i nu angifna syfte.

I omförmälda skrifvelsen den 16 december 1905 har löneregleringskommittén, efter att på af motionären anförda grunder hafva hemställt om nu ifrågavarande bestämmelses upptagande i villkoren för åtnjutande af ålderstillägg, ytterligare anfört följande:

»Uti kommitténs betänkande angående allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken har å sidd. 111—112, under rubriken »minskning i aflöningsförmåner vid tjänstledighet», blifvit omförmäldt, hurusom inom kommittén påpekats, att de ordinarie tjänstemän, hvilka till ganska stort antal årligen blifva hos Riksdagen och dess utskott eller revisorer anställda, i allmänhet tillåtas att besörja dessa särskilda uppdrag utan

att för samma tid söka ledighet från sin ordinarie tjänst, likasom äfven upplysts, att enahanda medgifvande i enstaka fall lämnats ordinarie tjänsteman, hvilken såsom sekreterare biträdt kommitté. Och då sådant icke syntes kommittén i regel förenligt med ett behörigt handhavande af den ordinarie tjänsten, samt, enligt hvad känt vore, de för berörda särskilda uppdrag utgående arfvoden afsevärdt öfverstege de i sådana uppdrag anlitade ordinarie statstjänares tjänstgöringspenningar, hade kommittén funnit det böra särskildt betonas, att, där ordinarie stats-tjänare tillåtes mottaga dylikt uppdrag, han dock i regel bör för motsvarande tid söka ledighet från sin ordinarie befattning, med skyldighet jämväl, om sådant pröfvas skäligt, att afstå utöfver tjänstgöringspenningarna, någon del af lönen. Kommittén fästade ock uppmärksamheten därå, att bland de villkor, som Riksdagen år 1903 fastställde med afseende å tillämpningen af aflöningsstaten för Sveriges Riksbank, ock fanns bestämmelse därom, att, därest tjänstledighet erhöles efter egen ansökan i och för tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer, den tjänstledige skulle, utöfver tjänstgöringspenningar och misräkningspenningar, afstå så mycket af lönen, som fullmäktige i riksbanken pröfvade för ändamålet nödigt.

Kommittén har med afseende härå i sina hittills afgifna betänkanden bland föreslagna aflöningsvillkor upptagit, att den, som undfår ledighet för *tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer* eller andra särskilda uppdrag, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt.

Beträffande förslaget uti ifrågavarande afseende har, enligt hvad kommittén inhämtat, särskildt framställts den farhågan att, om vederbörande ordinarie tjänsteman måste taga ledighet för tjänstgöring hos Riksdagen eller dess utskott eller revisorer, han kunde äfventyra, att tiden för nämnda tjänstgöring blefve frändragen vid beräkandet af den tidpunkt, då han eljest skolat vara berättigad att erhålla ålderstillägg.

Detta har icke varit af kommittén afsedt; och, om, med godkännande af hvad kommittén ofvan i denna skrifvelse hemställt, det varder uttryckligen angifyet, att i den tjänstgöringstid, som, i förekommande fall, berättigar till vinnande af ålderstillägg, må inräknas ej blott den tid, tjänsteinnehafvaren på grund af förordnande bestridt annan statens tjänst, utan äfven den tid, han fullgjort annat offentligt uppdrag, torde något fog ej vidare kunna förefinnas för en farhåga i nämnda hänseende.»

*Friherre
Adelswärd's
motion.*

Uti den af friherre Adelswärd väckta motionen har till stöd för de däruti gjorda yrkandena anförts följande:

»Allmänhetens förbindelse med statsdepartementen och de förvaltande verken stöter icke sällan på hinder och olägenheter af stor betydelse för de sökande. Väl kan den, som är i tillfälle att personligen infinna sig för att inlämna en ansökan eller andra handlingar eller för att begära upplysningar, i allmänhet påräkna ett välvilligt mottagande och jämväl på muntliga frågor få muntligt besked, ifall han träffar på den tjänsteman, som är kompetent att lämna svar. Det är också numera i allmänhet tillåtet att »i betaldt» bref med allmänna posten insända ansökningar eller besvärsskrifter i stället för att, såsom förr var föreskrifvet, själf eller genom ombud »ingifva» dem. Men om en sökande önskar besked, huruvida insända handlingar formellt äro i behörig ordning, och om han sedermera vill få kännedom om det öde, som kommit hans ansökan eller besvär till del, måste han som oftast anlita ett privat ombud eller en »kommissionär».

Kommissionärer finnas anställda hos de flesta ämbetsmyndigheter. Det är en institution, som vunnit sanktion och blifvit i viss mån ordnad genom en kungl. kungörelse af den 28 maj 1886. Det heter i denna kungörelses första paragraf:

»Hos hvarje statsdepartement med undantag af utrikesdepartementet, där, i anseende till redan brukligt sätt för meddelanden mellan departementet och allmänheten, nu ifrågavarande anordning icke erfordras, hos kommerskollegium, patentbyrån, landtmäteristyrelsen, kammarkollegium, kammarrätten, statskontoret och domänstyrelsen, samt hos hvarje Konungens befallningshafvande och annan öfverexekutor skall vara förordnad en lämplig person med benämning *kommissionär*, att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som honom muntligen eller skriftligen därom anlitar, med ingifvande af handlingar, med uttagande och öfversändande af utslag samt andra beslut och handlingar, med under rättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdas, äfvensom med meddelanden om andra förhållanden, angående hvilka allmänheten äger erhålla upplysningar af den, som hos myndigheten är satt att mottaga inkommande handlingar.»

Tid efter annan hafva jämväl hos andra ämbetsverk än de nyss uppräknade tillkommit kommissionärer, allt enligt särskilda kungliga kungörelser, såsom i senaste tid hos försäkringsinspektionen 1905, hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk och hos domkapitlen i riket 1906.

De öfriga paragraferna i 1886 års kungörelse innehålla bestämmelser om hvem som meddelar förordnande att vara kommissionär, om sättet för allmänhetens förbindelser med kommissionär, om dennes plikt att föra diarium öfver mottagna uppdrag, samt — hvad för allmänheten äger särskild vikt — om hans arfvode. Ty *gratis* lämnas ingen upplysning af kommissionären, med mindre den sökande »styrker sin fattigdom».

Ett undantag från den allmänna regeln finnes likväl. Det sticker bjärt af i 1886 års kungörelse. Utrikesdepartementet står utan mellanhand till allmänhetens förfogande. Det besvarar bref, lämnar skriftliga likaväl som muntliga upplysningar, påvisar saknaden af intyg eller andra bilagor vid insända handlingar och fullgör öfver hufvud i sin egenskap af ämbetsmyndighet *utan särskild kostnad* en kommissionärs uppdrag. Enligt kungörelsens lydelse var detta förhållande 1886 ett »redan brukligt sätt» i departementet. I själfva verket har förhållandet alltid varit så.

Hvaraf kommer sig, att ett enda statsdepartement bland svenska ämbetsmyndigheter kunnat träda i direkt förbindelse med allmänheten, men alla de andra icke? Svaret är icke lätt att gifva. Det kan emellertid icke råda något tvifvel därom, att förhållandet är efterföljansvärdt och att det borde vara regel, icke undantag, inom den svenska statsförvaltningen.

Förordningen angående *expeditionslösen* innehåller ett utförligt uppräknande af de handlingar, för hvilka lösen skall erläggas af den sökande allmänheten. Genom förordningen angående *stämpelafgiften* drabbas samma allmänhet dessutom af en särskild beskattning för vissa prestationer, som lämnas i form af ämbetsåtgärder. Ofta är därför samma expedition belagd med både stämpel och lösen. Det förefaller minst sagdt egendomligt, att vid sidan häraf staten skall än ytterligare tvinga de sökande att i form af kommissionärsarfvode utgifva vissa belopp för att komma i åtnjutande af svar på sina besvär eller andra framställningar.

Utan tvifvel förelåg det en god afsikt hos Kungl. Maj:t vid kommissionärernas inrättande. De sökande fingo därigenom åtminstone veta, till hvem de med förtroende kunde vända sig i hvarje särskildt verk, medan de förut riskerat att komma i händerna på mindre tillförlitliga och säkert dyrare ombud. Likväl har man svårt att förstå den tvekan, som 1886 rådde hos regeringen att omedelbart ålägga de förvaltande verken att stå i direkt förbindelse med allmänheten, då

erfarenheten från ett statsdepartement i allt fall visat, att sådant utan olägenhet lät sig göra.

Kommissionärernas arfvode enligt den fastställda taxan — 75 öre för handlingars ingifvande, 75 öre för uttagande af handlingar, 75 öre för ett meddelande — kan icke sägas vara oskäligt högt. Men det torde långtifrån alltid stanna därvid. Kommissionärskapet har dessutom i ett eller annat fall fört till ett erbjudande af tjänster, som lätt får karaktären af ett påtvingande af tjänster. Det stannar icke vid ingifvande eller uttagande af handlingar. Handlingarne skola kompletteras. För sådant föreskrifver kungörelsen icke något bestämt arfvode. Gäller det då ansökningar om anslag eller lån af allmänna medel i någon form, uppstår lätt fråga om provision. Man är då inne på en väg, som leder just till de missbruk, hvilka det var kungörelsens syfte från början att förekomma. Man må gärna antaga, att denna väg hittills endast rent undantagsvis blifvit beträdd. I hvarje fall synes det både klokt och fullt berättigadt att söka förekomma till och med möjligheten af missbruk genom att i tid afskaffa alla mellanhänder mellan ämbetsverken och allmänheten.

Ett osökt tillfälle härtill synes erbjuda sig, då Riksdagen snart går att fatta beslut om de af Kungl. Maj:t föreslagna nya lönestaterna för statskontoret, telegrafstyrelsen, arméförvaltningen och kanske flera, hvilkas fastställande blott utgöra en inledning till löneregleringar för de förvaltande verken i allmänhet. De föreslagna lönebeloppen afse en väsentlig och helt säkert väl behöflig ökning i inkomster för tjänstemän af alla grader. I jämbredd därmed afses organisativa förändringar af delvis genomgripande art samt åstadkommande af än större arbetsintensitet än hittills, förenklade former och snabbare behandling af ärendena. Härmed borde kunna förknippas den ganska enkla reform, som jag med denna motion hufvudsakligen afser.

Emot den kan icke invändas, att dess genomförande skulle kränka någons rätt. Kommissionärerna hafva såsom sådana ingen fast anställning. De kunna när som helst entledigas. Det kunde därför snarare sägas, att reformen borde vidtagas utan afvaktande af nya löneregleringar, så att samtliga ämbetsverk omedelbart ålades att direkt tillhandagå allmänheten med upplysningar och svar, äfven skriftliga, i förefallande ärenden. Detta skulle emellertid röna motstånd af det skäl, att det kunde sägas ingripa i nuvarande organisation af de olika verken genom att medföra nya åligganden för alla eller vissa tjänstemän. Kungörelsen af 1886 skulle komma att åberopas såsom bevis, att allmänheten icke äger rätt att påkalla och ämbetsverken icke plikt

att medgifva den direkta förbindelsen utöfver hvad hittills varit brukligt eller uttryckligen föreskrifvet. Vid en med ny lönereglering förbunden, mer eller mindre genomgripande ny organisation af ett ämbetsverk förfaller all möjlighet till slik argumentering. En annan invändning kan motses af den innebörd, att ett ämbetsverks direkta förbindelser med allmänheten skulle medföra behovet af ökade arbetskrafter och således ökad kostnad för statsverket. Denna farhåga bemötes lättast med hänvisning till det faktum, att kommissionärskapet, såsom det nu är ordnad, utgör en bisyssla för de tjänstemän, som utföra uppdraget. När detta skulle komma att fördela sig på de olika afdelningar eller byråer, hvaraf ett ämbetsverk består, kommer det att i än mindre grad erhålla karaktären af särskildt göromål. Det inordnas i behandlingen af hvarje ärende. Svaret till en sökande, sedan hans ansökan blifvit afgjord, är en expedition mera. En förenkling af det officiella skriftsättet, sådan den redan af Kungl. Maj:t blifvit påbjuden, bör för öfrigt inom kort bespara åtskilligt mer tid än hvad den direkta korrespondensen med allmänheten behöfver taga i anspråk.

I närmaste sammanhang med den fråga, som jag ofvan berört, står en annan, hvilken likaledes äger stor betydelse för den sökande allmänheten. Vid muntliga förfrågningar i ämbetsverken är det icke nog att få tillträde till registratorn, för hvilken genom gällande instruktion en viss tjänstetid på ämbetsrummet finnes fastställd. Mången behöfver hos den mest sakkunnige tjänstemannen af högre eller lägre grad få del af författningsbestämmelser, hänvisningar eller upplysningar af olika slag. Ett ärendes utredning kan ock medföra, att ett muntligt samtal mellan tjänstemannen och den sökande äger stor betydelse för ämbetsverkets behandling af ärendet. Emellertid är det icke alltid lätt att träffa den tjänsteman, som sökes. Utan att här ingå på frågan om den kortare eller längre tid af dagen, hvilken bör ägnas åt tjänstgöring på ämbetsrummet — en fråga, som uppenbarligen är i icke ringa grad beroende af ämbetslokalens beskaffenhet — lär det icke kunna förnekas, att på mer än ett håll inom ämbetsverken råder en brist på ordning i fråga om den tid, då vederbörande tjänstemän äro att träffa på ämbetsrummet. Denna fråga synes mig för *allmänheten* af vida större vikt än den om tjänstgöringen på ämbetsrummet. Den bör visserligen kunna ordnas utan sammanhang med en lönereglering, men den bör vid hvarje sådan likväl icke lämnas ur sikte, så länge den icke blifvit på ett tillfredsställande sätt löst genom en allmän föreskrift.»

Herr Thylander
ders motion.

Vidkommande den af herr Thylander väckta motionen har motionären till stöd för densamma anfört följande:

»I propositioner n:is 100 och 141 till innevarande års Riksdag angående ny aflöningsstat för statskontoret samt angående organisation af arméns centrala förvaltningsmyndighet har Kungl. Maj:t för de hos dessa myndigheter anställda vaktmästare föreslagit följande aflöningsförmåner:

	Lön.	Tjänstgörings- penningar.	Ortstillägg.
för förste vaktmästare	900	450	150
» vaktmästare	700	350	150,

eller för de förre tillhopa 1,500 kronor samt för de senare 1,200 kronor, hvartill kommer för vaktmästare ett ålderstillägg efter fem år af 100 kronor. Därjämte är föreslaget, att, därest vaktmästare i sådan egenkap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så långt denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Detta Kungl. Maj:ts förslag innebär ju någon förbättring i jämförelse med de af den s. k. löneregleringskommittén föreslagna lönesatser, hvilka inneburo en förhöjning från de nuvarande lönebeloppen af 300 kronor för båda graderna, hvarigenom aflöningen för förste vaktmästare skulle komma att uppgå till 1,400 kronor och för de öfriga till 1,100 kronor med ett ålderstillägg af 100 kronor.

Det torde ej heller kunna förväntas, att Riksdagen skulle vara villig att medgifva högre belopp såsom *begynnelseaflöning* än de af Kungl. Maj:t sålunda nu föreslagna beloppen, nämligen 1,500 kronor för förste vaktmästare och 1,200 kronor för öfriga vaktmästare. Men det finnes en annan aflöningsform, som i fråga om dessa vaktmästare vunnit ingen eller blott — i jämförelse med andra statstjänare — ringa tillämpning, nämligen *ålderstilläggen*. Sådant åtnjutes ej alls, enligt regeringens nu föreliggande förslag, af förste vaktmästare, och öfriga vaktmästare skulle allenast erhålla ett dylikt tillägg efter fem års tjänst å 100 kronor.

Detta är enligt min uppfattning en orättvisa gentemot vaktmästarna i statens centrala ämbetsverk, och vågar jag härmed påkalla Riksdagens uppmärksamhet för vinnande af rättelse härutinnan.

De så kallade ålderstilläggen äro afsedda *dels* att utgöra belöning för en längre tids väl vitsordadt arbete i statens tjänst, *dels* att möjliggöra för en familjefader — ty staten måste väl utgå från, att dess tjänare skola vara i stånd att vid ej alltför sen ålder ingå äktenskap och

kunna försörja familj — att möta de med åren tillväxande utgifterna för familjen. Dessa skäl tala ju i samma mån för ålderstillägg åt såväl tjänstemän som åt betjante. För tjänstemannagraderna äro äfven föreslagna respektive 3, 2 och 1 ålderstillägg, i regel på 500 kronor stycket, att utgå för hvarje gång efter 5 års förlopp.

Men äfven för den så kallade betjäntegraden, åtminstone inom distrikts- och lokalförvaltningarna, äro för närvarande medgifna ålderstillägg i större eller mindre utsträckning. Så åtnjuta vaktmästare vid tullverkets lokalförvaltningar, hvilka hafva en begynnelselön af 900 kronor jämte 500 kronor i tjänstgöringspenningar eller tillhoppa 1,400 kronor, efter fem års tjänst ett ålderstillägg på 300 kronor, så att slutaflöningen sålunda blir 1,700 kronor.

För postbetjante äro i årets statsverksproposition föreslagna *fyra* ålderstillägg, hvartdera med tre års mellanrum och utgående efter en något stigande skala. Den för dem föreslagna aflöningsstaten samt densammas verkan i de skilda lönegraderna för betjante af olika tjänst-ålder framgår af följande tabell:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa begynnelse-aflöning.	Med ålderstillägg.			Efter 12 års slut-aflöning.
				efter 3 år	efter 6 år	efter 9 år	
1:a graden	800	400	1200	1320	1440	1590	1740
2:a »	800	340	1140	1200	1320	1470	1620
3:e »	800	280	1080	1140	1200	1320	1470
4:e »	800	220	1020	1080	1140	1260	1380

Härtill komma förmåner af fri tjänstebeklädnad, läkarevård m. m.

Riksbankens vaktmästare åtnjuta enligt den af Riksdagen år 1902 fastställda stat i begynnelseaflöning 1,200 kronor med *två* ålderstillägg, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring, å 200 kronor hvartdera. Dessutom kunna högst 40 kronor i månaden tilldelas hvar och en af de vaktmästare, som omhänderhafva de mer ansvarsfulla uppdragen.

Slutligen har i den nu föreliggande kungl. propositionen om telegrafverkets utgiftsstater för år 1908 — med hänsyn till längden af den föreslagna dagliga tjänstgöringstiden — föreslagits, att för telegrafstyrelsens vaktmästare begynnelseaflöningen skulle bestämmas till 1,140 kronor med rätt till förhöjning af 120 kronor efter respektive 3, 6 och 9 år samt af 150 kronor efter 12 år, således tilhoppa *fyra* ålderstillägg.

Slutlönen skulle då blifva 1,650 kronor. Inberäknas förmånen af beklädnadsersättning, 120 kronor, skulle begynnelseaflöningen blifva 1,260 kronor och slutaflöningen 1,770 kronor.

De med vaktmästarne i de centrala ämbetsverken i allmänhet närmast likställda vaktmästarne, nämligen de nyssnämnda i riksbanken och telegrafstyrelsen, hafva sålunda en betydligt bättre ekonomisk ställning än de, som nu närmast föreslås för ifrågavarande grad i statskontoret och arméförvaltningen, detta beroende på de två, respektive fyra ålderstilläggen, som öka slutaflöningen för riksbankens vaktmästare till 1,600 kronor och för telegrafstyrelsens till 1,770 kronor.

Visserligen kan sägas, att sistnämnda vaktmästare hafva i allmänhet längre tjänstgöring än deras kamrater i de centrala ämbetsverken, men som tjänstgöringen i de sistnämnda torde komma att bestämmas till minst 6 timmar, torde skillnaden i tjänstgöringstid ej komma att blifva särdeles betydande — under inga omständigheter tillräcklig att motivera så stor skillnad i aflöningsförmåner som den här ifrågavarande.

Man plägar ju hänvisa till statsvaktmästarnes möjlighet till biinkomster. Men oafsedt det olämpliga — ja, staten ovärdiga — i att hänvisa sina tjänare, hvilkas bästa arbetstid den tager i anspråk, till att med extra arbete — som de vanligtvis nödgas utföra under den till hvila afsedda natten — förtjäna hvad som oundgängligen kräfves till lifsuppehållet, torde detta tal om statsvaktmästarnes stora biförtjänster vara i många fall mycket öfverdrifvet. Och jag tillåter mig i detta hänseende hänvisa till den utredning i ämnet, som finnes i bilaga B till herr Lindhagens motion n:o 106 vid 1906 års Riksdag. Och tillfälle till sådana extraförtjänster torde ytterligare minskas med den föreslagna utsträckningen af tjänstgöringstiden.

Staten borde i stället, enligt mitt och mångas förmenande, liksom i fråga om tjänstemännen handla efter principen om *full lön för fullt arbete*. Äfven för de så kallade betjante borde såsom regel uppställas, att de — med full sysselsättning af sin statstjänst — finge sådan aflöning, att de kunde lefva därpå utan att nödgas jäkta ut sig med sökande efter biförtjänster på skilda håll.

På grund af det anförda tillåter jag mig vördsamt hemställa om beredande åt vaktmästarne i de centrala ämbetsverken, d. v. s. nu närmast statskontoret och arméförvaltningen, af ålderstillägg, beräknade på annat sätt än som af Kungl. Maj:t i propositionerna rörande dessa bägge ämbetsverk föreslagits. Jag tillåter mig nämligen hemställa, att ifrågavarande vaktmästares ålderstillägg skulle bestämmas så, att förste vaktmästare skulle erhålla ett sådant tillägg af 200 kronor efter 5 år

och öfriga vaktmästare två ålderstillägg, hvartdera af 200 kronor, att utgå efter 5 respektive 10 års väl vitsordad tjänstgöring. Slutlönen för förste vaktmästare skulle således blifva 1,700 kronor och för öfriga vaktmästare 1,600 kronor.»

Hvad först beträffar de af departementschefen gjorda uttalandena angående statskontorets ämbetsverksamhet, har utskottet icke funnit dessa gifva anledning till annat utskottets yttrande än att, beträffande det ifrågasatta upphörandet af ämbetsverkets befattning med en del landtstatstjänster, det icke syns utskottet behöfligt att, på sätt departementschefen ifrågasatt, föreskrift fortfarande bibehålles om statskontorets skyldighet att ensamt eller gemensamt med kammarkollegium afgifva yttrande angående tillsättningen af lediga landskamrerare-, landtränsmästare- och kronofogdetjänster. I vanliga fall torde nämligen den önskvärda likformigheten i behandlingen af dessa frågor blifva fullt tillgodosedd genom Kungl. Maj:ts omedelbara handläggning af de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande upprättade förslagen till tjänsternas återbesättande; och i fall af besvär öfver upprättadt förslag eller då ärendet eljest kan anses tvistigt, lär Kungl. Maj:t icke underlåta att genom remiss inhämta ämbetsverkets yttrande öfver förslaget.

Utskottets
yttrande.
Statskontorets
ämbetsverk-
samhet.

Mot den ifrågasatta indragningen af notarietjänsten, samt t. f. kassabokhållarens uppförande å ordinarie stat i andra lönegraden med benämning kamrerare och kassakontrollant, har utskottet intet att erinra.

Statskontorets
organisation.

Beträffande villkoren för den föreslagna nya lönestatens åtnjutande har, såsom ofvan nämnts, af herr Widén föreslagits, att föreskrift skall meddelas därom, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning medgifves, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag. Detta förslag står i full öfverensstämmelse med den af löneregleringskommittén uttalade åsikt, att såsom en allmän förutsättning för de nya löneregleringsförslagen för de centrala ämbetsverken borde antagas, att stadgande af ofvan angifna innebörd blefve för ämbetsverken fastställt. Såsom af statsrådsprotokollet inhämtas, har jämväl departementschefen vid behandlingen af de allmänna aflöningsvillkoren upptagit frågan om utsträckning af arbetstiden å tjänsterummet och därvid uttalat, bland annat, att, hvad statskontoret beträffade, med hänsyn till den väsentligen olika beskaffenheten af de särskilda tjänstemannagruppernas arbete, en för alla lika bestämmelse beträffande tjänstgöringstiden å tjänsterummet

Aflönings-
villkoren.
Tjänstgö-
ringstiden
å tjänste-
rummet.

icke torde böra meddelas. Det syntes emellertid departementschefen lämpligt, att i en blifvande arbetsordning för statskontoret meddelades föreskrift om en reglementerad arbetstid å tjänsterummen, att såsom regel gälla med afseende å första gradens äfvensom vissa af andra gradens tjänstemän; och syntes denna tid böra fastställas till ungefärligen den tid, kommittén föreslagit, vederbörande förmän dock förbehållet att efter pröfning i särskilda fall därifrån medgifva undantag. De närmare bestämmelser, som i förevarande afseende erfordrades, borde emellertid i sammanhang med utfärdande af instruktion och arbetsordning för ämbetsverket komma under öfvervägande.

Den sålunda af såväl kommittén och departementschefen som motionären uttalade grundsatsen om viss bestämd tjänstgöringstid å tjänsterummet kan utskottet icke annat än biträda. Det synes nämligen utskottet otvifvelaktigt att den hittills af tjänstemännen å deras ordinarie statstjänst å tjänsterummet använda arbetstid i allmänhet måste anses hafva varit kortare än hvad önskligt varit. Då staten emellertid måst låta sig nöja med detta, såväl inom som utom Riksdagen vid upprepade tillfällen öfverklagade missförhållande, har detta haft sin väsentliga grund i tjänstemännens efter nuvarande förhållanden knappt tilltagna löneförmåner, hvilka gjort det nödvändigt, att tjänstemännen icke genom utsträckning af arbetstiden beröfvades möjlighet att genom tjänstgöring i olika ämbetsverk eller enskildt arbete förvärfva sig den erforderliga inkomstökningen. Genom de i den för statskontoret föreslagna lönestaten upptagna, betydligt ökade lönerna är emellertid, enligt utskottets förmenande, denna anledning till att icke i vanliga fall fullt utkräfvat tjänstemannens arbetskraft i ämbetsverkets tjänst undanröjd; och i likhet med kommittén och motionären anser utskottet, att den dagliga arbetstid, som i allmänhet kan af tjänstemannen fordras, bör kunna sättas till 6 timmar. Däremot kan utskottet icke biträda departementschefens till statsrådsprotokollet uttalade mening därom, att en bestämmelse af ifrågavarande art endast skulle afse första gradens och vissa af andra gradens tjänstemän. Äfven om utskottet ingalunda förbiser, att det arbete, som åligger tjänstemännen i de högre lönegraderna och ämbetsverkets chef, i regeln är af den makt-påliggande art, att det i vida högre grad än de lägre tjänstemännens kräver tillfälle till ostördt tankearbete samt att omständigheterna kunna vara sådana att svårigheter yppas för utförande af arbete af dylik art å tjänsterummet, håller utskottet dock före, att genom bestämmande af viss, lika lång daglig arbetstid för samtliga tjänste-

männen, arbetsmängden i allmänhet skulle ökas och ärendenas snabbare afgörande befordras, utan att arbetets kvalitet därigenom behöfde försämrast. En enligt utskottets förmenande synnerligen effektiv åtgärd till förekommande af den ofvan antydda olägenheten, att byråchefer och verkets chef ofta störas i sitt arbete å tjänsterummet, i synnerhet genom besök af allmänheten, torde vara bestämmande och kungörande af viss tid på dagen, då tjänstemännen, med undantag af registratorn, hvilken enligt sakens natur bör under hela tjänstgöringstiden vara för allmänheten tillgänglig, mottaga besök på ämbetsrummet för meddelande af upplysningar och besvarande af förfrågningar i tjänsteärenden. Att, på sätt friherre Adelswärd i sin ofvanberörda motion föreslagit, bland de allmänna aflöningsvillkoren upptaga bestämmelse därom, att i instruktionen för ämbetsverket skall intagas föreskrift om bestämd mottagningstid, torde emellertid icke af formella skäl vara lämpligt. Behof af införande af ett sådant aflöningsvillkor lär ej heller förefinnas, då Kungl. Maj:t icke torde underlåta att med ledning af ett Riksdagens uttalande i nu angifna riktning i den blifvande instruktionen meddela nödiga föreskrifter i förevarande hänseende.

Om än utskottet sålunda icke anser några principiella hinder förefinnas för en i regeln till 6 timmar bestämd tjänstgöringstid för samtliga ordinarie tjänstemän och betjante, ligger det emellertid i sakens natur att, såsom ock i den hithörande motionen ifrågasatts, undantag från denna regel bör kunna medgifvas. Det i motionen härför använda uttryck »där ej för särskilda fall undantag efter pröfning medgifves» synes emellertid utskottet icke äga den tänjbarhet, som lär vara nödvändig för dess användande å alla de fall eller tidsperioder, då en inskränkning i arbetstiden å tjänsterummet visar sig lämplig och behöflig. Utskottet har därför ansett lämpligt, att i stället för den af kommittén och motionären begagnade formuleringen i förevarande afseende använda uttrycket: »i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas». Härvid har afsetts, att under det senare fallet skulle inrymmas t. ex. de tillfällen, då en tjänsteman för utförande af ett eller annat arbete i tjänsten å annan plats än tjänstelokalen, såsom i annat ämbetsverk, arkiv eller dylikt, under en eller flere timmar måste vara från tjänstelokalen frånvarande. Med uttrycket »i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas» har utskottet afsett, bland andra, de fall, då en mera allmän föreskrift om inskränkning i arbetstiden, afseende t. ex. en längre tidsperiod och hela ämbetsverket, finnes böra medgifvas. Utskottet har härvid i första rummet haft sin uppmärksamhet riktad på tjänstgöringen under sommarmånaderna.

Då nämligen erfarenheten gifver vid handen, att ett behörigt skötande af tjänsten under denna del af året, på grund af det i allmänhet i något mindre mängd inkommande arbetsmaterialet, ställer mindre kraf på arbetsintensiteten inom ämbetsverken än under året i öfrigt och då därtill kommer, att ett strängt fasthållande af regeln om 6 timmars tjänstgöring under ifrågavarande tid otvifvelaktigt i många fall skulle ställa sig hindrande i vägen för tjänstemannen att tillbringa den tjänstetriä delen af dygnet på landet, har utskottet ansett, att möjlighet bör förefinnas att under exempelvis tiden juni—augusti medgifva skälig nedsättning i ifrågavarande tjänstgöringstid.

Beträffande frågan af hvilken myndighet och i hvilken ordning pröfningen af nu omhandlade undantagsfall skall verkställas, har utskottet funnit lämpligast att föreskrifter i detta afseende meddelas af Kungl. Maj:t i ämbetsverkets instruktion.

Vidkommande förslaget att meddelande i instruktionen af föreskrift i nu förevarande hänseende skulle upptagas bland de allmänna aflöningsvillkoren har utskottet ansett detta, likaledes ur formell synpunkt, mindre lämpligt. Däremot torde bestämmelse i nu angifven riktning böra uppställas såsom förutsättning för Riksdagens godkännande af den föreslagna aflöningsstaten. Utskottet anser därför att efter lönestaten bör intagas en bestämmelse af följande lydelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1908 under förutsättning att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelat föreskrift därom, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag.»

Villkoren för
erhållande af
ålderstillägg.

Beträffande villkoren för erhållande af ålderstillägg har herr Widén föreslagit, att efter orden »eller på grund af förordnande annan statens tjänst» skulle inskjutas orden »eller fullgjort annat offentligt uppdrag».

Detta förslag står, på sätt ofvan omförmäles, likaledes i öfverensstämmelse med hvad löneregleringskommittén i förevarande hänseende hemställt; och har utskottet på de af kommittén och motionären anförda skäl ansett sig böra biträda detsamma.

Statskontorets
kommunikation
med
allmänheten.

I sin ofvan omförmälda motion har frih. Adelswärd föreslagit att såsom villkor för den nya lönestatens åtnjutande skulle föreskrifvas, att ämbetsverket skall utan förmedling af kommissionär och utan annan särskild kostnad än den, som genom förordningarne om expeditiöslösen och om stämpelafgiften må vara stadgad, skriftväxla med allmänheten i förekommande mål och ärenden.

Enligt hvad utskottet inhämtat tillämpas redan nu i statskontoret den praxis, att, om en enskild person vänder sig till ämbetsverket med skriftlig förfrågan i ett tjänsteärende, svar härå meddelas genom vederbörande byråtjänsteman utan någon som helst kostnad för den upplysningssökande. Något principiellt hinder för att meddela bestämd föreskrift angående detta redan tillämpade förfaringssätt torde icke förefinnas, om det än vill synas utskottet som om en sådan åtgärd, hvad statskontoret beträffar, icke skulle vara af någon särskildt trängande natur. Af motionen framgår emellertid icke med full tydlighet, huruvida med densamma jämväl afses skyldighet för ämbetsverket att direkt genom posten eller annorledes tillställa allmänheten hos ämbetsverket rekvirerade penningmedel. Skulle emellertid en sådan skyldighet vara afsedd, är denna otvifvelaktigt af en i statskontorets nuvarande medelsförvaltning och redovisningsväsende så ingripande natur, att utskottet icke tilltror sig att, utan att ämbetsverket blifvit i ärendet hördt eller en mera fullständig utredning än den af motionären förebragta blifvit verkställd, kunna tillstyrka, att en dylik skyldighet ålägges ämbetsverket. Under alla omständigheter lära eventuella bestämmelser angående sättet för ämbetsverkets uppehållande af den skriftliga kommunikationen med allmänheten icke, på sätt föreslagits, böra upptagas bland villkoren för tjänstemännens rätt till åtnjutande af dem tillerkända aflöningsförmåner, utan i stället införas i ämbetsverkets instruktion, vid hvars utfärdande Kungl. Maj:t icke lär underlåta att taga i öfvervägande, i hvad mån de af motionären angifna önskemålen kunna och böra blifva tillgodosedda.

Beträffande härefter de af Kungl. Maj:t föreslagna lönebeloppen har utskottet, ehuru desamma innebära en högst väsentlig förhöjning af de nu utgående aflöningarne, likväl, med hänsyn till den betydliga stegringen i lefnadskostnaderna sedan senaste löneregleringen för ämbetsverket, hvilken stegring, enligt hvad de i ärendet verkställda statistiska utredningar gifva vid handen, måste beräknas till allra minst 25 procent, och under förväntan, att de sålunda föreslagna beloppen skola, på sätt af departementschefen uttalats, visa sig tillräckliga för en lång tid framåt, ansett sig böra lämna desamma utan erinran. Det har visserligen icke undgått utskottets uppmärksamhet, att lönesatserna äro något högre än statskontoret själf i sitt utlåtande den 22 juni 1905 öfver löneregleringskommitténs förslag förordat, men då dels ämbetsverket framhållit, att de i dess berörda utlåtande föreslagna beloppen vore synnerligen knappt tilltagna, dels vederbörlig hänsyn därvid icke kunnat tagas till de afse-

*Aflönings-
beloppen.*

värda bidrag till egen pensionering, som, enligt därom till Riksdagens behandling föreliggande förslag, tjänstemännen hädanefter skulle vidkännas, dels ock arbetstiden å tjänsterummet, i händelse af bifall till den hemställan i ämnet, som utskottet kommer att göra, i väsentlig mån kommer att utsträckas, har utskottet funnit giltiga skäl föreligga för den af Kungl. Maj:t gjorda förhöjningen.

Mot den föreslagna fördelningen af aflöningen i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg har utskottet icke haft något att erinra.

Likaledes har utskottet funnit lämpligt att, på sätt föreslagits, första gradens tjänstemän komma i åtnjutande af tre ålderstillägg till lönen i stället för nuvarande två.

Såsom ofvan nämnts har, herr Thylander föreslagit, att ålders-tillägg till förste vaktmästaren skulle utgå med 200 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring samt till öfriga vaktmästare med 200 kronor äfvenledes efter fem år samt med ytterligare 200 kronor efter 10 års tjänstgöring.

Utskottet har icke funnit, hvad motionären till stöd för motionen anført utgöra tillräckliga skäl för en förhöjning af vaktmästarnes af Kungl. Maj:t föreslagna aflöningsbelopp. Särskildt vill utskottet beträffande den af motionären gjorda jämförelsen mellan å ena sidan de hos telegrafstyrelsen och riksbanken och å andra sidan hos statskontoret anställde vaktmästarnes löneförmåner erinra därom att, hvad telegrafstyrelsen beträffar, den af Kungl. Maj:t för betjänte därstädes föreslagna tjänstgöringstiden är betydligt längre än den för statskontorets vaktmästare ifrågasatta, samt, vidkommande riksbanken, att tjänstgöringsförhållandena i detta verk äro i åtskilliga afseenden så väsentligen olika dem i statens ämbetsverk att en jämförelse i aflöningshänseende mellan en viss tjänstemanna- eller betjäntgrad i det ena verket med motsvarande grad i det andra icke lämpligen låter sig göra.

Den föreslagna förhöjningen af anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar från 25,900 kronor till 30,700 kronor har utskottet funnit vara af behovet påkallad, särskildt för beredande, på sätt föreslagits, af möjlighet att kunna höja de nu i allmänhet med 1,200 kronor utgående amanuensarfvodena till högst 2,000 kronor. Utskottet har emellertid velat uttala, att, i den mån ett sådant arfvode förhöjes, en något längre arbetstid å tjänsterummet än den nu för amanuenserna gällande skäligen synes kunna utkrävas af den, som får uppbära det förhöjda arfvodet.

Hvad i öfriga här ofvan ej vidrörda delar departementschefen till statsrådsprotokollet uttalat eller Kungl. Maj:t föreslagit, har utskottet ej funnit gifva anledning till erinran.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herr Widéns ofvan omförmälda motioner, samt med afslag å herr Thylanders motion, må

a) godkänna följande aflöningsstat för statskontoret:

	K r o n o r.					
	Lön.	Tjänstgöringspennningar.	Ortstilllägg.	Arfvoden eller missräkningspennningar.	Summa.	
1 generaldirektör	7,000	3,000	1,000	—	11,000	
1 statskommissarie och byråchef	5,000	2,500	600	—	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
2 dito	10,000	5,000	1,200	—	16,200	
1 andra gradens tjänsteman, sekreterare	3,600	1,800	400	—	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 dito, räntmästare	3,600	1,800	400	500	6,300	
1 dito, kamrerare och kassakontrollant	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 dito, förste revisor ..	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 dito, kamrerare	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 första gradens tjänsteman, stämpelkassör ..	2,200	1,500	300	500	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 dito, revisor	2,200	1,500	300	—	4,000	
8 dito, revisorer och bokhållare, registrator ..	17,600	12,000	2,400	—	32,000	
Till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar	—	—	—	30,700	30,700	
1 förste vaktmästare	900	450	150	—	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	—	1,200	
5 dito	3,500	1,750	750	—	6,000	
Summa					144,700	

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå afvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

b) besluta att under ofvanstående aflöningsstat skall införas följande bestämmelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1908 under förutsättning att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelar föreskrift därom, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag.»;

c) godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner, nämligen:

att innehafvare af ordinarie befattning i statskontoret skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, äfvensom därest ämbetsverkets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa ifrågavarande ämbetsverk tillhörande göromål öfverflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas;

att med ordinarie befattning i statskontoret icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning i nämnda ämbetsverk ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår chef eller ledamot, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, statskontoret,

uppå därom gjord framställning, och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att tjänsteman i första lönegraden är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning inom graden, där statskontoret, till befordrande af arbetets oafbrutna gång, finner honom lämplig och behöflig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han ejest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman eller betjänt för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman eller betjänt varder af stängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af statskontoret pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej statskontoret finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i statskontoret, densamma, mot åtnjutande, i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna

tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial eller på grund af förordnande i följd af frågan om statskontorets organisation;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att tjänstemännen äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, generaldirektören, statskommissarierna och tjänstemännen af andra lönegraden enhvar under en och en half månad samt tjänstemännen af första lönegraden enhvar under en månad;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid af året,

som af generaldirektören bestämmes, begagna sig af semester;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

d) förklara,

ej mindre, att en hvar, som med eller efter 1908 års ingång tillträder befattning i statskontoret, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser,

än äfven att de förutvarande innehafvare af befattningar i statskontoret, hvilka icke före den 1 november 1907 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

e) höja det i riksstaten under sjunde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag till statskontoret från 112,000 kronor till 144,700 kronor, eller således med 32,700 kronor; samt

f) besluta, att friherre Adelswårds motion skall genom hvad ofvan anförts anses besvarad.

Stockholm den 23 april 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservationer:

vid *punkt a)* (angående aflöningsstat för statskontoret):

af herrar *K. Starbäck, J. T. Larsson* och *J. J. Byström*, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå, att vaktmästarnes löneförmåner måtte bestämmas på följande sätt:

1 förste vaktmästare	900	450	150	—	1,500	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	—	1,200	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 150 kronor
5 dito	3,500	1,750	750	—	6,000	{ och efter 10 år med ytterligare 150 kronor.

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

af herr *D. Persson*;

vid *punkt c)* (angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner):

af herr *E. Hammarlund*, som yrkat, att andra stycket under denna punkt måtte erhålla följande lydelse:

»att med ordinarie befattning i statskontoret icke må förenas annan tjänst å rikets eller Riksdagens stat»;

Det skulle här antecknas, att herr *E. Fränckel* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.

Rättelser

i Statsutskottets utlåtande n:o 51.

Sid. 62 rad. 6 uppfifrån och följande

står:

§ 2.

Denna lag äger icke tillämpning i fråga om statsråds- och justitierådsämbete, civil tjänst med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, tjänst vid telegrafverket eller statens järnvägstrafik, ej heller i fråga om befattning, som är uteslutande prästerlig, utan gälle i afseende å dem hvad i fråga om pension nu är eller framdeles må varda stadgadt.

läs:

(Kungl. Maj:ts förslag).

Denna lag äger icke tillämpning i fråga om statsrådsämbete, civil tjänst med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, tjänst vid telegrafverket eller statens järnvägstrafik, ej heller i fråga om befattning, som är uteslutande prästerlig, utan gälle i afseende å dem hvad i fråga om pension nu är eller framdeles må varda stadgadt.

(Utskottets förslag).

Denna lag äger icke tillämpning i fråga om statsråds- och justitierådsämbete, civil tjänst, med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, tjänst vid telegrafverket eller statens järnvägstrafik, ej heller i fråga om befattning, som är uteslutande prästerlig, utan gälle i afseende å dem hvad i fråga om pension nu är eller framdeles må varda stadgadt.

Sid. 71 rad 2 nedifrån
står: april;

läs: april;

Sid. 72 rad 14 och 15 uppifrån
står: sextusen;

läs: sextusen

Sid. 72 rad 2 nedifrån och följande
står:

läs:

Tjänstinnehafvare, som är underkastad denna lags bestämmelser, och med hvars tjänst redan före lagens trädande i kraft varit förenad rätt till pension, vare befriad från att erlagga i lagen stadgad pensionsavgift:

om han för tjänsten åtnjuter aflöning enligt lönestat, som fastställts före den 1 april 1900, så länge aflöning å den lönestat af honom åtnjutes, samt

om han för tjänsten uppbär aflöning enligt lönestat, fastställd efter nämnda dag men före den 1 januari 1907, så länge hans aflöning uppgår till samma belopp, som före sistberörda dag, därest icke vid lönestatens fastställande bland villkoren för denna aflönings åtnjutande gjorts uttryckligt förbehåll, att löntagare skall vara skyldig att vidkännas pensionsavgift motsvarande afdrag å aflöningen.

Tjänstinnehafvare, som är underkastad denna lags bestämmelser, och med hvars tjänst redan före lagens trädande i kraft varit förenad rätt till pension, vare befriad från att erlagga i lagen stadgad pensionsavgift:

om han för tjänsten åtnjuter aflöning enligt lönestat, som fastställts före den 1 april 1900, så länge aflöning å den lönestat af honom åtnjutes, samt,

om han för tjänsten uppbär aflöning enligt lönestat, fastställd efter nämnda dag men före den 1 januari 1907, så länge hans aflöning uppgår till samma belopp, som före sistberörda dag, därest icke vid lönestatens fastställande bland villkoren för denna aflönings åtnjutande gjorts uttryckligt förbehåll, att löntagare skall vara skyldig att vidkännas pensionsavgift motsvarande afdrag å aflöningen.